

ILDSJÆLE

I OMRÅDEFORNYELSEN

BYFORNYELSE

MINISTERIET FOR
**BY, BOLIG OG
LANDDISTRIKTER**

Gennem publikationen optræder bokse med forskellige ikoner. Ikonerne illustrerer forskellige vinkler på ildsjæle i områdefornyelsen. Her kan du se, hvad de betyder:

En ekspert udtaler sig om betydningen af ildsjæle i områdefornyelsen

En personlig fortælling om det at være ildsjæl i en områdefornyelse

Et godt tip fra områdefornyelsesprocessen bringes videre

En beretning om de afledte effekter af ildsjælens samarbejde med områdefornyelsen

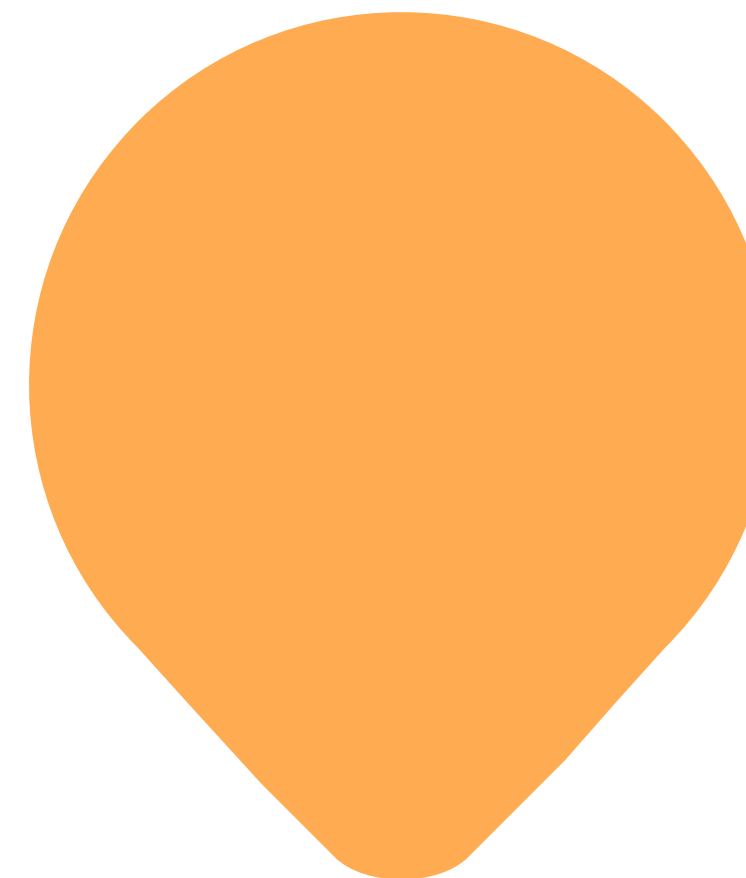
Et eksternt blik på ildsjælens samarbejde med områdefornyelsen

Et overblik over områdefornyelsens indsatsområder

Fakta om den konkrete områdefornyelse

ILDSJÆLE

I OMRÅDEFORNYELSEN

Forord	5
10 eksempler	7
Hvad er en ildsjæl?	9
Læsevejledning	10
5 pointer	11
GEDSER:	
Ildsjæle får Gedser til at blomstre	14
HARALDSGADEKVARTERET:	
Ildsjæle skaber netværk i Haraldsgadekvarteret	21
De gør det af lyst	30
HØJE KOLSTRUP:	
Moderne gadekær skaber lokal stolthed	33
KOLIND:	
Nyt liv i handelsbyen	41
Fælles aktiviteter holder ilden i gang	48
KØNG:	
Ildsjæle bringer kulturarven ind i fremtiden	51
NØRRE SNEDE:	
Ildsjæle får Nørre Snede til at hænge sammen	59
Det afgørende bindeled	66
SØNDERMARKS KVARTERET:	
Landsbyen på højkant	69
VRENSTED:	
Sammen står Vrensteds ildsjæle stærkere	77
Ildsjælen som kreativ kraft	84
RYSLINGE:	
Forskønnelse bragte stoltheden tilbage	87
SELDE:	
Kunst, landsbyudvikling og ildsjæle hånd og hånd	95
Forandring sker gennem forankring	102
Fotokreditering	104

Beboerindflydelse har historisk haft en stor betydning i byfornyelsen, og i dag er dialog med borgerne en præmis for områdefornyelsesindsatserne. Områdefornyelsen skaber udvikling rundt omkring i landet i nedslidte og udsatte byområder.

Områdefornyelsen er en helhedsorienteret indsats, der hører under Byfornyelsesloven og igangsættes af kommunen, men kun lykkes i kraft af lokale borgeres engagement og initiativ. Fornylse af områder kan kun ske, hvis også de mennesker, der lever og færdes i området, tager del. Her spiller lokale ildsjæle en afgørende rolle.

Hver dag skaber ildsjæles arbejde og engagement en stor værdi i områdefornyelsesprojekter. Gennem ihærdighed og passion bidrager ildsjæle til at løfte områdefornyelsesindsatser, så de i endnu højere grad bliver til gavn i de lokalsamfund, de er en del af. Og borgernes opbakning er afgørende for områdefornyelsens resultater og for, om der også bliver taget hånd om de positive forandringer, når den midlertidige områdefornyelsesindsats er slut. For ildsjælene selv giver arbejdet med udviklingen af lokalområder værdi, fordi det giver mulighed for at se projekter blive til virkelighed og for at bidrage til en reel og vigtig lokal forandring og forankring. Projekterne skaber nye fællesskaber og netværk, og samarbejdet med områdefornyelsen giver ildsjælene en mulighed for at få indflydelse på udviklingen af deres lokalområde.

Denne publikation er en hyldest til de ildsjæle, der bidrager med deres tid, engagement og sociale netværk og skaber vellykkede områdefornyelser i hele landet. Både i byer og på landet er engagerede ildsjæle afgørende for områdefornyelsens gennemførelse og efterfølgende forankring. Vi håber, at publikationen vil inspirere ildsjælene til at fortsætte deres gode arbejde og kommunale medarbejdere, der er involveret i områdefornyelser, til at anerkende og inddrage lokale ildsjæle i et ligeværdigt samarbejde.

10 eksempler

GEDSER

Med fokus på at skabe fælles mødesteder i byen har ildsjæle bl.a. sørget for etableringen af en Sansehave og en bålhytte – projekter, der har skabt social sammenhængskraft i byen.

HARALDSGADEKVARTERET

Med passion for at skabe bedre vilkår for børn og unge har en gruppe ildsjæle iværksat nye aktiviteter, klubber og netværk i kvarteret .

HØJE KOLSTRUP

Gennem ildsjæles indsats har bydelen fået et samlende moderne gadekær ved skole og idrætshal, hvor borgere på tværs af sociale og kulturelle skel mødes til sociale arrangementer.

KOLIND

Ildsjæle i tre foreninger har været med til at sikre handelsgadens overlevelse og har skabt bedre rammer for byens traditionsrige sociale liv.

KØNG

Køngs ildsjæle brænder for de historiske bygninger og kulturarv og har gennem renovering og restaurering sikret videreførelsen af kulturarv og håndværkstraditioner på tværs af generationer.

NØRRE SNEDE

Nye fysiske og sociale forbindelser i byen og omdannelsen af et farligt vejkryds til et centralt torv har været omdrejningspunktet for Nørre Snedes ildsjæle, der også har skabt netværk på tværs af traditionelle skel.

RYSLINGE

Ryslinges ildsjæle var trætte af at se på den nedslidte hovedvej, og en gennemgående fysisk forskønnelse af vejen har skabt stolthed blandt beboere og anledning til fremtidige forskønnelsesinitiativer.

SELDE

Selde er sat på danmarkskortet takket være ildsjæles kunstneriske profilering af landsbyen. En profilering, der bygger på givende samarbejder mellem kunstnere og lokale borgere.

SØNDERMARKSKVARTERET

Domus Klubben danner ramme om et nyt socialt samvær for husets ældre beboere i højhuset Domus Vista. Fællesspisning, loppemarkeder og strikkeklub er blot nogle af de aktiviteter, husets ildsjæle har sat i gang.

VRENSTED

En engageret gruppe af ildsjæle har været med hele vejen i omdannelsen af Vrensted. Der er etableret nye vejforløb med små pladser med frugtlund, bænk, skulptur og steder, hvor borgere kan mødes .

Hvad er en ildsjæl?

De mennesker, der engagerer sig frivilligt i områdefornyelserne, er forskellige; de er drevet af forskellige motiver, begejstres af forskellige projekter, og de bidrager med forskellige indsatser og i forskelligt omfang.

Nogle nyder at hjælpe til med praktiske opgaver, mens andre motiveres af at arbejde med de større, strategiske linjer i et projekt. Alligevel er der noget, der går igen, når man møder disse mennesker: Åbenheden for at møde nye mennesker og arbejde sammen på tværs af sociale skel og lokale grupperinger. Viljen til at bruge en stor del af døgnets timer på projekter, som ikke giver økonomisk gevinst. Et uundværligt lokalkendskab og en dyb stedsspecifik viden. Og sidst, men ikke mindst, evnen til at skabe opbakning til og forankring af en indsats gennem både nye og eksisterende fællesskaber.

I denne publikation er ildsjæle alle dem, der yder en frivillig og behjertet indsats til gavn for områdefornyelsen og de lokalsamfund, som områdefornyelsen er målrettet mod. Det kan være som privat borger, men det kan også være som formand for en lokal forening eller interesseorganisation, der bidrager til områdefornyelsesarbejdet. Det kan være et menneske, for hvem foreningslivet altid har spillet en central rolle, og det kan være et menneske, der pludselig bliver tændt af en specifik sag. Det kan være en tilflytter eller én, der er født og opvokset samme sted.

Ildsjæle adskiller sig fra områdefornyelsens øvrige aktører; kommune, erhverv og lokale offentlige institutioner, ved at være engageret i områdefornyelsen som frivillig borger og ved at have en helt særlig relation til det sted og lokalsamfund, de bebor.

Fællesskabet er essensen af at være ildsjæl, og i publikationens ti eksempler er det lokale sociale sammenhold den vigtigste drivkraft. Motivationen er ikke egeninteresse, men at give et bidrag til lokalsamfundet sammen med andre. I publikationen møder vi ildsjæle, der hver især har et brændende engagement for at gøre en forskel i deres lokalsamfund:

Rayan Amer, "gadens mand" i Haraldsgadekvarteret i København ser det som sin pligt at hjælpe kvarterets børn og unge. Han har derfor igangsat flere aktivitetsforeninger målrettet kvarterets drenge og piger for at give dem gode oplevelser og selvtillid.

ILDSJÆLE ER DEN VIGTIGSTE INGREDIENS I EN OMRÅDEFORNYELSE

Ildsjæle er kendetegnet ved ikke at definere sig selv som sådan. Ildsjæl er et ord, man sjældent bruger om sig selv, men gerne bruger i anerkendelsen af andre, aktive borgere i lokalsamfundet. Ildsjæle fokuserer oftest på fællesskabet, som de er en del af, og projektet, som de skaber. De kommunale områdefornyelseskoordinators er derimod hurtige til at pege på markante ildsjæle og fremhæve betydningen af ildsjæles indsats: "Ildsjæle er uundværlige, fordi de kender byen. De ved hvor skoen trykker, og de har visionerne," siger områdefornyelseskoordinator i Ryslinge, Trine Hedegaard. Og ildsjælene er med til at forankre projekterne og give energi og gejst til at blive ved med at skabe: "Ildsjæles indsats sikrer lokal forankring og engagement, der smitter af på nye projekter. På den måde er ildsjæle den vigtigste ingrediens i en områdefornyelse."

GENOPDAGELSEN AF DET FRIVILLIGE

Centerleder for Center for frivilligt socialt arbejde, Laust Kristensen, påpeger, hvordan frivilligt arbejde gennem de sidste 100 år har spillet en afgørende rolle i samfundets udvikling. Men med velfærdsstaten blev den frivilliges opgave flyttet over i det store fællesskab, som staten er udtryk for. Laust Kristensen ser en ny tendens forme sig: "Man taler om genopdagelsen af det frivillige. Det er en illusion at tro, at staten kan løse alle problemer, og der er en vigende opbakning til den totale velfærdsstat, der favner alle opgaver – for nogle opgaver løses bedst på andre måder. Hvor det offentlige kan levere universelle løsninger på praktiske udfordringer, kan lokale ildsjæle tilbyde social sammenhængskraft, venskaber og netværk, som kan være mindst lige så vigtige for, at et lokalområde fungerer."

I Køng har **Poul Erik Rønje** kastet alle kræfter ind på restaureringen af smukke fabriksbygninger fra 1700-tallet til nye sociale formål, mens den tidligere borgmester **Gunnar Landtved** i Ryslinge på Fyn ikke kan lade være med at sætte projekter i søen, som understøtter målsætningen om at give borgerne i byen stoltheden tilbage. I Selde arbejder ægteparret **Gunhild** og **Hermann** for at give landsbyen en kunstnerisk profil gennem kunstneriske oplevelser i byrummet. **Tage Mogensen** i Kolind på Djursland passer på Byhallen, et forsamlingshus og en markedshal i ét, som var det hans eget hus.

Finn Ipsen og **Henning Berg** i Nørre Snede har fundet hinanden gennem samarbejdet om at gøre byen til et bedre sted for beboerne. I Høje Kolstrup brænder halbestyreren **Erik Uldall** for at skabe netværk gennem sociale aktiviteter i et multietnisk boligområde. **Malene Stentoft Sørensen** i Vrensted i Nordjylland kan ikke lade være med at tage del i udviklingen for at skabe en god by, ikke mindst for landsbyens yngste generation. **Bodil Schou** og **Lone Steffensen** i Søndermarks kvarteret på Frederiksberg har gennem strikkeklubben i Domus Vista-bygningen skabt større socialt sammenhold, og i Gedser driver **Jens Aage Hansen** flere sociale klubber for ældre med fokus på mad, kortspil og krolf. Dette er blot nogle af de markante personligheder, der har bidraget til områdefornyelserne i de ti eksempler, der beskrives i publikationen.

Læsevejledning

Denne publikation bygger på besøg og interview med ildsjæle og kommuner på ti forskellige områdefornyelsesprojekter. Det har været en vanskelig opgave at vælge blandt alle landets områdefornyelser, da de hver især har deres passionerede ildsjæle og nytænkende lokale projekter.

Men disse ti projekter giver et godt indblik i de forskellige udfordringer og muligheder, der er forbundet med samarbejdet mellem ildsjæle og kommune i en områdefornyelsesindsats. Og de ti projekter beskrives hver for sig i hele publikationen.

Gennem fem centrale pointer sættes erfaringerne fra de ti besøg samt interview med seks eksperter i spil. Pointerne er en tværgående analyse af de ti eksempler og samler op på de vigtigste erfaringer for ildsjæles betydning i en områdefornyelsesindsats og samarbejdet mellem ildsjæle og kommune.

De fem centrale pointer bliver løbende udfoldet imellem de ti lokale eksempler på ildsjæle i områdefornyelsen. Både hovedpointer og eksempler kan læses i sammenhæng eller uafhængigt af hinanden.

5 pointer

Med udgangspunkt i de ti eksempler kan der drages tværgående erfaringer om samarbejdet mellem ildsjæle og kommune. Disse fem centrale pointer går på tværs af alle ti eksempler og udfoldes løbende i bogen.

1

DE GØR DET AF LYST

Ildsjæle motiveres af forskellige projekter og af at bringe egne talenter i spil. Derfor er det afgørende, at de beskæftiger sig med lige netop det, de brænder for.

2

FÆLLES AKTIVITETER HOLDER ILDEN I GANG

Der kan være lang vej fra idé til realisering, og det kræver tålmodighed at være ildsjæl. Men med enkle greb kan man sikre, at ildsjæle i et projekt holder gejsten – også i de lidt 'døde' perioder. Med løbende fejring af delmål og afvikling af midlertidige aktiviteter kan man holde ilden i gang.

3

DET AFGØRENDE BINDELED

Områdefornyelseskoordinatorer – de kommunale tovholdere for områdefornyelsen – udgør et afgørende bindeled mellem den offentlige og den civile verden. Gennem en personlig relation til ildsjæle bidrager de til at skabe nærhed mellem kommune og borger.

4

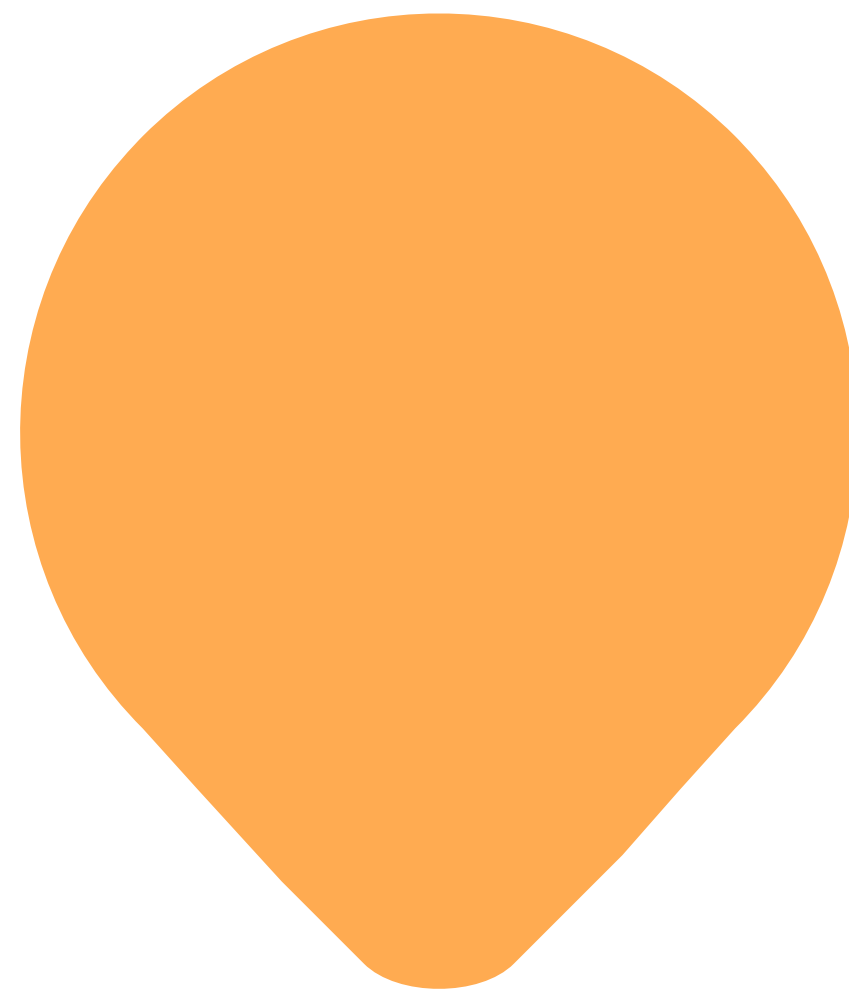
ILDSJÆLEN SOM KREATIV KRAFT

Tør man sætte ildsjælene fri og som kommune slippe tøjlernes, kan resultatet blive en dynamisk udvikling i lokalmiljøet. Ildsjæle kan ofte give et anderledes blik på et lokalsamfunds muligheder og er ikke bundet af formelle rammer. Ildsjæle gemmer med andre ord på en innovativ og kreativ kraft.

5

FORANDRING SKER GENNEM FORANKRING

Områdefornyelser skaber dialog og nye relationer mellem mennesker på tværs af lokale skel. Samtidig får ildsjæle gennem udførelse af konkrete projekter i lokalmiljøet en forstærket relation til deres lokalområde. Relationer, som alle er med til at sikre en fortsat indsats og omsorg for stedet, efter en områdefornyelse formelt set er slut.

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

GEDSER

01

ILDSJÆLE FÅR GEDSER TIL AT
BLOMSTRE

På Danmarks sydspids ligger Gedser. En historisk stationsby og tidligere strategisk militær-område, som gennem tiden har ageret port til og fra Europa – og stadig spiller denne rolle med færgefarten til og fra Rostock og den kommende Femern-forbindelse.

Men Gedser er og vil være mere end svingdøren mellem Danmark og Tyskland. I forbindelse med en områdefornyelsesindsats har Gedsers ildsjæle vist, hvad byen gemmer på, ved at skabe nye lokale mødesteder og sætte rammen for oplevelser i naturen.

FORNYELSE KORT FORTALT

Gedser har gennemgået både en fysisk og social forvandling. Der er udført byforbedringer inden for det eksisterende bymiljø, bl.a. på byens centrale torv og ved nedslidte bygninger. Desuden er der skabt aktivitets- og mødesteder for børn, unge og ældre borgere bl.a. gennem etablering af en Sansehave, bålhytte og et kulturhus.

I Gedsers nye Sansehave blomstrer rhododendron af lokal avl, og stedet danner ramme for både madklub og krolf-spil

NY HAVE STIMULERER SANSERNE

Jens Aage Hansen taler med stolthed om Gedsers Sansehave, hvor han arrangerer aktiviteter for de lokale beboere i årets varme måneder. Om sommeren blomstrer rhododendron i Sansehaven – en tidligere campingplads, der inden områdefornyelsen havde ligget tom i mange år, og hvor planter, blomster og snoede stiforløb nu stimulerer sanserne. Rhododendron-buskene er af lokal avl, og stenene, der indkredser havens blomsterbede, er lagt af lokale ildsjæle.

Jens Aage Hansen er én af i alt syv ildsjæle, der har været drivkraft bag etablering af sansehaven. Han arrangerer madklub under den overdækkede spiseplads og krolf-turneringer – en blanding af golf og krocket – på den anlagte bane for områdets ældre beboere. Den nyoprettede krolf-klub rummer 66 medlemmer med flere på venteliste.

De lokale ildsjæle har fået hjælp af en anlægsgartner til at trække de store streger, men idéerne til Sansehaven er deres egne. Ildsjælene har også selv bidraget til at give haven form og karakter – fx har de malet de praktiske blå opbevarings- og toiletskure og plantet blomsterløg medbragt fra egen have. Jens Aage Hansen passer haven, som var den hans egen, og derfor er driften af Sansehaven intet problem. Sammen med en dedikeret gruppe borgere sørger Jens Aage Hansen for, at græsset bliver slået, blomsterbedene plejet, og at alting står på sin rette plads. Sansehaven realiserer fortællingen om, hvordan man kan skabe nye oplevelser og sociale traditioner ved hjælp af eksisterende ressourcer.

FRA SKEPSIS TIL FORNYET TILTRO

Inden Gedsers ildsjæle fik sat gang i byen med blandt andet Sansehave, madklub og krolf-spil herskede i byen

SMÅ HURTIGE SUCCESSER

Større forandringer kan tage flere år om at blive realiseret, og en langstrakt proces kan skabe utålmodighed hos engagerende ildsjæle. På Guldborgssund Kommunes initiativ blev en mindre del af områdefornyelsesmidlerne reserveret til puljen Små Hurtige Successer, der gør det muligt for ildsjæle hurtigt at komme i gang med at omsætte deres idéer til virkelighed. Små Hurtige Successer giver ildsjæle mere medbestemmelse og plads til at udvikle og korrigere idéer undervejs i en proces. "Det handler om at gøre det sjovere for borgerne at deltage. For det er i kraft af dem, at der kommer fornyelse og forandring i området. Man skal ikke være bange for at lægge ansvar ud og slippe tøjlerne lidt," siger Marianne Reinhardt, byplanarkitekt i Guldborgssund Kommune.

en udbredt følelse af nedlukning. Med områdefornyelsen var formålet at løfte det lille bysamfund og fremhæve Gedser Odde som turistattraktion, forklarer Marianne Reinhardt, der er byplanarkitekt i Guldborgssund Kommune og tovholder på projektet.

Borgerne var fra starten ikke overbeviste om, at der for alvor ville ske noget. "Det var med en vis skepsis, at 250 nysgerrige borgere mødte op til det første borgermøde, hvor kommunens planer for områdefornyelsen skulle præsenteres" forklarer Karin Ringsing, der også har været en drivkraft i områdefornyelsen. Hun og adskillige andre Gedserborgere havde længe ønsket en markering af Gedser Odde – Skandinaviens sydligste punkt – og med områdefornyelsen blev stedet endelig sat på dagsordenen. Gedser Odde er en lokal stolthed, men tidligere ønsker om fornyelse er strandet. Karin Ringsing: "Før blev det

Sansehaven emmer af liv, når de lokale borgere afholder krolf-turneringer

OMRÅDE:
Gedser, Guldborgsund Kommune

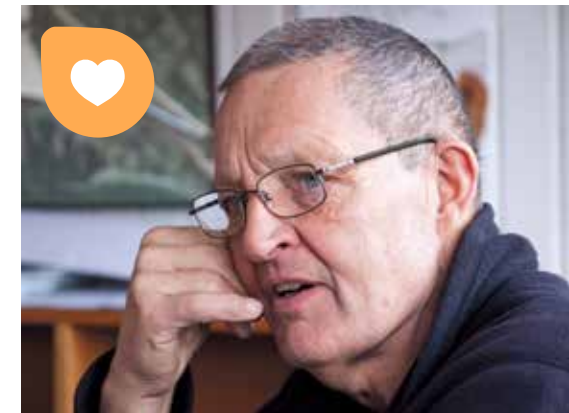
VISION:
At løfte det lille bysamfund og sætte gang i en positiv udvikling med fokus på at tiltrække nye erhvervsaktører, turister og tilflyttere. Engagement og ejerskab til områdefornyelsens projekter skete gennem inddragelse af og samarbejde med borgere

ORGANISATION:
En styregruppe (med politikere, administrativt personale og borgere) stod for den overordnede koordinering af projekterne, og et lokalt bylaug blev stiftet i forbindelse med opstart af områdefornyelsen. Desuden blev fire arbejdsgrupper med bred repræsentation fra lokalområdet etableret, som stod for at gennemføre de enkelte projekter. Eksterne aktører har ageret vigtige samarbejdspartnere (fx Scandlines og DSB)

PROJEKTPERIODE:
2007 - 2013

kun til små lappeløsninger, så da kommunen begyndte at tale om at gøre noget ved Gedser Odde, blev vi glade, men var også usikre på, om kommunen virkelig ville gøre alvor af sagen".

Forandringerne lod vente på sig, men en gammel marinestation - placeret på kanten til havet på Gedser

FRA TILFLYTTET TIL BYENS OMDREJNINGSPUNKT
Som nygift flyttede **Jens Aage Hansen** til Ringsted med sin kone, hvor de stiftede familie og havde hjemme i godt 30 år. Efter Ringsted er Gedser blevet deres hjem.

"Jeg kendte ingen i byen, da vi flyttede hertil. I en lille landsby som Gedser kommer folk ikke til dig, så jeg besluttede, at jeg måtte komme til dem." Derfor begyndte Jens Aage Hansen at dele ud af sine mange idéer for lokalområdet - og fra at være ny i byen er han i dag omdrejningspunkt for byens udvikling: "Nu er jeg blevet den person, folk kommer til". Jens Aage Hansen driver byens kortklub, bowlingklub og krolfklub, og "som tidligere spejderleder er jeg vant til at starte ting op, organisere og løse problemer," slår han fast.

Odde - er nu renoveret og har skabt rum til formidling og udstilling af historiske og kunstneriske værker. Med åbningen af det nyrenoverede formidlingshus vendte stemningen for alvor blandt Gedser borgere fra skepsis til fornyet tro på områdets fremtid. Karin Ringsing har efterfølgende stået for opstart af Foreningen for Permanent kunst på Gedser Odde, som har fået en skulptur ved navn Dialogtalerstolen sat op på vejen ud til Odden. For Karin Ringsing står indvielsesdagen for skulpturen særlig tydeligt frem i erindringen: "Det var en novemberdag, hvor vejret viste sig fra sin smukkeste side, og der kom simpelthen så mange mennesker. Det var en stor succes. Det er den slags, der gør, at man har lyst til at blive ved."

Gedsers specialdesignede bylampe på byens nyrenoverede torv.

BYLAUG SAMLER BYENS KRÆFTER

Som en del af områdefornyelsen stiftede Gedsers borgere et Bylaug som supplement til den eksisterende Grundejerforening. Tanken var at invitere byens borgere til at deltage i diskussionen om områdefornyelsens projekter. "Bylauget blev skabt på borgernes initiativ for at samle de lokale kræfter og foreninger. Man ville gå imod den lokale skepsis og starte på ny," siger Marianne Reinhardt. Bylauget har fungeret som et samlende forum hele vejen

Bylauget blev skabt på borgernes initiativ for at samle de lokale kræfter og foreninger. Man ville gå imod den lokale skepsis og starte på ny.

MARIANNE REINHARDT, BYPLANARKITEKT

gennem områdefornyelsen og er den dag i dag stadig en stor kapacitet for byen. Det er her, borgerne henvender sig, hvis der er noget, de vil have ændret, eller hvis de har en god idé.

Bylauget afholder fælles foreningsmøder fire gange om året, hvor kalendere koordineres, og man finder fælles fodslag i projekter og events. Det forener byens mange stemmer og skaber ejerskab til de konkrete projekter. Eller som Karin Ringsing udtrykker det: "Bylauget giver byen en kanal, hvor man kan give sin mening til kende og føre sine idéer ud i livet".

Et eksempel på et projekt udført i regi af bylauget er Gedsers helt egen typegodkendte bylampe produceret specielt til byens centrale og nyrenoverede torv af kunstner Erik Mortensen fra Nykøbing Falster. Herudover har Bylauget taget initiativ til cykeludlejning, byrastepladser, sheltere og et kommende kulturhus. ■

Ildsjæle strikker til hele byen.

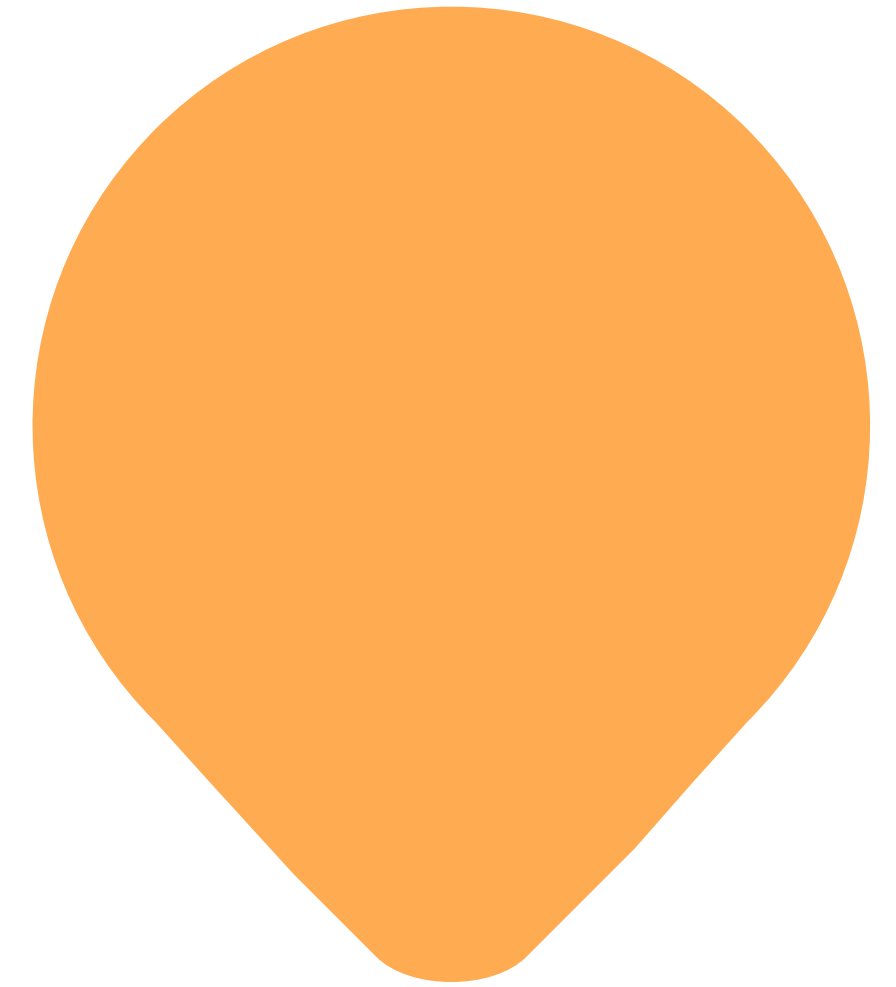

Strik til Gedser

Strikket af medlemmer af Ulla's Strikklub, frivillige fra Gedser og andre ildsjæle som syntes om ideen.

Garn doneret af Brugsen, Det Kreative Hjørne og mange private donationer.

Vi håber at Alle vil syntes dette er sjovt og vil hjælpe os med at værne om de håndlavede ting gennem byen.

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

HARALDSGADEKVARTERET

ILDSJÆLE SKABER NETVÆRK I HARALDSGADEKVARTERET

Processen med at omdanne Haraldsgadekvarteret har skabt inkluderende netværk på tværs af tidligere grupperinger og tillid mellem borger og kommune.

"Ildsjæle kommer i mange forskellige former, farver og ærinder." Ordene kommer fra Haraldsgadekvarterets projektchef, Birgitte Kortegaard, og henviser til områdefornyelsens inddragelse af københavnerkvarterets børn, ældre og beboere med forskellig kulturel baggrund.

GADENS MAND

I de mange år, hvor Rayan Amer har boet i Haraldsgadekvarteret i København, har han haft blik for områdets børn og unge. Han startede med at deltage i uformelle fodboldkampe i kvarterets gader, hvilket i dag har udviklet sig til en etableret forening med fokus på børn og fodbold. Områdefornyelsessekretariatet var heller ikke sen til at opdage, at her var et menneske med en helt særlig energi, og Rayan Amer fik hurtigt en rolle i arbejdet i kvarteret.

I 2008 modtog Rayan Amer Årets Harald – en pris som områdefornyelsens styregruppe uddeler til den person,

KTK-grunden på Ragnhildsgade i Haraldsgadekvarteret huser i dag både kultur- og spillesteder og en thaibokse-klub.

der har gjort mest for kvarteret i årets løb, og med prisen fulgte 5.000 kr. Rayan Amer besluttede hurtigt, at pengene skulle gå til kvarterets piger. "Jeg har selv skabt aktiviteter for drenge i kvarteret, men jeg syntes, at der manglede noget for pigerne. Nu var det deres tur," forklarer Rayan Amer. Derfor startede han en folkedansgruppe. En gruppe, der siden har turneret rundt i landet for at optræde. Pengene fra Årets Harald blev brugt på en rejse til Tyrkiet med pigerne. Sammen med sin kone og en repræsentant fra områdefornyelsens styregruppe tog Rayan Amer 12 piger med til Tyrkiet, hvor dans og eventyr var i fokus. "Det var deres drømmerejse, og selv nu – flere år senere – er det stadig noget, de taler om," fortæller han.

Det begyndte med et opkald fra kommunen, hvor jeg fik at vide, at der skulle være områdefornyelse. Vi trængte virkelig til, at der skulle ske noget. Jeg så ofte børnene hænge ud på gaden til sent om aftenen, og jeg tænkte, at det skulle der gøres noget ved."

LENE HANSEN, ILDSJÆLE

HJEMMEBAGT SMØRREBRØD PÅ SKJOLDS PLADS

I caféen ved Skjolds Plads møder man de fleste dage **Hanne Olsen**, en dedikeret ildsjæl, der driver stedet, som er et af områdefornyelsens indsatser, der har været bæredygtigt nok til at fortsætte efter områdefornyelsens afslutning. Det er dog ikke ligetil at få en café til at løbe rundt, men nu serveres smørrebrød på hjemmebagt rugbrød, brasilianske specialiteter og burgere for en rimelig penge og for en stadig større kundegruppe. Stedet har fået et starttilskud af områdefornyelsen, men kører i dag på markedsvilkår - i høj grad drevet af frivillige kræfter. Ifølge Hanne Olsen er det i kraft af nærvær og lysten til at tale sammen, at caféen fungerer. "Folk siger, at de kan mærke, at her er rummeligt. Det er vigtigt, at cafeen bliver benyttet af alle områdets forskellige beboere og besøgende."

Rayan Amars rolle som ildsjæl spænder vidt: "Man er ikke kun ildsjæl, men også mentor, træner, pædagog og ven," siger han, og forklarer, at en så dyb involvering i lokalsamfundet både bringer glæder og udfordringer med sig. Rayan Amer er i dag også parkeringsvagt i Københavns Kommune og derfor stadig en 'gadens mand', der hver dag møder kvarterets børn og unge. "Jeg ser, hvordan de hænger ud på gaden og ikke laver noget. Jeg snakker ofte med dem og vil gerne være med til at give dem flere muligheder," forklarer han. Det handler for Rayan Amer om at gøre en forskel – og hvis man har betydet noget for bare én dreng eller pige, er det nok, mener han: "Én af de piger, som jeg har haft i folkedansgruppen, skulle giftes for nylig, og hun insisterede på, at jeg kom til hendes bryllup. Hun

er voksen nu, og jeg bliver stolt, når jeg ser hende i dag. Og hun er selv stolt. Så føles vi som én stor familie."

LENES KAFFEBAR

Lene Hansen har boet i Haraldsgadekvarteret i det meste af sit voksne liv og har også bidraget aktivt til områdefornyelsen: "Det begyndte med et opkald fra kommunen, hvor jeg fik at vide, at der skulle være områdefornyelse. Vi trængte virkelig til, at der skulle ske noget. Jeg så ofte børnene hænge ud på gaden til sent om aftenen, og jeg tænkte, at det skulle der gøres noget ved," fortæller hun. Lene Hansen fik hurtigt en central rolle i dialogen mellem områdets beboere og områdefornyelsen. Et forladt butiksløkkale i Haraldsgadekvarte-

VÆR GAVMILD MED TIDEN

Rayan Amers brændende engagement for at holde Haraldsgadekvarterets børn og unge væk fra ballade stammer fra hans egen opvækst i Libanon. "Jeg kan ikke trække mig tilbage, hvis der er én, der har brug for mig. Det er noget jeg er opvokset med. I Libanon er det en pligt at hjælpe, når man kan se at nogen har brug for det. Man har et grundlæggende ansvar for at hjælpe hinanden." Rayan Amer forklarer om sit særlige fokus på børn og unge: "Meningen er at holde dem væk fra ballade ved at give dem min tid. Og tid er - ifølge Rayan - noget, man skal være gavmild med. Man skal slet ikke tænke på tiden, når man er ildsjæl, siger han: "Det er ikke nok at stille op et par timer om ugen. Man skal have overskud til at give meget af sig selv og lade være med at tænke på, hvad klokken er".

ret blev scene for udveksling af idéer og stedet, hvor man lærte hinanden at kende på tværs. "Vi holdt åbent fire timer om dagen. De første to var dedikeret til børnene, og de sidste to var for de voksne. Min rolle var at invitere folk indenfor og snakke med dem. Vi havde en fin dialog, og der kom alle slags mennesker i alle aldre."

Børnene fandt hurtigt ud af, at der foregik noget i den nedlagte butik og gik glade hjem og fortalte til deres forældre, at de havde været på kaffebar, hvilket forældrene naturligt nok syntes lød lidt mærkeligt. De tog derfor selv ned for at se efter, hvad denne kaffebar var,

OMRÅDE

Haraldsgadekvarteret, Nørrebro, Københavns Kommune

VISION

At skabe inkluderende netværk, som bygger på tillid mellem borgere, kommunale aktører og andre involverede. Udgangspunktet for områdefornyelsen er forebyggende, eksperimentelt og risikovilligt arbejde

ORGANISATION

En styregruppe bestående af borgere, embedsmænd og andre aktører i kvarteret. En række temagrupper med fokus på bl.a. byrum, børn og unge, integration samt erhverv er tilknyttet styregruppen. Hver især har grupperne indstillet projekter til styregruppen

PROJEKTPERIODE

2007 - 2013

Inde bag de farvestrålende, graffiti-malede bygninger på KTK-grunden skaber ildsjæle aktiviteter for hele kvarteret

og sådan startede mange snakke om områdets udvikling og udfordringer.

Det var i kaffebaren, at Lene Hansen blev bekræftet i, at Haraldsgadekvarteret manglede aktiviteter for børn: "Jeg var med til at arrangere fastelavnsfest, sommermar-

keder og julemarkeder. Vi inddrog børnene og de unge i optog med musik for at gøre opmærksom på de forskellige events. Folk ser ikke opslag i aviser, så man skal ud og larme lidt." Hele oplevelsen og forløbet har betydet, at Lene Hansen kender mange i kvarteret: "Det føles anderledes at bo her nu. Jeg kendte stort set ikke nogen her før. Når jeg møder kvarterets unge nu, så kender de mig og fortæller mig om, hvordan det går." Lene Hansen har også oprettet en ældreklub, der mødes hver tirsdag. "Da vi nåede slutningen af områdefornyelsen, tænkte jeg, at der også skulle være noget for de ældre. Og så oprettede jeg ældrekлубben," forklarer hun.

DET SJOVE OPSTÅR I FÆLLESSKABET

Kendskabet til hinanden på tværs af aldre og kulturelle skel har haft en central rolle igennem hele områdefornyelsen. Birgitte Kortegaard, projektchef i områdefornyelsen, fortæller om opfattelsen af Haraldsgadekvarteret før indsatsen: "Det var et sted i byen, som ikke havde noget netværk. Det var tankevækkende, at når jeg spurgte

Det var et sted i byen, som ikke havde noget netværk. Det var tankevækkende, at når jeg spurgte beboerne, hvorfor de boede der, så var svaret, at det var billigt, det var nemt at parkere og nemt at komme væk.

BIRGITTE KORTEGAARD, PROJEKTCHEF

JEG ER ALDRIG HOLDT OP MED AT STILLE SPØRSMÅL

Et vellykket samarbejde med ildsjæle handler ifølge **Birgitte Kortegaard** om måden, man møder borgerne på. Om at gøre et projekt til en fælles rejse, hvor man er enige om rammerne. "Man skal huske, at folk har noget på hjerte og kommer med en energi, man kun kan omfavne. Ved at spørge ildsjælene til råds anerkender man deres viden og perspektiv. Jeg er aldrig holdt op med at spørge. Jeg tror, at det er vigtigt at spørge i alle processens stadier."

Birgitte Kortegaard sætter en ære i at være ydmyg og vise egen usikkerhed, når man er på udebane: "Jeg oplevede engang at blive inviteret hjem til kaffe og takkede ja. Da jeg trådte indenfor sagde jeg helt åbent, at de var nødt til at hjælpe mig. Tager jeg skoene af? Hvordan hilser jeg? Det at vise usikkerhed og komme som gæst giver en ligevægt i situationen, hvor jeg skal lære af dem." Rollen som områdefornyelsens projektchef kan både bestå i at sige undskyld og blive sur, forklarer Birgitte Kortegaard: "Du kan ikke undgå at lave fejl. Det vigtige er, hvordan du håndterer det. Vær ydmyg, sig undskyld og sig, hvis du er skuffet over noget. Invester følelser, ligesom ildsjælene gør. Det er en måde at anerkende ildsjælernes indsats og vise dem, at de er essentielle for projektet." Ud af denne tilgang har Birgitte Kortegaard opbygget en helt særlig tillid til Haraldsgadekvarterets ildsjæle, der i hendes egne øjne har været uvurderlige for, at processen og projekterne er lykkedes.

FORNYELSE KORT FORTALT

Områdefornyelsen har bevilget midler til 221 større og mindre projekter, der favner projekter lige fra bygningsrenovering til omdannelse af byrum samt finansiering af sociale aktiviteter. Områdefornyelsen har herudover indgået i et tilsvarende antal samarbejder – heriblandt med Nørre Campus. Yderligere er industribygninger omdannet til nye formål, sådan som det ses på KTK-grunden, der i dag huser blandt andet en thaibokseklub samt kultur- og spillesteder.

beboerne, hvorfor de boede der, så var svaret, at det var billigt, det var nemt at parkere og nemt at komme væk." Målet blev derfor at skabe en større sammenhængskraft i kvarteret gennem aktiviteter, som går på tværs af politiske, sociale og kulturelle skel. "Vi var meget konsekvente med, at projekterne skulle have en merværdi. De skulle bringe værdi til mere end én person," forklarer Birgitte Kortegaard og fortsætter: "De sjove ting sker netop, når vi gør dem i fællesskab og for hinanden."

En gennemgående strategi for at opsøge og fastholde ildsjæle har været at ringe borgerne op. Inden områdefornyelsens start blev 600 husstande kontaktet og informeret om indsatsen, og gennem hele processen har Birgitte Kortegaard jævnligt grebet telefonen: "I styregruppen var der medlemmer med anden kulturel baggrund end dansk," forklarer hun. "Jeg ringede dem op inden et møde og fortalte om proceduren, og samtidig sagde jeg, at det var vigtigt, at lige præcis han eller hun mødte op. Det giver en følelse af at være betydningsfuld,

Osrarhuset emmer af kreativ aktivitet. Her kan man både lære at danse, få musikundervisning og gå til koncert.

og at det rent faktisk gør en forskel, om man deltager eller ej. For at behandle folk lige, må man nogle gange behandle dem forskelligt.”

En anden strategi for involvering af ildsjæle i områdefornyelsen har været løbende at ansætte kvarterets unge som piccoloer for at skabe en gensidig forståelse af hverdagen i Haraldsgadekvarteret og af områdefornyelsens formål. De unge piccoloer blev aflønnet for at servicere områdesekretariatets møder og renholde udearealer i kvarteret. En metode, der har skabt en høj grad af ejerskab til processen, en indgående forståelse for områdefornyelsens rammer og muligheder samt modvirket hærværk. ”Det er en måde at integrere borgergrupper, der ikke er vant til at bidrage i lokalsamfundet. Efter deres midlertidige ansættelse som piccoloer er de mere tilbøjelige til at involvere sig – også på frivillig basis”, forklarer Birgitte Kortegaard.

OSRAMHUSET BYDER HELE KVARTERET INDENFOR

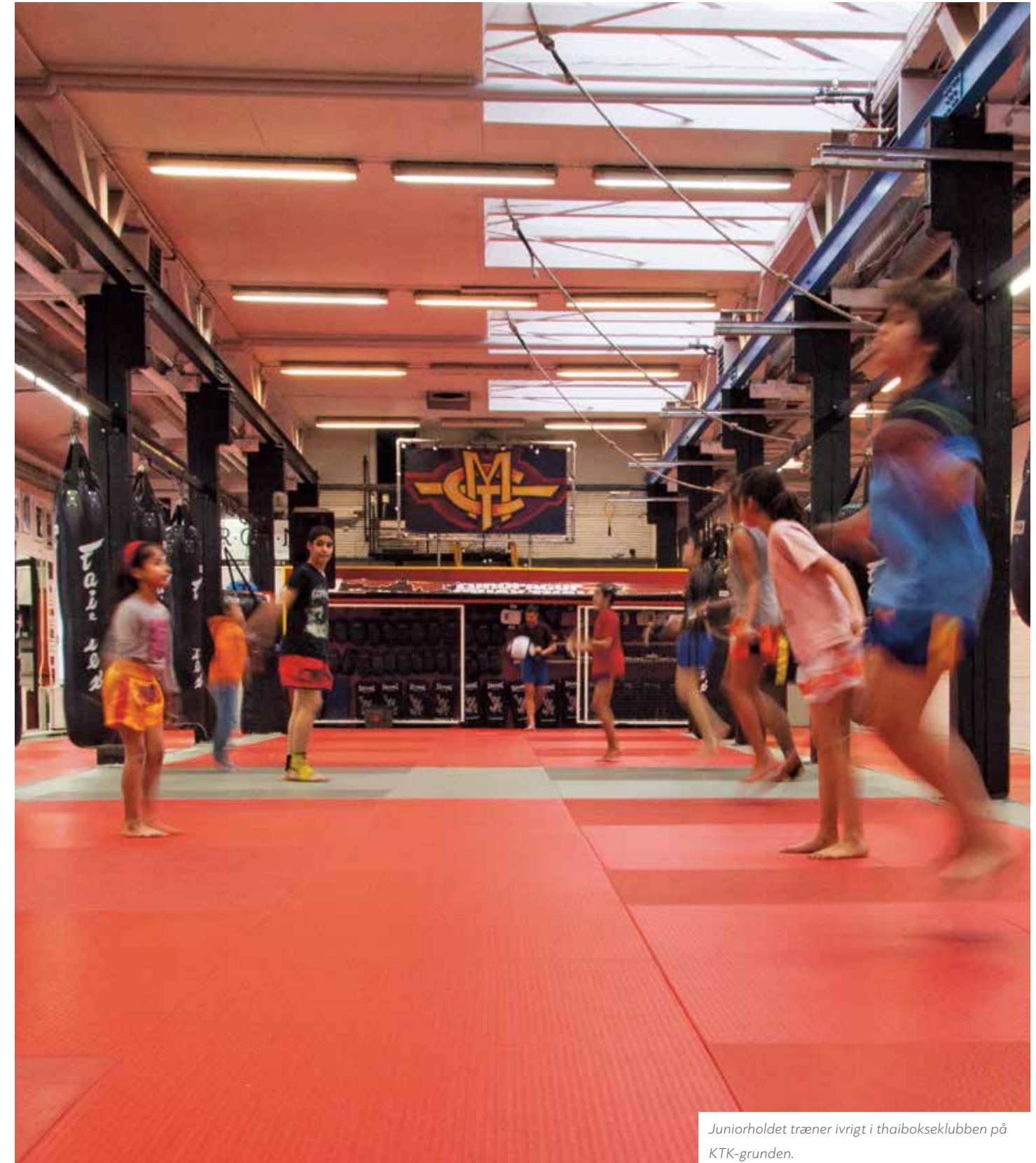
Osramhuset i Haraldsgadekvarteret er oprindeligt en industribygning fra 1952. I dag har industrien forladt huset, og det emmer i stedet af kreativ aktivitet og musik. Børn løber op og ned ad husets trappe og en dyb rytme runger fra underetagen. Osramhuset er et åbent og dynamisk hus med plads til kultur, idræt, musik og meget mere. I forbindelse med klimatopmødet COP15 blev Osramhuset renoveret med områdefornyelsen som fundraiser. Huset er nu et internationalt showroom for energirigtig renovering og har skabt rum for nye sociale tiltag og foreningsliv.

Niels Ladefoged er kulturkoordinator i Osramhuset, og han har været med i hele processen: ”Før var det et ’nøg-lehus’ - et sted, hvor folk låste sig ind til en aktivitet og låste igen, når de gik. Nu er det forvandlet til et kulturhus.” Der er oparbejdet samarbejder i hele kvarteret, og mange er opstået i kraft af en daglig kontakt med områdefornyelsen. ”Efter renoveringen flyttede områdefornyelsen sit kontor herind i huset. Den daglige kontakt og samarbejdsfladerne har været ekstremt vigtige og med til at gøre huset til det, det er i dag - et proaktivt kulturhus,” forklarer Niels Ladefoged. Ifølge Birgitte Kortegaard har huset været et ankerpunkt for forandring. Huset har været med til at skubbe en udvikling i gang – og med til at fastholde den: ”En stor del af områdefornyelsens forankring består i Osramhuset. En platform for kvarterets fortsatte mangfoldighed og liv,” fastslår hun. ■

THAIBOKSEKLUB PÅ KTK-GRUNDEN

På KTK-grunden, et tidligere industriområde i Haraldsgadekvarteret, ligger en thaibokseklub, hvor **Mohammed Sahmi** – kendt som ’Mo’ – er frivillig leder, træner og rollemodel for mange af kvarterets børn og unge. ”Børn og unge er fremtiden. Skal man gøre noget godt, skal man gøre det for dem,” forklarer han. Mo besidder en stor drivkraft. Selv har han en fortid i et kriminelt miljø, men har valgt at bruge sin energi på at inspirere til et godt liv. Hvor han får energien til det fortsatte arbejde og sin passion fra kan være svært at forklare. ”Jeg er nok lidt tosset, men jeg kan se, at det gør en forskel,” fortæller han. Bokseklubben fungerer som et åndehul for mange børn og unge, hvor de får struktur, styrke, sammenhold og ikke mindst selvtillid og respekt. Mo har engageret sig i socialt arbejde i 20 år og underviser dagligt i boksning med lige dele kærlighed og disciplin. Bokseklubben ligger i en gammel værkstedsbygning, som Mo har været med til at istandsætte fra bunden. Porten var smadret og gulvet fyldt med olie, men sammen fik frivillige fra bokseklubben bygget og indrettet, hvad de selv ser som et luksussted med plads til alle.

Juniorholdet træner ivrigt i thaibokseklubben på KTK-grunden.

DE GØR DET AF LYST

”

Ildsjæle er meget forskellige. Det er vigtigt at have for øje, for det betyder også, at de motiveres af forskellige ting.

ANNIKA AGGER, LEKTOR VED RUC

Ildsjæle drives oftest af passionen for en specifik sag, og det vil som regel være sagen – og ikke myndigheders agendaer – der motiverer. Derfor er det ikke givet, at lokale ildsjæle orienterer sig efter områdefornyelsens vision og kommunens opgave er at sikre, at ildsjælernes passion og områdefornyelsens vision kan spille sammen og skabe synergi. Med det for øje, er det afgørende, at ildsjæle beskæftiger sig med lige netop dét, der tænder dem i en områdefornyelsesindsats – ellers er der risiko for, at de falder fra undervejs.

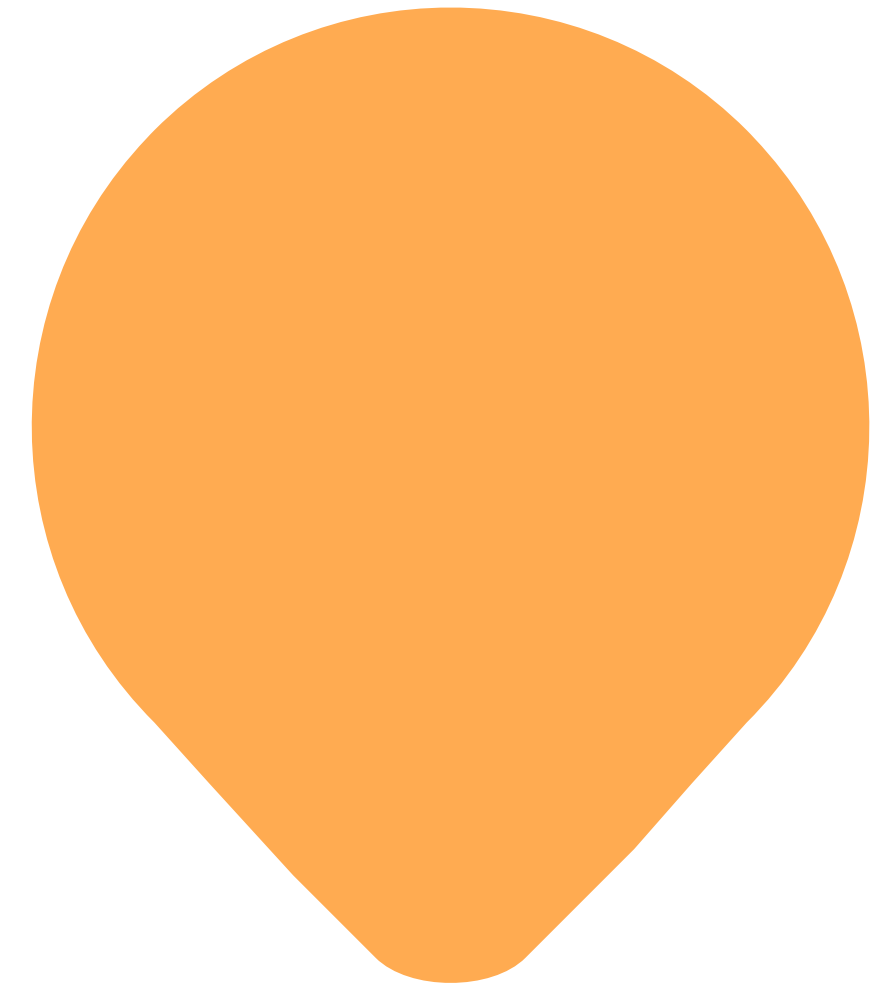
Når det er lysten, der driver værket, er det vigtigt at bruge og anerkende hinandens talenter. Nogle motiveres af det praktiske, som for eksempel at dyrke en fælles have eller varetage konkrete renoveringsopgaver, mens andre motiveres af at arbejde med de større, strategiske linjer i et projekt eller at udvikle nye, kreative idéer.

Hvis der er en ambition om, at ildsjæle skal spille en aktiv rolle i forbindelse med en områdefornyelsesindsats, er det derfor vigtigt fra starten at afdække, hvilke borgerdrevne initiativer, der allerede er i gang, og at være lydhør for ildsjælernes input til, hvor det er relevant at tage fat. Samtidig bør man være opmærksom på, hvad der skaber begejstring hos den enkelte. Med en tidlig opmærksomhed på, hvad der tænder ildsjælene i lokalsamfundet, og hvilke initiativer, der allerede har godt fat, er der større chance for et frugtbart samarbejde, der giver værdi for alle parter. ■

EN BORGMESTERS SYNSPUNKT

Hvad kan ildsjæle set fra en borgmesters synspunkt? Borgmester i Hjørring Kommune, Arne Boelt, ser ildsjælernes engagement som en nødvendighed for at skabe en positiv forandring i landdistrikterne: "Det jeg ser, er, at de lokale succeser forekommer der, hvor ildsjæle selv har taget teten og skabt forandring. Ildsjæle og kommune skal arbejde sammen mod fælles mål. Nogle gange kan ildsjælene se nogle ting, som kommunen ikke har blik for. Ildsjælene kan jo godt se, at der sker kun noget, hvis de selv er med og gør en indsats. Og når vi arbejder sammen, kan der opstå stor stolthed over de positive forandringer, vi sammen kan skabe."

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELEN

HØJE KOLSTRUP

03

MODERNE GADEKÆR SKABER LOKAL STOLTHED

I det nordlige del af Aabenraa ligger bydelen Høje Kolstrup. Fordi området ligger tæt på naturen, var det et populært sted at bygge sit parcelhus i 1970'erne, hvor også et alment boligområde blev opført.

I midten af 00'erne stod Høje Kolstrup i en helt anden situation: Bander og narkosalg var blevet en del af hverdagen, og navnet Høje Kolstrup havde fået en negativ klang i hele byen. Med idéen om at skabe et centralt mødested i bydelen var ildsjæle med til at skabe den positive forandring, der nu har gjort Høje Kolstrup til et trygt og attraktivt sted.

STOLTHED OG EJERSKAB KRÆVER ARBEJDE

Da Erik Uldall i 1996 blev halbestyrer i den store hal Agoraen i Høje Kolstrup, var området stadig attraktivt. "Det var et godt område for børn, for der er trafikseparering, børneinstitutioner og dejlig natur," siger han. Men med den tiltagende kriminalitet og utryghed ændrede det idylliske billede sig. Et nedslidt butikscenter med tomme butikslokaler nedbrændte og lå hen som en brandtomt i flere år. "Vi begyndte at udvikle os til en ghetto, og der var behov for at handle," fortsætter Erik Uldall, om det tidspunkt, hvor han begyndte at ændre syn på sin egen

Vi ville skabe forandringer på alle niveauer her i Høje Kolstrup, både i det fysiske miljø, men også i høj grad på et mentalt plan. Vi ville gerne skabe stolthed og ejerskab til området.

ULRIK ULDALL, ILDSJÆL

Skatebanen bag hallen tiltrækker skatere fra hele landet. Og så er området skolegård for skolens mange børn.

rolle i området. Fra alene at have varetaget rollen som halbestyrer, gik han ind i ildsjælearbejdet med at skabe flere aktiviteter for beboerne i og omkring hallen.

Første skridt var en genoplivning og nytænkning af den døende juletræsfest, samtidig med at flere initiativer målrettet særlige grupper – som fx ældre - blev igangsat. "Vi ville skabe forandringer på alle niveauer her i Høje Kolstrup, både i det fysiske miljø, men også i høj grad på et mentalt plan. Vi ville gerne skabe stolthed og ejerskab til området."

Erik Uldall brændte for forandringsprocessen: "Jeg kan godt lide at være med til at skabe forandring. Hvis jeg kan se muligheder et sted, er jeg nem at lokke." Derfor blev han også del af en idéproces, hvor han sammen med en gruppe andre aktive ildsjæle skulle skabe nye idéer til fysisk forandring. En fysisk forandring, der også kunne bidrage til mental forandring. Efter at have været omkring en række forskellige idéer, opstod ideen om at skabe et 'Aktivt Torv' omkring hallen. Halområdet havde allerede funktion af mødested, men de lidt tilfældige græsarealer omkring den gav ikke mange muligheder for at mødes.

DET MODERNE GADEKÆR

I dag er der etableret store amfiteatertrapper ved hallen samt en forsænket plads i gedigne granitmaterialer. Pladsen er i niveau med halgulvet, og hallens store vinduer kan åbnes op og giver muligheder for endnu større arrangementer. Et stort sejl er spændt ud, så børn har mulighed for at lege udenfor - også i dårligt vejr. Der er også blevet plads til en BMX-bane, en petanquebane og et lille 'motionspitstop' for løbere, hvor de kan lase deres ejendele inde og få en tår vand. "Det har gjort rigtig meget for området - også mentalt. Beboerne havde brug

Amfitrapperne og torvet danner rammen om mange af bydelens sociale aktiviteter som sommerbio, Høje Kolstrup Løbet og snart en markedsdag.

for en synlig forandring, og det har de fået med 'Aktivt torv,' understreger Erik Uldall.

Netværkskoordinator Marlene Wulff har fulgt hele forandringen af området fra den boligsociale helhedsplan og områdefornyelsen, og hun er enig: "Vi har fået en gave i Aktivt Torv. Der var brug for et sted, som alle kunne være stolte af, siger hun og uddyber: "Beboerne har fået en fin ramme om deres sociale aktiviteter - et moderne gadekær."

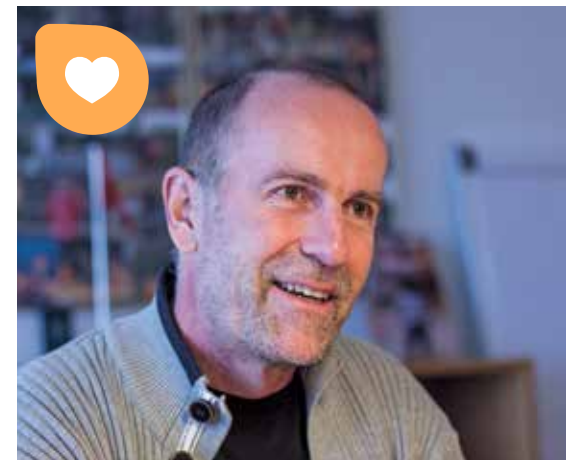
Torvet bliver bl.a. brugt til sommerbio, med amfitrapperne som tilskuerspladser, til 'street party' med fokus på gadekultur for unge. Også en markedsdag med fiskemand og et loppemarked er under opsejling. På den anden side af hallen er en del af parkeringspladsen blevet inddraget til et nyt legeområde med gummibelægning i stærke farver, forsænket skatebane, og fodboldbur. Skatebanen er blevet et tilløbsstykke som børn fra Slesvig, København og Odense kommer til Høje Kolstrup for at

prøve. Også skolen og hallen har oplevet øget tilstrømning som følge af forandringerne. Skolen, som tidligere blev bevidst fravalgt af mange forældre, har nu elever fra hele byen, og i hallen er der i weekenden faste aktiviteter fra tidlig morgen. På hverdage, hvor hallen også lægger rum til skolens fritidsordning, bruges den af 4-500 børn foruden diverse sportsaktiviteter.

NETVÆRK ER VEJEN TIL FORANKRING

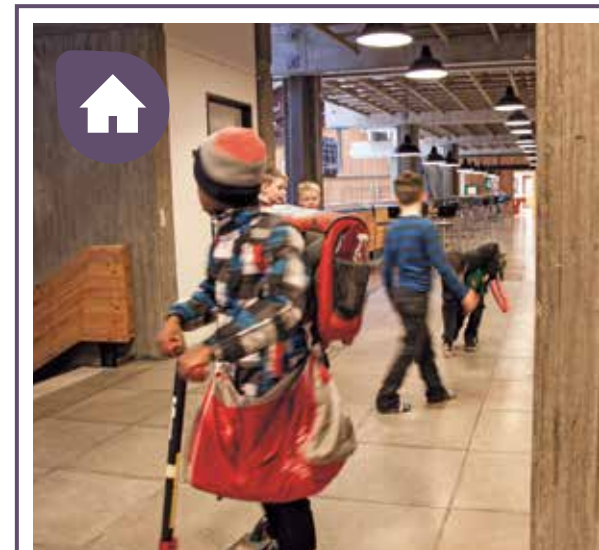
Netværksarbejdet har været i højsæddet i Høje Kolstrup - både fra den boligsociale indsats, men også i forbindelse med sociale aktiviteter. Også Erik Uldall har forsøgt at styrke de sociale netværk i Høje Kolstrup: "Jeg har fået større forståelse for, hvor forskellige mennesker kan være, og jeg har lært, at man ikke kan skabe forandring alene. Netværk er afgørende, for hver gang man knytter én kontakt, kommer der tre nye med."

Erik Uldall begyndte også at hjælpe forskellige grupper med foreningsarbejde. Fx en tamilsk forening, der havde

AT SKABE FORANDRING KRÆVER TÅLMODIGHED

Erik Uldall vidste ikke meget om, hvad fysiske eller mentale forandringer kunne gøre for et sted, da han startede som halinspektør i 1996. "Jeg var fuldstændig grøn, og jeg kendte ikke meget til Høje Kolstrup," siger han om den første tid i området. Med sit store engagement i bydelen har han nu vist, hvordan man kan skabe forandring - og at forandring kræver tid og kræfter: "Man skal være indstillet på, at det tager lang tid, og at der skal bruges mange ressourcer. Bare det at skabe forståelse for en sag, tager lang tid." Alle frustrationerne bliver dog glemt, når projekterne lykkes: "Det var en stor sejr, da vi fandt ud af, at Aktivt Torv blev realiseret - det gav vildt meget energi!" Og den positive stemning har det med at forplante sig: "Nu hører jeg folk sige, at det er vigtigt for dem, at alle i området har det godt," siger Erik Uldall, der også oplever, at der er opstået et større lokalt fællesskab: "Vi har arbejdet på at gøre Høje Kolstrup til en enhed - også på tværs af kulturer." Men Erik Uldalls arbejde har ikke alene forandret lokalområdet: "Arbejdet i Høje Kolstrup har ændret mig som menneske," siger han, der mest af alt tog jobbet som halbestyrer for ikke at blive nedslidt i sit tidligere arbejde som smed. Med sit engagement, bopæl og arbejde i bydelen er han et kendt ansigt og vellidt af de fleste. Faktisk så vellidt, at han er blevet valgt ind i byrådet fra Høje Kolstrup. "Jeg er lige blevet valgt ind i byrådet i Aabenraa, så der er jeg også helt grøn," siger han og tilføjer: "Men jeg vil helt klart tale Høje Kolstrups sag, for det er det, jeg brænder for."

FORNYELSE KORT FORTALT

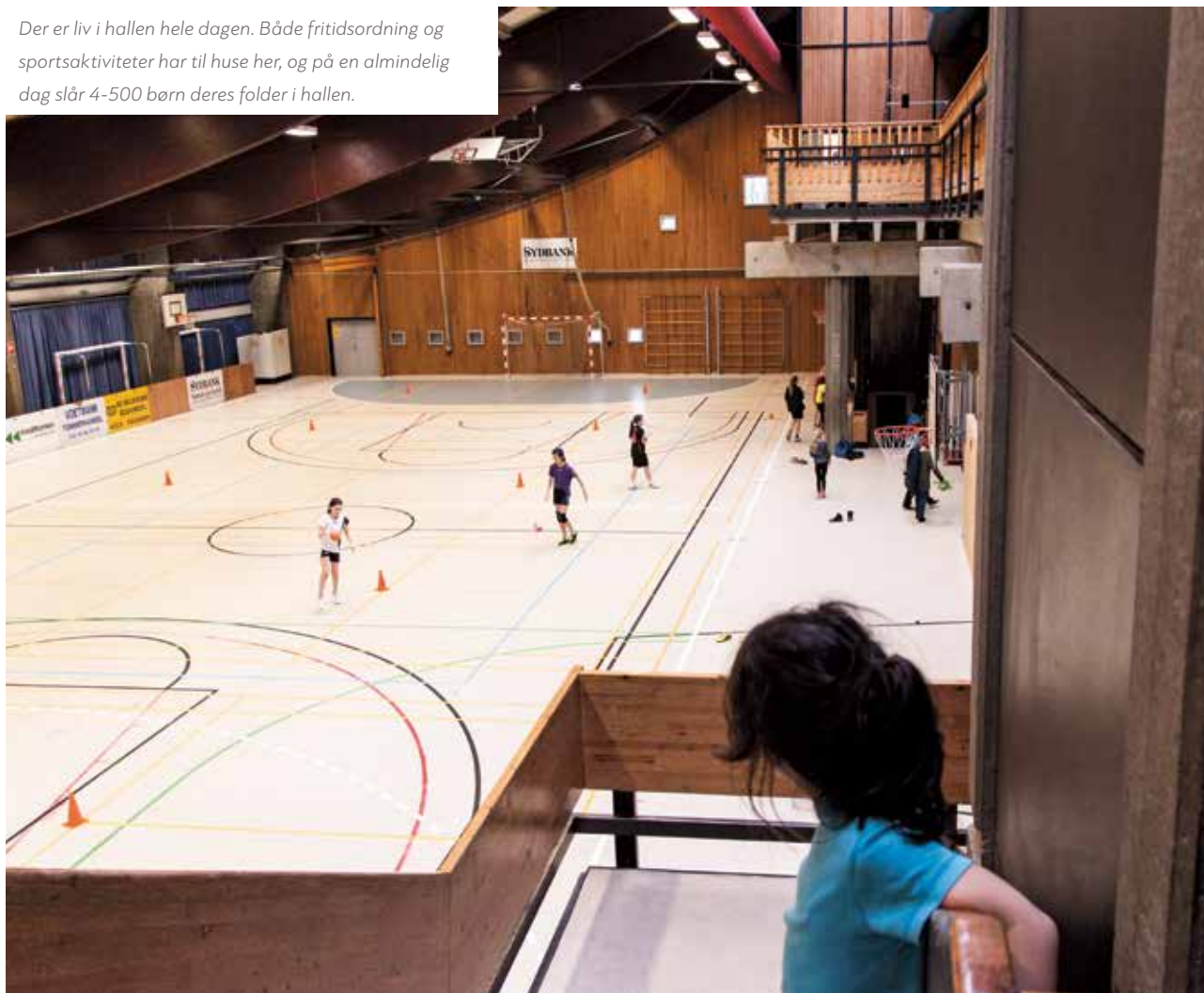
Områdefornyelsen i Høje Kolstrup er foregået sideløbende og koordineret med både boligsociale helhedsplaner i de almene boligområder og bygningsrenoveringer. Der er samlet set investeret mellem 200-300 mio. kr. i området. Områdefornyelsesmidlerne er primært gået til omdannelsen af halområdet til bydelscenter med Aktivt Torv og legeområder. Derudover er der investeret i en ny bygning til dagligvarehandel, der har tiltrukket et supermarked til området for første gang i 10 år. En del af midlerne er imidlertid gået til samfinansiering af sociale initiativer og processer omkring organisering og forankring i området.

problemer med kontakten til kommunen: "Jeg fortalte dem, hvordan de skulle ændre vedtægterne lidt, og hold op, hvor de blomstrer nu," siger han.

Netværk og organisering er også vejen til at sikre, at de positive forandringer fortsætter: "I 2005 var det ikke sjovt at bo her, og det kan sagtens ske igen," understreger Marlene Wulff, der mener, at forandringen bedst bevares ved, at beboerne har relationer til hinanden internt, men også eksternt til andre i byen. Sammen med Erik Uldall og en lang række andre ildsjæle arbejder hun derfor på at definere en model, der kan forankre alle disse relationer blandt bydelens beboere.

Et nyt samarbejde, der allerede er godt i gang, er 'Paraplyforeningen', som er den første organisation, der går

Der er liv i hallen hele dagen. Både fritidsordning og sportsaktiviteter har til huse her, og på en almindelig dag slår 4-500 børn deres folder i hallen.

på tværs af det væld af idrætsforeninger og etniske kulturforeninger, der findes i området. Her koordineres sociale aktiviteter, og ikke mindst fungerer Paraplyforeningen som en slags rugekasse for nye foreninger.

Erik Uldall, der er bestyrelsesmedlem i foreningen forklarer: "Vi er en ressourceforening på den måde, at folk kan realisere deres gode idéer gennem os." Han har selv været med til at stable motionsløbet 'Høje Kolstrup Løbet' på benene med ressourcer fra Paraplyforeningen. Løbet har betydet adgang til et stort netværk af frivillige til at klare logistikken. "Høje Kolstrup Løbet kræver en del frivillige, men sidste gang var der så mange, der meldte sig, at vi var nødt til at sige nej til nogle - og det er jo et dejligt problem at have." Selvom Erik Uldall hilser de nye organiseringsinitiativer velkommen, betyder det ikke, at han

lægger ildsjæleriet på hylden: "De mentale forandringer bliver vi aldrig færdige med," siger han, "vi skal blive ved med at finde på nye tiltag, der får folk til at føle ejerskab og stolthed ved Høje Kolstrup." ■

”

Vi har fået en gave i Aktivt Torv. Der var brug for et sted, som alle kunne være stolte over. Beboerne har fået en lækker ramme om deres sociale aktiviteter - et moderne gadekær.

MARLENE WULFF, NETVÆRKSKOORDINATOR

OMRÅDE

Høje Kolstrup, Aabenraa Kommune

VISION

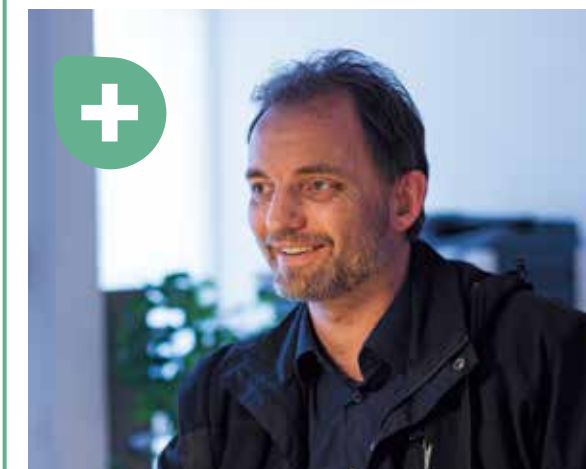
Høje Kolstrup skal være en bydel præget af nærhed, fællesskab og trivsel. Det er de bærende værdier for udviklingen. Derfor skal udviklingen ske med fokus på beboernes optimale livsvilkår og fokus på samarbejde mellem beboere, boligforeninger, kommune, institutioner, foreninger og frivillige

ORGANISATION

Områdefornyelsen var overordnet forankret i en følgegruppe bestående af Velfærdsministeriet og Aabenraa Kommune. Herunder var projektgruppen "Bydelscenter Høje Kolstrup" med repræsentanter fra kommunen, boligorganisationer og halbestyrer. Ad hoc arbejds- og temagrupper blev nedsat efter behov. Da der samtidig var en fysisk og social helhedsplan i bydelen, blev der nedsat en overordnet politisk styregruppe for alle tre initiativer. Den daglige koordinering i området skete gennem kontoret Netværksbasen

PROJEKTPERIODE

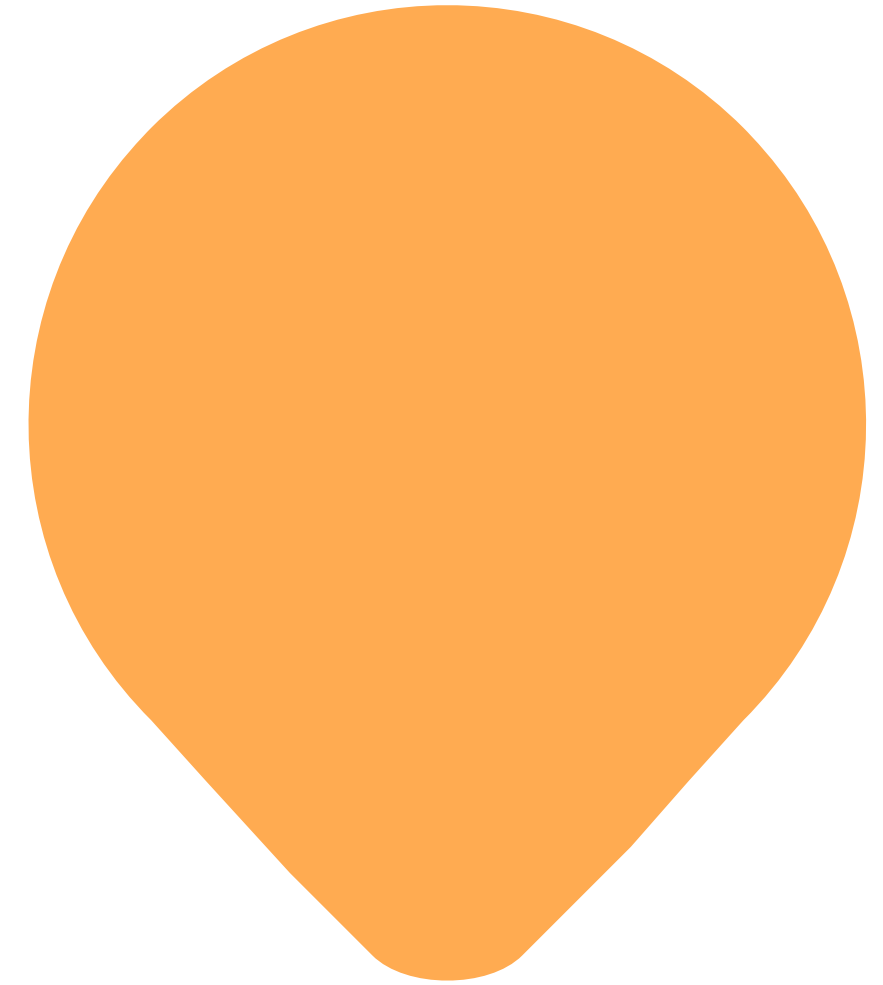
2008 - 2013

FRIVILLIGE BYDELSJOURNALISTER SKABER STOLTHED I OMRÅDET

Indsatsen i Høje Kolstrup har fra begyndelsen handlet om at få beboerne til at få et mere positivt billede af området. Denne opgave varetages af bydelsjournalisterne, som er frivillige, der siden 2009 har skrevet omkring 800 info- og artikelindlæg på portalen Højekolstrup.dk og produceret 75 film.

En af dem, der har været med fra starten, er **Tavs Roworth**, der til dagligt arbejder som bygningsingeniør i et stort betonelementfirma. Efter et kort journalistkursus, blev bydelsjournalisterne sendt ud for at opstøve de gode historier i Høje Kolstrup - en opgave, som Tavs Roworth mener, er yderst vigtig: "Der sker så mange ting her i området, som fortjener anerkendelse," siger han. Tavs Roworth trækker derfor ofte i bydelsjournalisternes særlige jakke og rapporterer fra arrangementer og ny-startede initiativer: "At skrive de gode historier er blevet en hobby, og jeg gider ikke skrive historier om huller i vejen," siger han og fortsætter: "Vi er 4000 mennesker, så det er 4000 gode historier, vi kan lave." Nu er han blandt andet i gang med en portrætserie, hvor bydelsjournalisterne interviewer forskellige borgere fra området for vise mangfoldigheden. Bydelsjournalisternes arbejde kommer dog også ud over bydelsgrænsen, og fx i lokalavisen - eller i det regionale dagblad JyskeVestkysten. "Mine venner rundt omkring i byen siger, at de nu kan se, at det går godt i Høje Kolstrup - og det skyldes helt sikkert også vores indsats."

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

KOLIND

NYT LIV I HANDELSBYEN

Midt i Djurslands bakkede landskab ligger den byen Kolind. Selvom stationsbyen kun huser godt 1700 indbyggere, kan den bryste sig af en bymidte med 30 butikker og et aktivt socialt liv.

Med kommunesammenlægningen og den tiltagende orientering mod de større byer, blev Kolinds position som et markeds- og handelsmæssigt midtpunkt på Djursland udfordret. Samtidig betød lukningen af byens hotel, at borgernes sidste forsamlingslokaler forsvandt. Med de tre veletablerede foreninger Handelstandsforeningen, Borgerforeningen og Distriktsrådet i spidsen er bymidten nu blevet forskønnet, et forsamlingshus er under etablering – og byens sociale liv stortrives.

HISTORIEN OM DEN GRIMME ÆLLING

"Når jeg til næste generalforsamling i Brugsforeningen, står for årsberetningen, vil jeg indlede med historien om den grimme ælling. For sådan er historien om den her by," siger brugsuddeler Jørn Schmidt. Forvandlingen fra grim ælling til smuk svane er sket både fysisk og mentalt i pendlerbyen. Jørn Schmidt, der også er formand for Handelstandsforeningen, udgør sammen med Klaus Mogensen, formand for Borgerforeningen, Jens Ove Nielsen, formand for distriktsrådet, Bent Nielsen, besty-

FORNYELSE KORT FORTALT

Fornyelsen har givet midler til opgradering af handeleggaden med ny belægning og byrumsinventar, så den nu er blevet et gåadelignende miljø. Dette er sket på baggrund af en omlægning af hovedvejen gennem byen til en omfartsvej. Det sociale værested, Kafe Kolind, har fået midler til inventar, bl.a. et moderne produktionskøkken, samt faciliteter til små arrangementer. Derudover er et 'Byens Hus' undervejs, samtidig med at multifunktionel plads mellem Byhallen og ungdomsskolen bliver lavet i etaper. Dette supplerer udvidelsen af Byhallen fra markedshal til forsamlings- og aktivitetshus.

relsesmedlem i handelstandsforeningen og Tage Mogensen, formand for Byhallen, kernen i de aktive borgere, der ville sikre byens overlevelse.

Da gruppen gik ind i arbejdet med områdefornyelsen, var et af de punkter, der stod højest på dagsordenen, at sikre, at byen kunne leve op til byskiltet, der proklamerer, at Kolind er byen med 30 butikker. Kolind er et knudepunkt midt på Djursland, og landevejen gik lige gennem byen. Derfor var det ikke ualmindeligt at se både lastbiler, mejetærskere og traktorer med læs køre gennem den lille handeleggade – forbi både boghandel, guldsmed, herreekvipering og skobutik.

Når jeg til næste generalforsamling i Brugsforeningen, står for årsberetningen, vil jeg indlede med historien om den grimme ælling. For sådan er historien om den her by.

JØRN SCHMIDT, ILDSJÆL

Den store hal Byhallen danner en rå ramme om kræmmermarkeder og byfester i Kolind. I vinteren 2014 udvides den til også at indeholde forsamlingshusaktiviteter.

Byhallens frivillige lægger mange kræfter i de sociale aktiviteter, der sker her. Ofte indtager de området omkring Byhallen for at få plads til det hele.

For bl.a. at holde på byens butikker, besluttede foreningerne at sætte sig i spidsen for en inddragelsesproces, hvor byens borgere var med til at definere, hvilke tiltag, der skulle sættes i gang. Og møderne var godt besøgte: "Der var så stor interesse, at vi måtte slæbe ekstra stole ind," siger Bent Nielsen, bestyrelsesmedlem i både Handelstandsforeningen og Distriktsrådet, og derudover ejendomshandler.

Resultatet blev etablering af en omfartsvej, der leder den tunge trafik udenom byen, samt en omlægning af handeleggaden. Den er nu belagt med indisk sandsten, har fået nyt byrumsinventar og karakter af gågade.

SAMMENTØMREDE FORENINGER

De tre foreninger havde aldrig tidligere stået for den type inddragelse, som omlægningen af handeleggaden krævede, og der opstod et nyt samarbejde og fællesskab mellem foreningerne. De har yderligere overtaget en række kommunale opgaver og ejendomme: Byhallen, som

har dannet ramme om dyrskuer og kræmmermarkeder i mange år, blev i starten af 90'erne overdraget vederlagsfrit til Borgerforeningen med den klausul, at foreningen skulle fortsætte de sociale aktiviteter. Og det sociale værested Kafe Kolind varetager, ligesom andre eksterne aktører, opgaver for kommunen som for eksempel aktiveringsprojekter. Derudover får cafeen dagligt besøg af 40-60 socialt udsatte brugere, som nyder det sociale samvær, som stedet tilbyder, samtidig med at de hjælper til med den daglige drift. Cafeen nyder godt af sin

Kommunen kan sætte rammerne, men vi kan ikke skabe liv. Det er ildsjælene i Kolind gode til.

ALETTE SKOV-HANSEN, UDVIKLINGSKONSULENT

OMRÅDE
Kolind, Syddjurs Kommune

VISION

Målet med områdefornyelsen har været at styrke byen og dens position som Djurslands midtpunkt for markeds kultur og handel ved at forbedre bymiljøet og de trafikale forhold. Samtidig er det kulturelle indhold blevet opgraderet med formålet at tiltrække nye tilflyttere og fastholde oplandet, såvel handelsmæssigt som kulturelt. Løsningsmulighederne og den koordinerede indsats skal resultere i en smukkere og mere sikker by, der kan igangsætte investeringslysten

ORGANISATION

En række ad-hoc grupper inddagede borgerne i projekter omkring et kultur- og aktivitetshus, ældreaktiviteter, stierne omkring kirken mv. Distriktsrådet er både i områdefornyelsen, og i andre sammenhænge, byens talerør, som kommunen rådfører sig med. Et kommunalt sekretariat foretager den interne koordinering til en intern styregruppe og arbejdsgruppe bestående af forskellige forvaltninger

PROJEKTPERIODE
2010 - 2015

"SAMMEN STÅR VI STÆRKERE"

I 40 år havde **Tage Mogensen** radioforretning i Kolind, men i dag er det Byhallen, der optager hans tid og opmærksomhed: "Jeg tager mig af det her sted som mit eget hus," siger han om hallen, som han har stået i spidsen for i mange år.

Tage Mogensen har været aktiv fra starten og er dybt involveret i omdannelsen af bygningen. Udover at være i hallen hver dag og tage sig af byggestyrelsen i vinteren 2014, er han også med til at organisere de mange aktiviteter, der foregår i hallen. Det årligt tilbagevendende 'Spejdernes Loppemarked' har fx været med til at finansiere hallens udvidelse. Den tidligere radiohandler ser store muligheder for synergi mellem Kolinds forskellige sociale tilbud: "Vi er ikke i konkurrence, men supplerer hinanden," slår han fast, og fortsætter, "Det handler om at få initiativerne til at spille sammen. Sammen står vi stærkere."

Bent Nielsen og Jens Ove Nielsen er to af de foreningsaktive ildsjæle, der har været med til at skabe en forandring i Kolind

placering tæt på stationen og bruges en del af pendlere, håndværkere og ansatte i butikkerne til frokost eller en kop kaffe. "Områdefornyelsen har været med til at tømre foreningerne mere sammen," siger Bent Nielsen.

NY ENERGI TIL BYHALLENS FRIVILLIGE

Tage Mogensen, formand for Byhallen, har tæt fulgt den ombygning af hallen, der er der sket i vinteren 2014. Ombygningen er forberedt i samarbejde med udviklingskonsulent, Alette Skov-Hansen, der også er ansvarlig for områdefornyelsen. Tage Mogensen har som tilsynsførende og koordinator lukket håndværkere ind om morgenen og været den sidste til at gå om aftenen – efter at han har ryddet op efter dem igen.

"Jeg har lyst til at vide alt, hvad der er lavet og justeret undervejs," siger Tage Mogensen, som også er den, håndværkerne rådfører sig med, når de er i tvivl. Med tilskud fra områdefornyelsen bliver den 800 m² store hal, som

har dannet rammen om traditioner og sociale aktiviteter siden 1800-tallet, udvidet, så den udover at huse kræmmermarkeder også kan fungere som forsamlings- og aktivitetshus. En ny tilbygning sikrer et nyt forsamlingslokale og nye køkken- og toiletfaciliteter.

"Områdefornyelsen har givet ny energi til Byhallens frivillige," mener Tage Mogensen. Med alle de arrangementer, hallen huser i løbet af et år, er der brug for mange frivillige. Og så er det her, der holdes sommerfest.

Sommerfesten, der varer en hel uge, arrangeres af de tre foreninger i fællesskab og byder både på kirkekoncert, sport, konditure, Open by Night i butikkerne, dans, fest og revy, hvor årets begivenheder og personligheder i lokalområdet fejres og spottes. "Vi samler 330 mennesker, og billetterne er udsolgt på en formiddag," siger handelsforeningens Jørn Schmidt og tilføjer, at mange familier kommer i tre generationer.

Med tilføjelsen af forsamlingshusaktiviteter bliver der endnu mere brug for de frivillige, og Tage Mogensen glæder sig også til at byde velkommen i de nye forsamlingshuslokaler: "Der skal være plads til både foredrag, runde fødselsdage og tamilske bryllupper," siger han.

ILDSJÆLENE SIKRER LIV I BYEN

Det er ikke kun i Byhallen, de sociale aktiviteter har fået bedre kår. Handeleggaden med de 30 butikker kan nu lukkes helt af til særlige arrangementer, og det giver nye muligheder. Ildsjælene i de tre foreninger har bl.a. skabt et midlertidigt restaurantmiljø til grillfester med 300 spisende gæster og ladet hovedgaden være gågade i perioder. "Vi kan gennemføre aktiviteter i gaden, som vi aldrig har kunnet lave før," siger Klaus Mogensen, Borgerforeningens formand. Han er særlig stolt af, at det nu er lykkedes at lave kulturnat i byen, med handeleggaden som omdrejningspunkt, og koncerter og kunststillinger. Succesen motiverer ildsjælene: "Når man bruger tid og får resultater ud af det, så er det belønning i sig selv," siger Bent Nielsen.

Også udviklingskonsulent i Syddjurs Kommune Alette Skov-Hansen er glad: "Kommunen kan sætte rammerne, men vi kan ikke skabe liv. Det er ildsjælene i Kolind gode til." Klaus Mogensen supplerer: "Uden liv er vi en soveby. Vi skal vise pendlerne og børnefamilierne, at der er noget at komme efter i bymidten, så de ikke bare holder sig for sig selv." Han fortsætter: "Områdefornyelsen er en god investering, for hvis vi har det godt herude, så har kommunen mindre bøvl med os. Vi har et godt socialt liv her i byen, og det er absolut blevet styrket gennem vores øgede samarbejde." ■

Områdefornyelsen er en god investering, for hvis vi har det godt herude, så har kommunen mindre bøvl med os. Vi har et godt socialt liv her i byen, og det er absolut blevet styrket gennem vores øgede samarbejde.

KLAUS MOGENSEN, ILDSJÆLE

LIVSKVALITET TIL SOCIALT UDSATTE

"Det er unikt, at en by af Kolinds størrelse har en cafe," siger udviklingskonsulent i Syddjurs Kommune Alette Skov-Hansen. Caféen hedder Kafe Kolind og er et åbent socialt værested, placeret i en nybygget etagebygning lige over for Kolind Station. Caféen holdt tidligere til i en tricotagebutik, der var nedslidt og med trange rum. Det nye og pæne miljø i den nye bygning passede ikke daglig leder **Bente Fogh Møller**: "Vi var de skæve eksistenser med de skæve gulve," siger hun med henvisning til cafeens tidligere placering, og brugere, der ofte har brug for lidt ekstra hjælp i hverdagen. Hun har dog skiftet mening siden: "Vi er vanvittig glade for det nu - især fordi vi har fået bedre plads til brugerne, som kommer fra hele Djursland."

Cafeen drives af KFUM Socialt Arbejde. "Det er vigtigt for os, at cafeen er åben for alle," siger Bente Fogh Møller, "og vi ser, at både beboere og turister er glade for, at man kan komme og få en kop kaffe eller et godt måltid mad." På cafeen kan man få hjælp til alt fra tøjvask til at forstå et brev fra kommunen. Det har Bettina Jacobsen, en daglig bruger, nydt godt af, men det vigtigste er dog det sociale samvær, mener hun: "Det er hyggeligt at være her fordi man møder nye mennesker og udvikler sig," siger hun, og fortsætter: "Så har man nogen at dele sin hverdag med." Brugernes udvikling og evne til at begå sig i samfundet er vigtigt for Bente Fogh Møller: "Det er altid dejligt at se, at ens indsats bærer frugt, når brugerne føler, at de bedre kan begå sig i samfundet."

FÆLLES AKTIVITETER HOLDER ILDEN I GANG

”

Der skal være en accept af langsomheden – at projekter tager tid - samtidig med, at der skal være en mere dynamisk dimension af 'just do it'.

TINA SAABY, STADSARKITEKT I KØBENHAVN

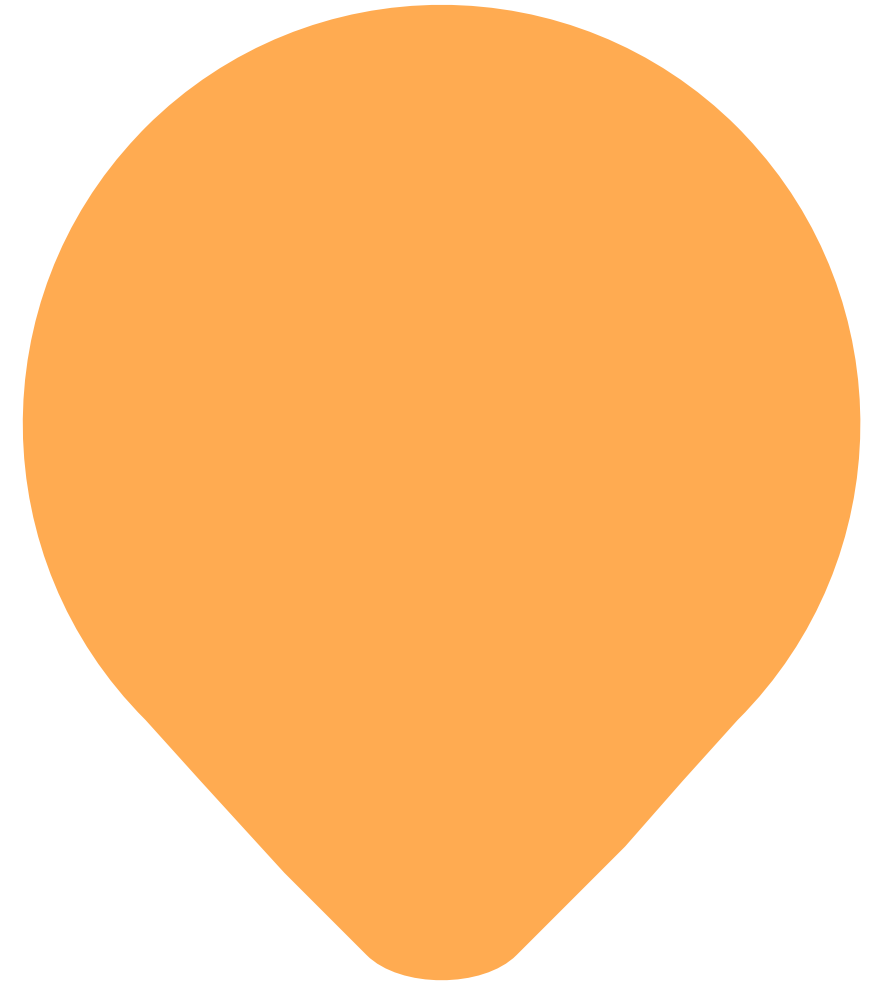
Der kan være lang vej fra den gode idé til et færdigt projekt, og det kan derfor være en udfordring at holde motivationen i mellemtiden. De ti eksempler i publikationen viser forskellige måder, hvorpå gejsten og engagementet holdes højt – også i perioder, hvor projektet opleves at stå lidt stille. Det handler om at fastholde det momentum, som er skabt, og undgå at miste gode kræfter undervejs.

Sociale begivenheder i form af fx fælles arbejdsdage eller indvielsesfester er med til at skabe sammenhængskraft og engagement i lokalmiljøet. I Ryslinge har faldefærdige huse og tomme grunde været en torn i øjet på borgerne, og da lokalrådet i samarbejde med områdefornyelseskoordinatoren tog initiativ til fælles oprydningsdage og plantedage, var der stor tilslutning, og mange borgere trak i arbejdstøjet. I Vrensted var det indvielsen af et ombygget kryds med nye fællesarealer, der blev fejret med besøg af både byrådspolitikere og lokalpresse. Ildsjælene bag projektet havde sørget for gløgg og æbleskiver til de mange fremmødte, og Byrådet deltog for at vise den politiske opbakning til ildsjælenes arbejde. ■

HOLD FEST OG FEJR HINANDEN

Hvis humøret og engagementet skal holdes højt, viser de ti ildsjælsprojekter, hvor vigtigt det er at anerkende ildsjæles indsats bl.a. ved at skabe gode sociale rammer, hvori succeser og milepæle kan markeres. Stadsarkitekt Tina Saaby forklarer: "Man skal se ildsjæle som professionelle aktører i udviklingen af et område. Derfor er det også vigtigt at facilitere og servicere dem. Sørg for, at det er sjovt at være med. Hold en fest, når projektet når milepæle – også selvom det er små delmål - og se energien sprede sig!" Fest og fejring er med til at forstærke de sociale relationer og give energi til sammen at skabe mere. I den tid, der var områdefornyelse i Haraldsgadekvarteret, blev der hvert år kåret en 'Årets Harald'. En pris som gik til den ildsjæl, virksomhed, forening eller organisation, som havde gjort en indsats udover det sædvanlige. Prisen gav stor anerkendelse og fornyet energi til at fortsætte arbejdet.

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

KØNG

05

ILDSJÆLE BRINGER KULTURARVEN
IND I FREMTIDEN

I Køng på Sydsjælland brænder ildsjæle for kulturarven og bidrager til at forbinde fortidens industribygninger og håndværkstraditioner med byens fremtid. Landsbyens historie er tæt knyttet til industrihistorien og en identitet med rødder i produktion af linnedtekstiler.

I slutningen af 1700-tallet blev Køng Fabrik opført – én af tidens allerstørste linnedvirksomheder, der hurtigt blev kongelig hofleverandør. De kulturhistoriske og arkitektoniske bygningsværker i Køng har skabt inspirerende og stemningsfulde fysiske rammer til at føre håndværkskundskaber videre og sætte rammen for nye sociale aktiviteter og netværk.

HÅNDVÆRK PÅ SKEMAET

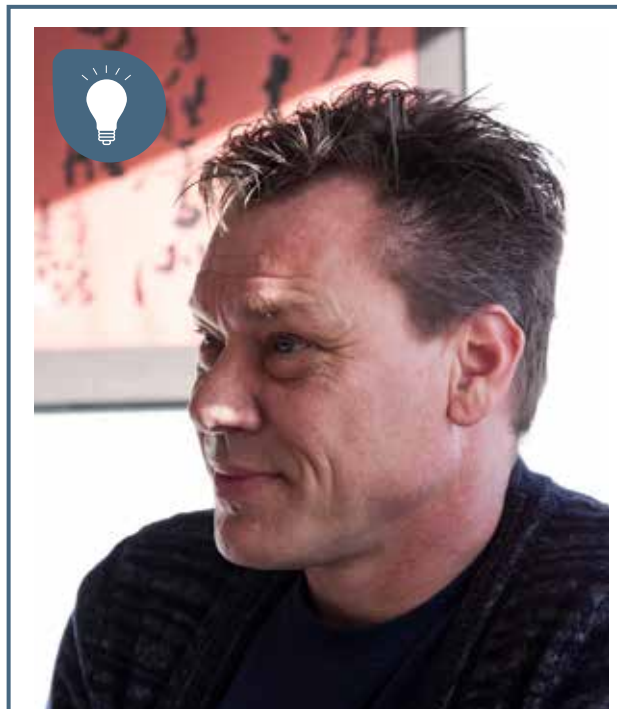
"Husflidsskolen er 140 år gammel og en af Danmarks ældste. Vi har lagt mange timer i at renovere huset", forklarer Jens Larsen, da han byder indenfor i den gennemrenoverede bygning, der også har fået en ny tilbygning. Udover at tilbyde kurser i sløjd på frivillig basis er Jens Larsen formand for Husflidsskolen i Køng. Siden grundlæggelsen i 1870 har foreningen været åben for alle borgere med interesse for 'håndens arbejde'. Som en del af områdefornyelsen har lokale frivillige nu sat køkken op, lagt gulv, spartlet, malet, tapetseret og ikke mindst gravet ud i hele bygningens underetage.

De frivillige har lagt tusindvis af timer i Husflidsskolens omdannelse. Det er dem, der har været eksperterterne i, hvordan huset skulle indrettes - ikke os.

CLAUS LYNGBY PETERSEN, UDVIKLINGSKONSULENT

Og indsatsen er blevet bemærket i Vordingborg Kommune: "De frivillige har lagt tusindvis af timer i Husflidsskolens omdannelse. Det er dem, der har været eksper-

DEN MODERNE LANDSBY

Ildsjælene har i områdefornyelsen sat Køngs funktionstømte, fredede og historiske bygninger i spil. Udviklingskonsulent ved Vordingborg Kommune **Claus Lyngby Petersen** ser kulturhistoriske og arkitektoniske mindesmærker som et vigtigt udviklingspotentiale. "Kulturarven kan understøtte en ny type liv i landdistrikter og forme den moderne landsby. Et sted, hvor man har det sjovt som ung, hvor det er spændende at være, og hvor man har fysiske faciliteter og historier at være fælles om på tværs af generationer." Claus Lyngby Petersen ser Husflidsskolen som et godt eksempel på, hvordan den ældre generation holder gamle håndværk i live og bringer historien videre ved at undervise unge.

Spindeskolen er et kulturhistorisk bygningsværk, som lokale ildsjæle har restaureret og ført tilbage til sit oprindelige udtryk

Køng Museum har til huse i en oprindelig administrationsbygning for byens fabriksanlæg. Her kan man få viden om industribyen Køngs historie.

terne i, hvordan huset skulle indrettes - ikke os," siger Claus Lyngby Petersen, der er udviklingskonsulent og LAG-koordinator i kommunen, og uddyber: "Efter den fysiske forvandling af Husflidsskolen er skaren af brugere udvidet. Flere børn og unge har nu fundet vej til skolen."

Vi har elleve børn i 9-14 års alderen, der kommer hver lørdag sammen med deres forældre for at lave sløjd. Og to aftener om ugen mødes 'krea-pigerne'.

JENS LARSEN, ILDSJÆL

Køngs ældre generation af håndværkskyndige agerer i dag læremestre for ungdommen. Jens Larsen: "Vi har elleve børn i 9-14 års alderen, der kommer hver lørdag sammen med deres forældre for at lave sløjd. Og to aftener om ugen mødes 'krea-pigerne' til strikning, hækling, fremstilling af kort og alt muligt andet."

Det at komme i Husflidsskolen handler ikke kun om sløjd og håndværk, men i lige så høj grad om at hygge sig sammen og have det sjovt. Jens Larsen forklarer: "Jeg plejer at sige, at vi har to hold - tirsdagsholdet og alkohol'et. Om tirsdagen kappes vi om at bage kage, og om torsdagen vil vi hellere have en bajer." På førstesalen i den nye tilbygning er opstillet et langbord, hvor dagens håndværksmæssige bedrifter aktivt diskuteres.

FORNYELSE KORT FORTALT

Områdefornyelsen i Køng har haft byens kulturhistoriske og arkitektoniske bygningsværker som omdrejningspunkt. Tidligere industribygninger for linnedvirksomhed er restaureret og danner i dag ramme for håndværksmæssige, kulturelle og sociale aktiviteter. Herudover er de eksisterende idrætsfaciliteter udbygget i form af bl.a. større fodboldbaner, en BMX-bane og nye omklædningsrum.

BRÆNDER FOR KULTURARV

Fascinationen for håndværket har også været omdrejningspunkt for et andet af ildsjælernes projekter: Spindeskolen i Køng; en tidligere pigeskole, hvor der fra 1778 blev spundet hørtråde til fabrikkens væve, er et kulturhistorisk bygningsværk i byen, som lokale ildsjæle værner om. Siden undervisningen forlod bygningen, har Spindeskolen været i forfald, men i forbindelse med områdefornyelsen er den nu blevet restaureret og ført tilbage til sit oprindelige udtryk efter nyklassicistisk forbillede. Poul Erik Rønje brænder for kulturarven og sidder i bestyrelsen for den selvejende institution, der i dag ejer Spindeskolen. Han har også været med på sidelinjen som arkitektens sparringspartner i restaureringsprocessen, og som tømrer synes han, at det er spændende, at arbejde med de mange detaljer, restaureringen har ført med sig: "Der er mange interessante udfordringer, når fx en gammel låsemekanisme skal fikses, eller man skal udvikle specielle værktøjer til at lave fasningerne i vinduerne."

I dag står Spindeskolen færdigrestaureret og pynter på byen med sin gule farve og masser af karakter. Én af

ILDSJÆL BEVARER BYENS KULTURARV

Ved siden af sit arbejde som ejendomsmester i et almenyttigt byggeri, er **Poul Erik Rønje** formand for Køngs Borgerforening, formand for vandværket, med i Spindeskolens bestyrelse og med i Lokalarlivet. "Jeg har ikke noget imod at være formand, som så mange andre har. Jeg er ikke så formel, for det vigtigste er, at der sker noget og at bakke op om det, der sker." Borgerforeningen i Køng har støttet mange tiltag og også fungeret som lokal tovholder for områdefornyelsens aktiviteter. "Som formand for borgerforeningen bakker jeg op om lokale initiativer og hjælper med at få gennemført idéer," forklarer Poul Erik Rønje. Udover at have organisatorisk tæft har Poul Erik Rønje en særlig passion for bygningshistorie og kulturarv, og som udlært tømrer har han været med til at restaurere det lokale Køng Museum og fungeret som erfaren sparringspartner i restaureringen af byens Spindeskole: "Det er en sjov, faglig udfordring at føre bygninger og rum tilbage til deres oprindelige form og samtidig finde de bedste løsninger for nutidens brug."

Ildsjælen Elise Dyrlov Olsen er optaget af at skabe bedre faciliteter for byens børn og unge og har blandt andet taget initiativ til at få etableret udfordrende klatreredskeer på en central legeplads i byen.

Nu har vi et sted, hvor børnene kan udfordre sig selv og prøve sig selv af

ELISE, ILDSJÆL

idéerne for den fremtidige brug er at gøre huset til et mini-forsamlingshus med fokus på kultur, hvor bl.a. den lokale studiekreds og fotogruppe kan mødes. Bagved Spindeskolen ligger Spindeskolens have, som en lokal havegruppe har gjort til et socialt samlingssted med borde, bænke og grill. Poul Erik Rønje fortæller om havegruppens ældste medlem: "Sanny slår stadig græsset. Hun er meget aktiv og deler gerne ud af gode historier fra sin ungdom." Der er mange forskellige måder at bidrage til at bringe kulturarven ind i fremtiden på.

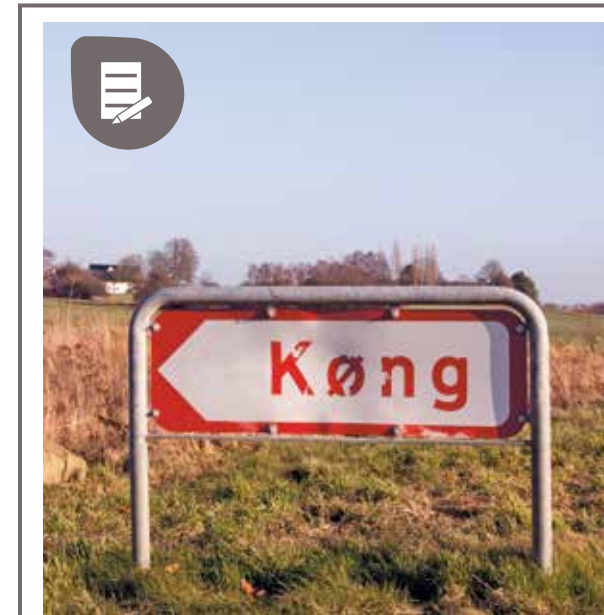
BØRNEKLUBBEN OG FODBOLDLØRDAGE

Det er ikke kun i kraft af byens bygnings- og kulturarv, at generationerne i Køng har et sted at mødes og dele

viden og historier. Elise Dyrlov Olsen brænder for byens børn og unge.

Elise Dyrlov Olsen er pensionist og uddannet pædagog og har sat mange initiativer i gang i byen til gavn for Køngs yngre befolkning: I forbindelse med områdefornyelsen har hun taget initiativ til etableringen af en central legeplads udenfor forsamlingshuset med klatreredskeer og en multibane – et sted, der inviterer til at prøve egne fysiske grænser af: "Børnene udvikler sig gennem fysiske udfordringer, så derfor er det vigtigt, at det findes her midt i lokalsamfundet. Nu har vi et sted, hvor de kan udfordre sig selv og prøve sig selv af," forklarer Elise Dyrlov Olsen.

Hun er også ophavskvinden bag 'Børneklubben', der blev etableret i 2002 og holder til på førstesalen i byens eksisterende forsamlingshus og er drevet af frivillige kræfter. Fra tirsdag til torsdag sørger Elise Dyrlov Olsen sammen med andre frivillige ildsjæle for, at der er aktiviteter for byens børn i Børneklubben.

OMRÅDE

Køng, Vordingborg

VISION

'Mellem spinderok og laptop' har været overskriften på områdefornyelsesindsatsen, der sætter fokus på aktivering af kulturhistoriske og arkitektoniske bygninger i udviklingen af Køng

ORGANISATION

En styregruppe bestående af repræsentanter fra Køng Borgerforening, Lokalrådet, Museerne Vordingborg, LAG-gruppe og kommunalbestyrelse. Konsulentfirmaet SBS har bistået processen. Under styregruppen arbejder tre projektarbejdsgrupper med henholdsvis nye mødesteder, kultur i Køng og sikkerhed for bløde trafikanter

PROJEKTPERIODE

2009 - 2013

Endelig er hun også formand for den lokale idrætsforening, der med sine store fodboldkampe trækker mange børn og voksne til Køng. "Kommunen opkøbte ved områdefornyelsen ekstra jord for at få plads til de nye og større baner, der er blevet etableret i dag. Vi har i mange år ønsket os, at fodboldbanerne blev udvidet, så vi er selvfølgelig glade for, at vi nu kan afholde de store

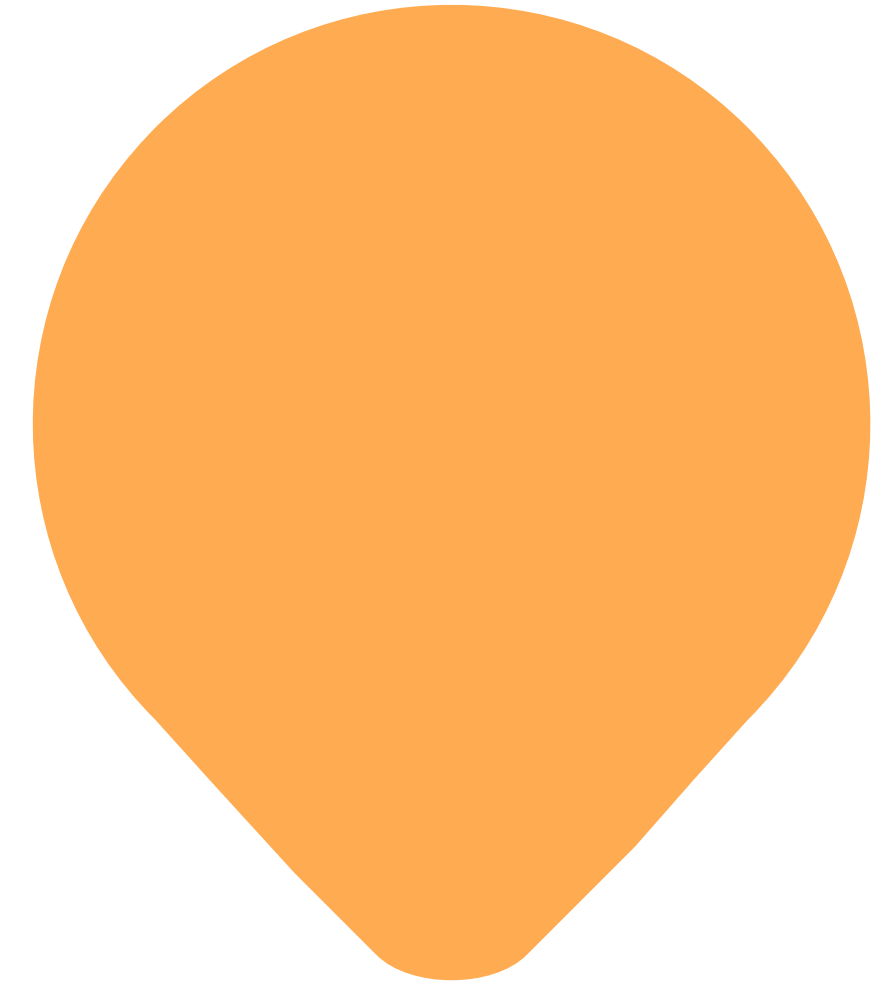

NYT LIV I BYEN ER GODT FOR OMSÆTNINGEN

Da brugsforeningen ville lukke og slukke for den lokale brugs, tog borgerforeningen i Køng affære. Poul Erik Rønje: "Hvis Brugsen lukkede, havde vi ingenting. Så vi opsagde samarbejdet med brugsforeningen og fandt **Vagn Hemmingsen**, der gerne ville drive forretning i byen. Det har været borgerforeningens hovedformål at bevare Brugsen i Køng." Vagn Hemmingsen sælger ikke kun mælk og brød, men også billetter til cirkus, tøndeslagning og Skt. Hans. Med de nye fodboldbaner ser Vagn Hemmingsen frem til øget salg i butikken: "Når der kommer liv på de nye fodboldbaner, så kommer jeg til at mærke det her i butikken. Forandringerne kan være med til at holde gang i både foreningslivet og handelslivet."

kampe og være trækplaster for hele oplandets fodboldinteresserede." Udover fodboldbanerne og legepladsen har Elise Dyrlov Olsen også været med til at få både BMX-bane og nye omklædningsfaciliteter op at stå.

Elise Dyrlov Olsen fortæller om en af de vigtige sociale begivenheder, hun har oplevet i forbindelse med områdefornyelsen: "Da områdefornyelsen var ved at være slut besluttede vi, at vi gerne ville give noget tilbage, nu hvor vi havde fået så meget til byen. Så vi arrangerede et brag af en indvielse." Indvielsesfesten tog form af et heldagsarrangement med spisning i telt og en stor hoppeborg til børnene – og arrangementet var vel besøgt med cirka 300 gæster. Elise Dyrlov Olsen fortsætter: "Børnene spillede fodbold til kl. 01 om natten, fordi banen var oplyst - det var virkelig en smuk dag og aften." ■

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

NØRRE SNEDE

ILDSJÆLE FÅR NØRRE SNEDE TIL AT HÆNGE SAMMEN

Midt i Jylland, placeret højt i landskabet med udsigt over store fyrreskove, ligger Nørre Sne-de. Den forhenværende centerby var i mange år præget af et svindende handels- og byliv og et dårligt image.

Vittige hoveder bemærkede ved kommunesammenlægningen, at byen, der før havde eget rådhus, nu blev til bindestregen i den nye Ikast-Brande Kommune. Læg dertil en trafikeret landevej, der opsplittede borgere og bymidte, både fysisk og i overført forstand. Med en områdefornyelsesindsats, der fra begyndelsen satte massivt fokus på borgernes inddragelse og medbestemmelse, blomstrede både ildsjæle og nye relationer i Nørre Sne-de. Byens ildsjæle viste med deltagelse i områdefornyelsen, at de var klar til at give Nørre Sne-de en ny identitet.

SAMARBEJDE PÅ TVÆRS

Da Henning Berg i 2009 fandt ud af, at den hustandsomdelte personlighedstest, der markerede startskuddet på inddragelsesprocessen i områdefornyelsen, ikke havde nået hans hus, var han ikke overrasket. Det lignede i første omgang det, Henning Berg før havde oplevet i Nørre Sne-de: For lang afstand mellem borger og kommune, der resulterede i småfejl. For eksempel det, at hustandsom-

Hvis mine børn skulle have noget ud af at bo i denne by, måtte jeg selv gøre noget. Da jeg voksede op her, var der masser af butikker og liv.

HENNING BERG, ILDSJÆL

FORNYELSE KORT FORTALT

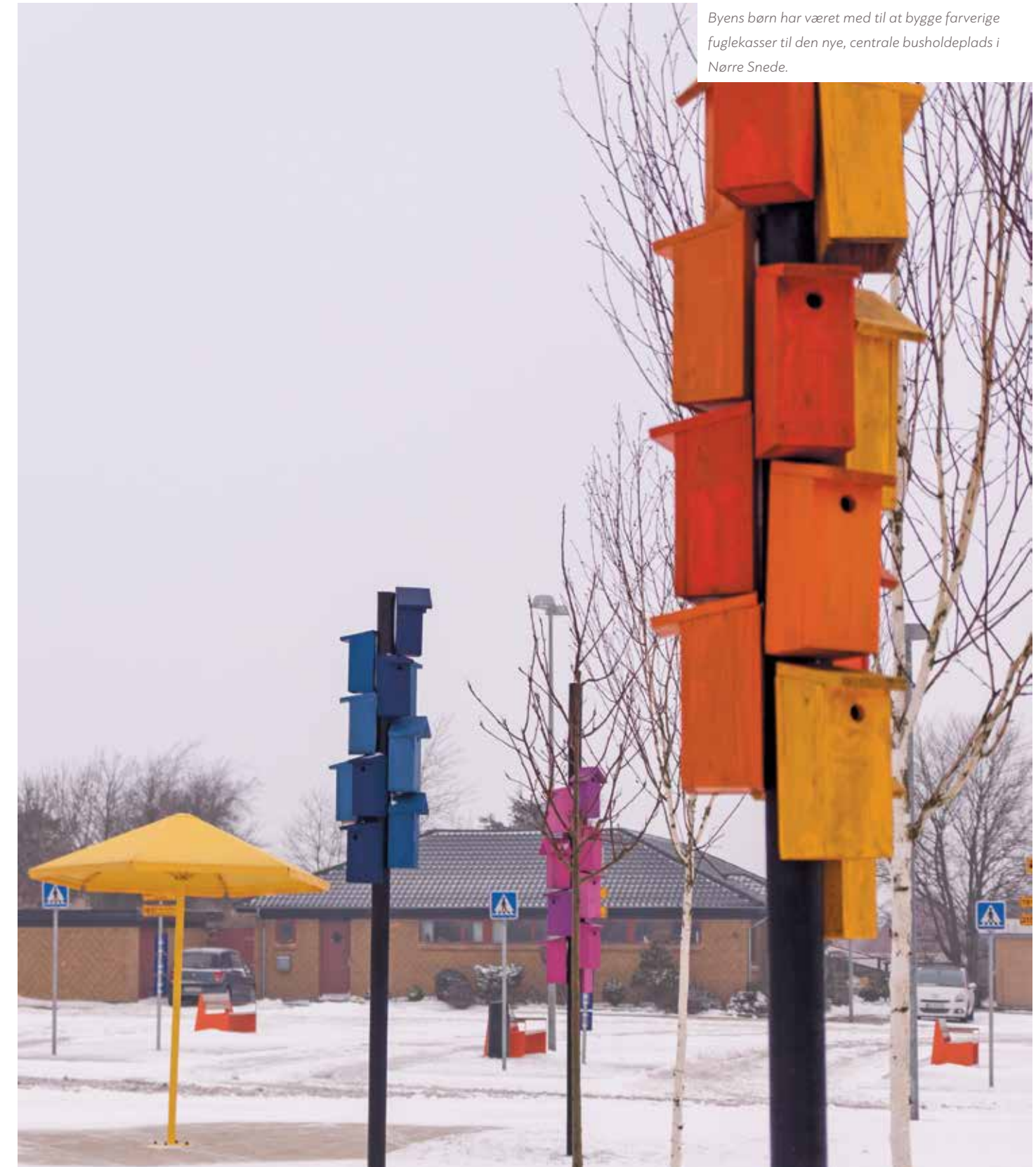
Fire områder var i centrum: Det gamle lysregulerede kryds blev omdannet til et 'shared space' og torv, busholdepladsen blev flyttet til en central placering, som kunne etableres ved at nedrive en forfalden købmandsbutik. En 'tarzanbane' blev skabt på et grønt areal, og en lille park blev etableret ved kirken. Dertil er der lavet stisystemer, den 'indre' og 'ydre hjertestri', der giver nye muligheder for gåture i og omkring byen.

delingen stoppede ved bygrænsen, som Henning Berg boede lige uden for. Han ringede derfor til kommunen for at blive en del af projektet.

"Hvis mine børn skulle have noget ud af at bo i denne by, måtte jeg selv gøre noget. Da jeg voksede op her, var der masser af butikker og liv", siger Henning Berg om sine be-væggrunde for at engagere sig i områdefornyelsen. De fleste borgere var dog skeptiske over for, om større projekter overhovedet kunne lykkes i Nørre Sne-de. "Giv det to år, så løber det ud i sandet," var den generelle holdning til områdefornyelsen, ifølge Henning Berg.

At få beboerne til at tænke anderledes om deres by og hinanden var en bevidst strategi i inddragelsesproce-sen. Ikke nok med, at byens trafikerede landevej opsplittede byen fysisk; den understøttede også gamle menta-

Byens børn har været med til at bygge farverige fuglekasser til den nye, centrale busholdeplads i Nørre Sne-de.

Ildsjæle-energien blev kanaliseret ind i arbejdsgrupper, som bl.a var med til at bestemme udformningen på byens nye torv.

Der var så så meget gang i processen, at vi måtte sørge for at kanalisere energien ind i et udvidet samarbejde.

JEANETTE ISHI LEHN, KOORDINATOR OG ARKITEKT

le skillelinjer mellem gårdmænd og købmænd, 'indfødte' og tilflyttere. Især det centrale vejkryds ved kirken var symbolet på dette. På baggrund af personlighedstesten, som afdækkede borgernes æstetiske, funktionelle og emotionelle tilgang til byens udvikling, blev de opdelt i arbejdsgrupper og sendt ud i Nørre Snede med et kort. Her skulle de udpege, hvilke steder, de mente trængte til en opgradering og kunne blive byens nye mødesteder. I samarbejde med proceskonsulenter og kommunikationsrådgiver gjorde kommunen meget ud af at få borgere på tværs af de gamle skillelinjer til at arbejde sammen. Samtidig var der fra kommunens side åbenhed for

borgernes syn på problemer og løsninger i områdefornyelsen. "Borgerne tog deres ansvar som vores tætte samarbejdspartnere meget alvorligt" siger koordinator for områdefornyelsen og arkitekt i planafdelingen i Ikast-Brande Kommune, Jeanette Ishi Lehn, og fortsætter: "De har haft indflydelse på valg af indsatsområder, på hvad indsatsen skulle være og også på fx udpegning af arkitekt. Projektet lå på ingen måde bare klar i skuffen."

ILD I NØRRE SNEDE

Muligheden for medbestemmelse gav flere borgere blod på tanden, og der kom gang i energien i Nørre Snede: "Der var så så meget gang i processen, at vi måtte sørge for at kanalisere energien ind i et udvidet samarbejde" forklarer koordinator Jeanette Ishi Lehn.

For lastbilchaufføren, Henning Berg, der aldrig tidligere havde været involveret i foreninger eller socialt arbejde, blev deltagelsen i områdefornyelsen et vendepunkt. Hans energi blev kanaliseret ind i arbejdsgrupper og koordinationsgrupper, og pludselig mødte han mennesker fra byen, han aldrig tidligere havde snakket med. Især

OMRÅDE
Nørre Snede, Ikast-Brande Kommune

VISION

Det er målet med områdefornyelsen i Nørre Snede at gøre en inspirerende forskel i Ikast-Brande Kommune; at være en handlekraftig by, hvor borgerne har indflydelse og tager medansvar for byens udvikling og være en sund, tryk og rummelig by både fysisk og mentalt. Nørre Snede skal være en by, hvor børn og unge sætter deres synlige aftryk, og så skal byen udvikle sig fra at være en by mærket af gennemkørende trafik til at være en levende og udfoldet by, der inviterer til både korte og livslange ophold.

ORGANISATION

Et borgerpanel bestående af 70 borgere fungerede som sparringspartner og feedbackgruppe for projektgrupper og koordinationsgruppe. Dertil var der fem projektgrupper med 6-8 borgere med hver deres delprojekt under områdefornyelsen. Til at sikre den overordnede koordinering var Koordinationsgruppen, der bestod af repræsentanter fra hver projektgruppe, fem repræsentanter fra borgerpanelet samt relevante repræsentanter fra lokalrådet, den lokale LAG, kommunens forvaltninger, projektleder, kommuneplanlægger og planchefen.

PROJEKTPERIODE
2010 - 2015

BORGERE INVESTERER I BYENS FREMTID

Efter i nogle år at have bidraget professionelt til kommunikationen af områdefornyelsen, ville kommunikationsrådgiver **Bjørn Kassø** gerne give noget tilbage til byen, hvor han har boet gennem mange år.

I regi af byens lokalråd pustede han nyt liv i en idé om at oprette Nørre Snede Byinvest A/S. Selskabet har til formål at udbygge og forbedre by-, erhvervs- og handelsmiljøet i Nørre Snede. Han løb projektet i gang ved at samle en stærk gruppe af lokale borgere med erfaring inden for både ejendomsudvikling, entreprenørvirksomhed, finansiering, handel, organisationsudvikling og kommunikation. "Der er en stor veneration for byen blandt stifterne. Vi lægger selvfølgelig vægt på, at de penge, der investeres, ikke forsvinder, men vi siger også, at eventuelt overskud skal komme byen til gode i form af nye projekter," siger Bjørn Kassø Andersen. Selskabet er klar til etablering med 1 million kroner i aktiekapital, og investorerne arbejder på at finde et godt første projekt. De har for eksempel undersøgt mulighederne for at bidrage til byfortætning gennem nybyggeri af større lejeboliger tæt på bymidten, og de undersøger også muligheder for at renovere ældre byhuse. På længere sigt vil stifterne åbne op, så alle interesserede kan tegne aktier og på den måde være med til at gøre Nørre Snede til en mere attraktiv by.

den pensionerede akademiingeniør Finn Ipsen er blevet en tæt samarbejdspartner i lokalrådet. Sammen bygger de to videre på områdefornyelsens organisering.

FINN OG HENNING

Selvom de kommer fra forskellige dele af byen, både geografisk og mentalt, lyser den ellers så sindige jyde op, når han taler om samarbejdet med Finn Ipsen: "Når jeg barsler med ideer, så er Finn den første, jeg ringer til. For hvis han synes, det er en god ide, så er det nok ikke helt skidt," siger Henning Berg. Også Finn Ipsen ser deres samarbejde som yderst frugtbart: "Henning besidder en naturlig skepsis over for autoriteter og er meget detaljeorienteret. Det er jeg ikke på samme måde. Jeg brænder mere for de strategiske linjer og at styre projektet i den rigtige retning. På den måde supplerer vi hinanden rigtig godt," siger Finn Ipsen. "For eksempel blev Henning helt vild, da han så hvor mange driftsmidler kommunen bruger i Nørre Snede. Han havde en idé om, at frivillige fra byen kunne klare driften billigere og mere smidigt end kommunen," siger Finn Ipsen og forklarer, at lokalrådet ad den vej kunne få del i kommunens driftsmidler. Finn var enig, og lavede modeller for, hvilke opgaver de kunne overtage, og hvordan det skulle foregå. Sammen gik de i gang med at lave de formelle aftaler. Hele driftsforpligtelsen har de ikke fået, men ved fælles hjælp er det lykkedes makkerparret at få flere mindre opgaver lagt ud til lokalrådet.

"Finn og Henning er symbolet på, at paraderne mellem grupperingerne er faldet netop fordi, de har berøringsflader ind i forskellige fraktioner i byen," mener Jeanette Ishi Lehn. Borgernes engagement og resultater har også skabt bedre forbindelse til kommunen: "Der er kommet meget bedre, og dybere arbejdsrelationer både

Byen hænger bedre sammen nu. Blandt andet på grund af torvet, som er blevet et samlingssted især om sommeren, og hvor børnene leger hele året.

HENNING BERG, ILDSJÆLE

ILDSJÆLE KLARER DRIFTEN

En af de driftsforpligtelser, som Henning Berg og Finn Ipsen har hentet til byen, er tømning af offentlige skraldespande. Lokalrådet har overtaget forpligtelsen til at tømme skraldespande på offentlige arealer i byen. Lokalrådet har organiseret frivillige til arbejdet og modtager nu de driftsmidler, som kommunen ellers ville have brugt på opgaven. Det skaber et lille overskud, som lokalrådet sparer op til arrangementer for hele byen. Projektet er Henning Bergs hjertebarn, og han følger det med stor begejstring. Han kender priser og dimensioner på alle de forskellige offentlige skraldespande, der findes i byen og diskuterer gerne fordele og ulemper ved den ene i forhold til den anden. Og sådanne små optimeringer af løsninger optager Henning Berg. "Jeg kan bedst lide at være i ideudviklingsfasen – at være i kulisserne og få ting til at ske," siger Henning Berg, der ikke bryder sig om begrebet 'ildsjæl'. "Man skal bare være engageret," mener han. Da han en periode gik arbejdsløs fandt han så mange opgaver i byen, at han ikke havde tid til andet: "Da jeg endelig fik job igen var jeg nødt til at slette en masse i min kalender. Men så ville skæbnen, at jeg blev arbejdsløs igen," konstaterer han og tilføjer: "80 procent af min vågne tid tænker jeg over, hvad der kunne gøres bedre her i byen."

mellem borgerne og i høj grad også i forhold til administrationen," vurderer hun. Og Henning Berg er enig: "Nu ved vi, at hvis vi kommer med et godt gennemarbejdet projekt, er der lydhørhed fra kommunen," siger han.

FARLIGT VEJKRYDS BLEV NYT MØDESTED

Et andet – og mere konkret – symbol på forandringen i Nørre Snede, er forandringen af et vejkryds ved kirken. Krydset var et af de ømme punkter, borgerne fra starten pegede på, for tidligere gav vejen nemlig mulighed for at køre gennem byen i høj fart og udgjorde derfor både en fysisk og mental barriere mellem byens forskellige dele. I omdannelsen af krydset havde borgerne stor indflydelse og valgte gennem områdefornyelsen den arkitekt, der skulle tegne det nye torv, som skulle erstatte vejkrydset. Ved et enkelt greb blev det befærdede kryds omdannet til et såkaldt 'shared space'. Lysreguleringen blev fjernet, og bilister må derfor nu være mere årvågne.

Dertil blev en lille parkeringsplads omdannet til legeplads, og på den måde er det centrale kryds nu blevet et mødested, samtidig med at handlen ved supermarkedet stadig blomstrer. "Vi kalder det Danmarks mindste gågade," siger Henning Berg om krydset, der nu er blevet til et torv med status af gågadezone. Finn Ipsen supplerer: "Byen hænger bedre sammen nu. Blandt andet på grund af torvet, som er blevet et samlingssted, hvor børnene leger hele året."

Symbolikken med udviskning af grænser fysisk i krydset og mentalt i byen, er også tydeligt for byens præst, Arne Kiel Nielsen. I en juleprædiken brugte han opblødningen af grænser og regler i krydset som et billede på, at man skal huske at stoppe op og mærke nuet og de mennesker, der omgiver én. Inddragelsesprocessen har skabt forandring på andre områder end selve områdefornyelsesprojektet, mener han: "Folk har fortalt mig, at før kunne byen ikke stå sammen om noget som helst," siger præsten, "Det er helt utroligt, hvad vi kan skabe sammen nu." ■

KOMMUNEN SAMARBEJDER PÅ TVÆRS

Udover at inddrage ildsjælene fra start, var det også en strategi fra områdefornyelsens side at inddrage forskellige kommunale forvaltninger. Ved at få forvaltninger og ildsjæle til at mødes flere gange i forbindelse med konkrete projekter under områdefornyelsen, blev der skabt større gensidig forståelse for bevæggrunde og målsætninger. "At være med til at skabe dybe arbejdsrelationer mellem byens ildsjæle og administrationen, var noget af det, der begejstrede mig ved projektet," siger Jeanette Ishi Lehn om områdefornyelsen, der nu bliver fremhævet som et godt eksempel på, hvordan et mere frugtbart samarbejde mellem kommuner og ildsjæle kan foregå. Det kan dog være svært at forudse alle aspekter af et projekt og dermed, hvilke forvaltninger, der skal inddrages. Vejspecifikationer og driftsspørgsmål havde fx indflydelse på designet af det nye torv i Nørre Snede: "Vi kunne have fået meget mere ud af det, hvis vi fx havde haft Drift og Anlæg med fra starten," mener områdefornyelseskoordinatoren. Hun ser det tværgående arbejde i kommunen som en måde langsomt at forandre en kommunal kultur på, idet de dybe arbejdsrelationer ikke kun faciliteres mellem byens borgere og administrationen, men også internt mellem forvaltningerne. "Det kræver et særligt engagement også indefra i kommunerne," påpeger hun. På længere sigt ønsker Jeanette Ishi Lehn at bidrage til at skabe et tværsektorielt team af kommunemedarbejdere, der som administrative ildsjæle skal kunne sparre med lokale ildsjæle om fortsat udvikling af lokalområderne.

DET AFGØRENDE BINDELED

”

Hvis der ikke er ildsjæle, sker der ikke noget. Men ildsjæle har ofte brug for en proceshjælper til at skabe nye relationer på tværs af lokale skel og se på sig selv, på en ny måde.

KARINA SEHESTED, SENIORFORSKER VED KU LIFE

Et områdefornyelsesprojekt involverer som regel mange forskellige aktører, der skal være enige om en fælles mål-sætning og arbejde sammen om en udvikling og forbedring af et lokalområde. For at det skal lykkes, er dialogen mellem områdefornyelsessekretariat og ildsjæle af afgørende betydning. Oftest er der tale om én primær tovholder hos kommunen, der står for områdefornyelsen og skaber den personlige relation til lokale ildsjæle.

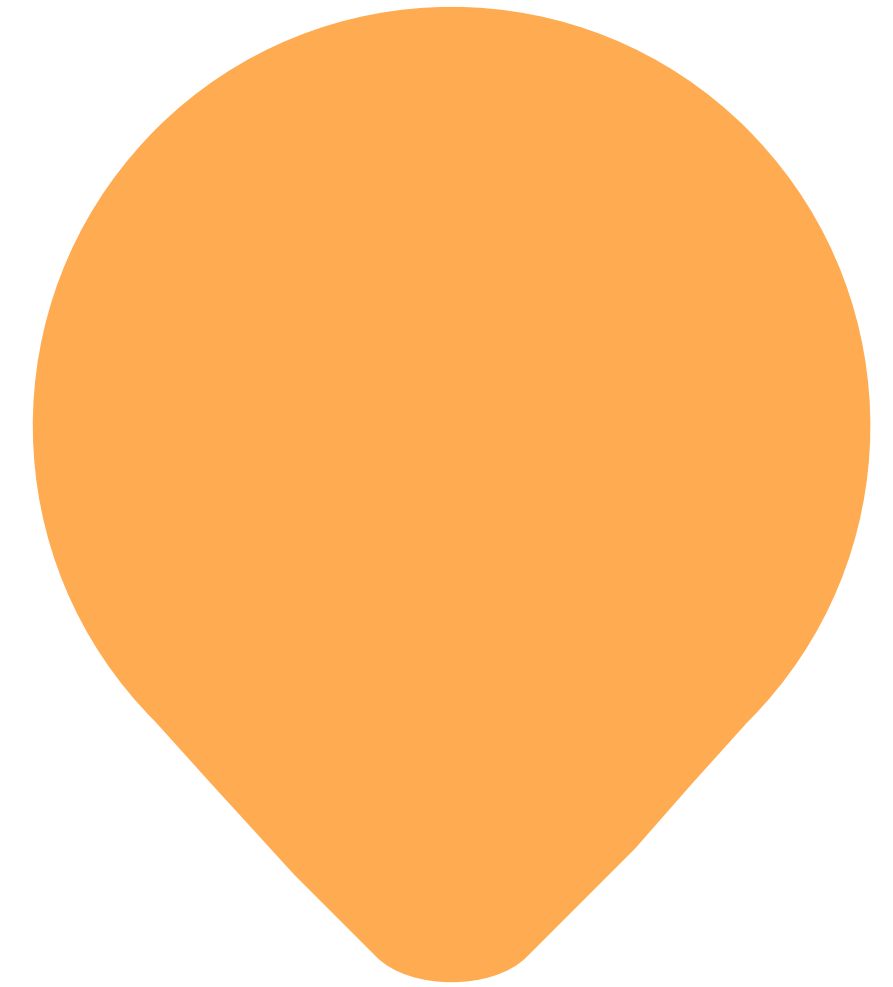
Med kommunalreformen fra 2007 er der - især for små byer i landdistrikter - kommet større afstand til kommunen - både fysisk og mentalt. Områdefornyelser og det personlige bindeled, som ildsjælen får til kommunen via områdefornyelseskoordinatoren, genskaber nærheden.

Kommunen kan også møde en vis skepsis hos den lokale befolkning ved områdefornyelsens opstart. Bliver det nu til noget? Ligger der allerede en færdig plan i skuffen, eller vil kommunen reelt lytte? Men områdefornyelseskoordinatorens samarbejde med ildsjæle kan bidrage til en fornyet tro på kommunale initiativer og skabe stolthed over lokalområdet. Herudover giver den personlige relation til områdefornyelseskoordinatoren et vigtigt personligt bindeled til den kommune, der ellers kan opleves fjern. En forbindelse, som mange ildsjæle fremhæver, at de benytter sig af, når idéer til nye projekter opstår - også efter en områdefornyelses afslutning. ■

KOMMUNEN SOM MEDIATOR

Områdefornyelseskoordinatorens evne til at koble institutionel viden med lokalområdets udvikling er en bærende kraft i områdefornyelsesindsatser. Hvor ildsjæle leverer den stedspecifikke viden til kommunen, er den kommunale aktør mediator for viden om rammer, proces og faser i fx en byggesag. Lektor ved Roskilde Universitet, Annika Agger forklarer: "I en områdefornyelse er der forskellige logikker på spil, hvilket kan være en udfordring. Ildsjæle er handlekraftige og vil se hurtige resultater, men står overfor bureaukratiets logik med ansøgningsblanketter osv. Her er de offentligt ansatte, som har været i området i mange år, afgørende at få i spil." De enkelte områdefornyelseskoordinatore er selve bindeledet mellem kommune og ildsjæle og kan bidrage til at mindske afstanden mellem kommune og borger.

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

SØNDERMARKSKVARTERET

LANDSBYEN PÅ HØJKANT

Strikkepindene knitrer, den varme kaffe damper, og der bliver sludret lystigt, når strikkeklubben mødes hver onsdag i Domus Vista på Frederiksberg.

Her er tid og plads til at tale om gamle dage, om familien, om livet og til at udveksle opskrifter på strikketøj og traditionel dansk mad. Men der har ikke altid været anledning til at mødes i den 29 etager høje bygning, og det er også nyt, at der er ved at opstå et fællesskab blandt de ældre, der bor på stedet. En gruppe engagerede, ældre ildsjæle kan tage æren for en ny 'landsbystemning' i højhuset.

FRA ATTRAKTIVT TIL UTRYGT

'Jeg mødte min kæreste her i Domus Vista. Hans lejlighed var god, og han var ret pæn'. Lone Steffensen fortæller gerne om det første møde med sin mand og det højhus, der skulle blive hendes hjem i de næste mange år. Lone Steffensen har brugt sit arbejdsliv inden for socialpsykiatrien, men er i dag folkepensionist og glad for at bo et sted, hvor der er mange andre ældre at mødes med. Domus Vista er et 29 etager højt hus med i alt 473 ens to-værelses lejligheder – primært befolket af ældre, et stort butikscenter i stueetagen og en atriumgård i midten.

Da jeg flyttede ind, var her rigtig fint, og der var en lille café i stueetagen, hvor man mødtes og fik en drink i weekenden. Og om søndagen hentede vi søndagsmiddagen i restauranten i atriumgården - der var et helt andet liv!

LONE STEFFENSEN, ILDSJÆL

HER HJÆLPER VI HINANDEN

Ejaz Ahmad har drevet den lille, velassorterede kiosk i Domus Vista Centret i fire år. "Jeg er rigtig glad for kunderne og stedet. Her er en speciel stemning; folk er altid flinke at tale med, og der er en behagelig og god stemning." Ejaz Ahmad er nok den i huset, der har bedst fornemmelse af, hvad der rører sig i den 29 etager høje bygning. Han møder hver dag et bredt udsnit af beboerne og får ofte en snak.

"Det betyder meget for mig og min forretning, at de ældre kvinder i Domus Klubben tager sig af atriumgården, for det er selvfølgelig vigtigt for min forretning, at der ser pænt og ordenligt ud omkring den". Til gengæld sørger Ejaz Ahmad for at hjælpe Domus Klubben, når de har brug for det: "Jeg kan godt finde på at stille sodavand ud, når de holder arrangementer - så får de dem billigt af mig. Men så er de også søde til at hjælpe mig, når jeg har brug for det. For eksempel hjalp de til en fastelavnsfest, hvor jeg havde brug for nogle til at styre børnene, og det var de rigtig gode til. Det er vigtigt, at vi hjælper hinanden her – det er det, der gør det til et godt sted at arbejde og bo."

Med sine 29 etager træder Domus Vista frem i bylandskabet på Frederiksberg.

Lone Steffensen bor på 24. etage og glædes hver dag over den spektakulære udsigt.

"Da jeg flyttede ind, var her rigtig fint, og der var en lille café i stueetagen, hvor man mødtes og fik en drink i week-enden. Og om søndagen hentede vi søndagsmiddagen i restauranten i atriumgården - der var et helt andet liv! Men så begyndte det at gå ned ad bakke - forretningerne lukkede, og bygningerne forfaldt", forklarer Lone Steffensen om den udvikling, hun har oplevet i Domus Vista bygningen. Domus Vista er bygget som eksklusive lejligheder målrettet unge par på arbejdsmarkedet, der kunne have gavn af de to-værelses lejligheder, indtil de fik børn. Og i de første år var bygningen også et yderst attraktivt sted, hvor der blev skrevet lange, personlige ansøgninger for at komme i betragtning til en lejlighed.

På et tidspunkt blev stueetagen - og dermed hele butikscetret - solgt fra resten af bygningen, og det blev oplevet som et skift til det værre af beboerne. Lone Steffensen: "Da jeg flyttede ind, havde man mere kontakt med sine naboer. Men da stueetagen blev solgt fra, blev stemningen lidt ubehagelig. Butikkerne lukkede, og

vi oplevede ofte, at der var nogen, der sad og drak på bænkerne. Det blev et utrygt sted."

DET STARTEDE MED EN GRØN CAMPINGVOGN

Men forfaldet vakte også en geist hos en gruppe beboere i Domus Vista, der fik lyst til at ændre på den triste udvikling. Det hele startede med en campingvogn, beklædt med kunstigt græs. "En dag gik jeg forbi en grøn campingvogn uden for huset, og jeg tænkte, at det var godt nok ikke noget for mig," forklarer Bodil Schou og fortsætter, "Det var lidt noget mærkeligt noget. Men så blev jeg jo alligevel nysgerrig og gik ind for at høre, hvad det handlede om og ja - så var jeg i gang."

Campingvognen var et af områdefornyelsesprojektets måder at få de lokale borgere i tale. Den var beklædt med kunstigt græs og i en periode parkeret foran Domus Vista, hvor den fangede forbipasserendes opmærksomhed og inviterede indenfor til en snak om udviklingen af området. Bodil Schou: "Det var sådan nogle flinke, unge

OMRÅDE

Søndermarkskvarteret, Frederiksberg

VISION

Områdefornyelsen i Søndermarkskvarteret skal hjælpe med at sætte kvarteret på dagsorden og resultere i en udviklingsplan for området. Derudover skal der igangsættes en række tiltag, der også i fremtiden skal være med til at gøre området attraktivt og fremstå som en samlet helhed.

ORGANISATION

Områdefornyelsesindsatsen er forankret i kommunens By- og Miljøområde, og Bygge, Plan og Miljøafdelingen varetager den daglige projektledelse af områdefornyelsen. Der bliver løbende koordineret med en boligsocial helhedsplan under KAB/Frederiksberg Forenede Boligselskaber

PROJEKTPERIODE

2008-2015

mennesker, og de spurgte, om jeg ikke ville være med til at starte nogle initiativer op her i huset. Det kunne jeg ikke sige nej til."

Domus Klubben har i dag til huse i et af de tomme butikslokaler i stueetagen, hvor medlemmerne har indrettet sig. Klubben startede som områdefornyelsesprojektets initiativ. Daværende projektleder for områdefornyelsen, Hanne Müller, opmuntrede i samarbejde med konsulen-

ILDSJÆLE HOLDER LIV I ATRIUMGÅRDEN

I stueetagen på Domus Vista ligger Domus Vista Centret, et tidligere butikscetret, der er langt forbi sine velmagtsdage. I dag står flere af lokalerne tomme, og i en lang periode fik atriumgården midt i centret lov at forfalde. Men områdefornyelsen så potentialet i at lade de lokale ildsjæle tage sig af haven, mod at kommunen bidrog med planter og blomster. Daværende områdefornyelseskoordinator Hanne Müller fortæller: "Det var et af de projekter, hvor ildsjælene hurtigt kunne se, at de gjorde en forskel - og det var motiverende". I dag bidrager områdefornyelsen ikke længere med planter og blomster, i stedet er der etableret et samarbejde mellem ildsjælene og den lokale SuperBest, der udfylder en del af centret og giver ildsjælene en god pris på planter og blomster til atriumgården. Bodil Schou: "Der er alt for mange lukkede forretninger her - men stedet skal ikke have lov at forfalde. Der skal lys i vinduerne og plantes blomster i atriumgården. Vi gør selv noget ved det og sørger for, at her altid er lidt pænt. Det er også med til at holde os sammen."

ter fra Supertanker, beboerne til at deltage i fælles spiseaftener, og i starten blev der sørget for, at der var mad på bordet til de fremmødte, og at rammerne var i orden.

"Der er jo altid nogle, der lige skal brokke sig lidt, men overordnet set blev vi godt modtaget af beboerne i Domus Vista - og der er nogle meget kompetente ildsjæle blandt med ressourcerne til at holde det sociale fællesskab kørend."

FORNYELSE KORT FORTALT

Søndermarkskvarteret er et kvarter i den sydvestlige del af Frederiksberg, som ligger ud mod Roskildevej. Kvarteret er et nyere boligområde med en stigende andel beboere uden for arbejdsmarkedet og af anden etnisk baggrund. Områdefornyelsen indebærer en revitalisering og evt. udvidelse af centret i Domus Vista samt forskønnelse af opholds- og friarealer i kvarteret. Der er foretaget en revurdering af trafiksituationen, og der arbejdes med en støjafskærmning.

Efter et halvt års tid begyndte områdefornyelsen at overlade fællesspisningen til de ældre i Domus Vista selv. Bodil Schou: "Hanne kom en dag og sagde, at nu kunne vi godt køre det selv. Det skulle jeg lige tygge på, men det gik jo meget godt. Så vi fandt ud af det, og vi spiser jo stadig sammen hver fredag, og skiftes til at sørge for maden."

LANDSBYEN PÅ HØJKANT

Den uformelle madklub udviklede sig til Domus Klubben, der i dag er etableret som forening med alt, hvad det indebærer af formaliteter i form af generalforsamling, vedtægter osv. Klubben har til huse i et af de forlad-

ILDSJÆLEN, DER SKABTE ET MØDESTED

Bodil Schou flyttede ind i Domus Vista i 2000. Hun kom fra Svendborg og flyttede ind, fordi hendes børn flyttede til København. Men hun havde ikke i forvejen et netværk i byen, og derfor var det kærkomment, da områdefornyelsen sammen med centrets ejer stillede ét af de tomme butikslokaler til rådighed: "Så tænkte jeg: Hvorfor er der ikke en klub her - et sted, vi kan mødes uforpligtende med hinanden?" Bodil Schou er i dag en af de primære kræfter i Domus Klubben: "Vi er begyndt at udveksle telefonnumre, og for sådan en som mig, der ikke er vild med at rende de andre på dørene, er det rigtig godt at have et fælles sted at mødes". Og selvom Bodil Schou har nok at se til med de mange aktiviteter i Domus Klubben og en række andre frivillige opgaver ved siden af, er hun ikke færdig med at finde på: "Vi kender hinanden meget bedre nu. Vi hilser, når vi mødes på gangene og holder øje med, at alle har det godt. Vi har fået mange gode ting op at stå, men nu mangler jeg altså et nyt projekt at gå i gang med".

te lokaler i Domus Vista Centret i husets stueetage, og de ældre medlemmer har indrettet stedet med møbler fra tidligere beboere. Sofaer, lænestole og billeder på væggene får rummet til at føles som en hjemlig stue. Her afholdes et bredt spektrum af aktiviteter, lige fra fællesspisning om fredagen, en strikkeklub, der strikker tøj til forskellige sociale formål, til gymnastik og engelskundervisning og afvikling af loppemarkeder. Indimellem hjælper områdefornyelsen til, når der fx skal søges tilladelser til at afholde arrangementer eller gennemføres en dialog med ejeren af Domus Vista Centret – men det meste klarer ildsjælene selv.

Kvinderne i strikkeklubben strikker strømper, tørklæder og trøjer til sociale formål.

Byplanlægger Ane Tonnesen har også i en periode været projektleder for områdefornyelsen, og hun beskriver ildsjælenes fællesskab i Domus Klubben: "De er gode til at respektere og anerkende hinandens forskellige kompetencer. Nogle kan lave kaffe, andre er gode til at planlægge arrangementer – men alle kan bidrage på forskellig vis, og det er de meget opmærksomme på." Hun fortsætter: "Det er nok det, der har rørt mig mest ved områdefornyelsesprocessen; hvor omsorgsfulde beboerne er blevet overfor hinanden. Før sad de i hver sin lille lejlighed, men nu er der skabt et sted og en anledning til at mødes, og de er virkelig gode til at bakke hinanden op og passe på hinanden. Der er skabt et stærkt, socialt netværk."

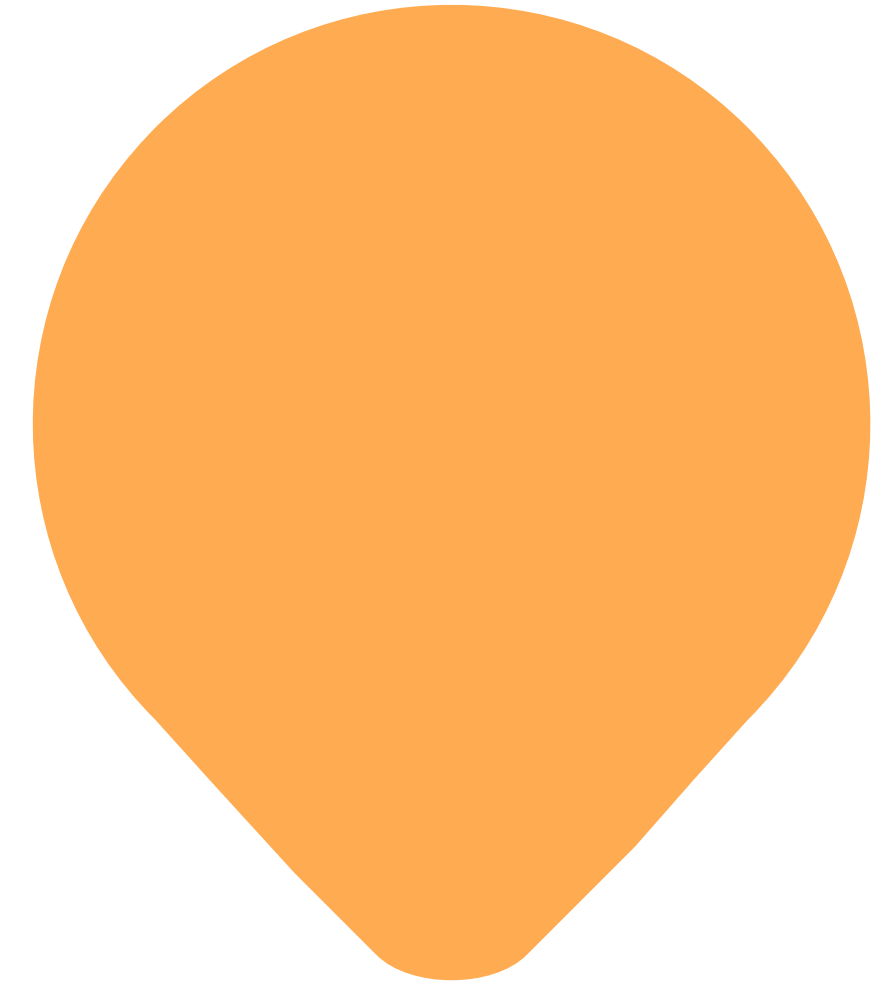
Lone Steffensen bor på 24. etage i højhuset, og fra sin lejligheds panoramavindue er en spektakulær udsigt over

hele København. Udsigten leder tankerne hen på de helt store storbyer, men det er landsbyen, hun henviser til, når hun fortæller om, hvorfor hun er glad for at bo her: "Jeg har lys og luft omkring mig, og nu hvor vi er begyndt at kende hinanden i bygningen, føles den lidt som en landsby på højkant." ■

Det er nok det, der har rørt mig mest ved områdefornyelsesprocessen; hvor omsorgsfulde beboerne er blevet overfor hinanden.

ANE TONNESEN, BYPLANLÆGGER

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

VRENSTED

SAMMEN STÅR VRENSTEDS ILDSJÆLE STÆRKERE

Det tidligere fembenede vejkryds i Vrensted er byens nyeste stolthed: Et farligt trafikalt knudepunkt er omlagt og forskønnet, og fremstår nu langt mere overskueligt for bilister og gående. Samtidig er der skabt fællesarealer med en lang, snoet bænk og lokalt designet skulptur, der lyser op i døgnets mørke timer og får bilister til at løfte foden fra speederen og bemærke den lille by.

“Det er os, der er Dialoggruppen, men vi er mange flere ildsjæle i Vrensted.” Det er sådan Svend Aage Andersen præsenterer Vrensteds kerne af ildsjæle, der, udover ham selv, består af Jørgen Schierup, Malene Stentoft Sørensen, Ingrid Andresen og Jens Juhl. Svend Aage Andersen er tidligere landmand og har efter eget udsagn boet i Vrensted i en menneskealder. Malene Stentoft Sørensen er uddannet byplanlægger og har med sit personlige engagement og faglige identitet sat tydelige aftryk i forhold til byens udvikling og profil. Hun supplerer: “Ja, vi er Dialoggruppen. Det er os, der bliver ringet til, når kommunen vil noget.”

Dialoggruppen blev nedsat på det første borgermøde i forbindelse med Vrensteds områdefornyelse. Kirsten Munk, projektleder i Hjørring Kommune: “Ildsjælene har

Ildsjælene komplementerer hinanden og har skabt en god forbindelse til deres bagland og fået bred anerkendelse for beslutninger og forandringer.

JØRGEN SCHIERUP, ILDSJÆLE

Fugletræet har små påsatte fugle af bronze og er finansieret af de lokale selv.

fulgt projektet tæt og været med til at udvikle det. Det er dem, der har lokalkendskabet og derfor dem, der er eksperter i områdefornyelsen i deres by.” Helle Friis Kristiansen, udviklingskonsulent ved Hjørring Kommune, er enig og uddyber: “Ildsjælene komplementerer hinanden og har skabt en god forbindelse til deres bagland og fået bred anerkendelse for beslutninger og forandringer.”

Ifølge ildsjælene selv er det en nødvendighed for borgere i en lille landsby at investere egen tid og energi, hvis der skal ske noget. “Her laver vi selv de ting, vi gerne vil have. Vi kan ikke vælge frit fra alle hylder, men må selv gøre noget. Der er ikke andre, der gør det for os,” siger Jørgen Schierup, som udover at være lokal ildsjæl også er én af byens tre læger. Han fortsætter: “Fællesskabet

kommer ikke af sig selv. Hvis vi ikke selv gør noget i et lille samfund som dette, dør det ud.” Den indstilling kommer tydeligt til udtryk i ildsjælenes engagement i at omdanne Vrensteds tidligere skole til Byens Hus; et samlingssted for alle byens aktiviteter. Socialt liv og gode samlingssteder er essentielle for landsbyens fremtid, værdi og attraktivitet.

VRENSTED ER IKKE TIL AT KOMME UDENOM!

Lægehuset ligger ud til det omdannede vejkryds, og Jørgen Schierup er derfor nabo til områdefornyelsens fysiske resultater. Derfor syntes han, at det lå lige for at gå ind i projektet. “Pladsen omkring krydset var alles og ingens. Der var lidt græs, men det blev ikke holdt. Stedet er det første man ser, når man kommer til byen og

ÆBLELAUG UDDELER MOST TIL BYENS BØRN Én af de særligt saftige gevinster, der er kommet ud af områdefornyelsen, er Vrensteds eget æblelaug. **Jørgen Schierup** forklarer, hvordan lauget kom i stand: “I kraft af vores deltagelse i områdefornyelsen vidste vi, hvem vi skulle spørge for at få et projekt til at lykkes. Så jeg fandt én, der er interesseret i most, ligesom jeg.” Flere kom til, og sammen startede ildsjælene et æblelaug. “Jeg stod for at søge midler til apparaturet og skrev i det lokale blad, at folk kunne låne det til at lave most mod at give 10 procent af mosten til børnehaven. Det gik rent ind hos både fonde og de lokale. Æblelaug har knyttet bånd mellem folk i byen, og samtidig gør vi noget for børnene,” siger Jørgen Schierup. **Svend Aage Andersen**, der er tidligere landmand, tilføjer: “Jeg var personligt lidt skeptisk i starten, men vi samlede nedfaldsæbler og fik 25 liter ud af det. Det havde jeg slet ikke forestillet mig.”

skulle gerne give et godt indtryk,” forklarer han om sine bevæggrunde for at gå med i projektet.

En anden ildsjæl, Ingrid Andresen, har fulgt byen gennem tiden og bidt mærke i, at der er sket en væsentlig forandring til det bedre: “Før opdagede man som gennemkørende bilist måske ikke engang byen, før man var ude af den igen, men nu – særligt når bænken og skulpturen står oplyst i mørket – giver den et helt andet ind-

Dialoggruppen i Vrensted viser stolt byens nye, lange og snoede bænk frem.

Folk i byen syntes, at det var en virkelig mærkelig bænk. Der var vi i Dialoggruppen med til at få stemningen vendt og fungerede på den måde som mediatorer mellem borgere og kommune.

JØRGEN SCHIERUP, ILDSJÆL

tryk. Vi har fået en flot indgang til byen, og vi får meget ros af både beboere og folk udefra."

ILDSJÆLE SOM MEDIATORER

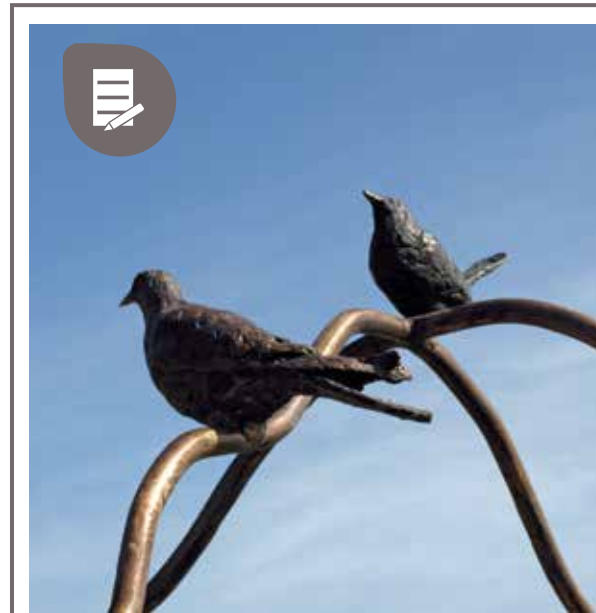
Ud for lægehuset er der nu etableret en rund opholdsplads med en markant bænk. "Bænkens form og udseende adskiller sig fra, hvad vi normalt kan forestille os her i Vrensted," siger Jørgen Schierup om den specielle, snoede bænk. "Men det er godt, at vi er blevet udfordrede," fortsætter han og henviser til borgenes indledende for-

behold overfor bænken: "Folk i byen syntes, at det var en virkelig mærkelig bænk. Der var vi i Dialoggruppen med til at få stemningen vendt og fungerede på den måde som mediatorer mellem borgere og kommune."

Ingrid Andresen uddyber: "Jeg kan huske den dag, vi fik tilsagn til bænken, og jeg glad fortalte andre borgere om den. De synes nu godt nok, at den var lidt dyr, og kunne man nu ikke have fået mere for pengene? Men i dag er den ikke alene blevet et samlingssted, men også startsted for mange fællesarrangementer i byen, som for eksempel forårsvandreturene. Folk er glade for den."

FUGLETRÆ OG GADEFORMÆND

På den anden side af krydset – overfor lægehuset og bænken - ligger en lille frugtlund med kirsebærtræer, pæretræer og forskellige æbletræer. Her kan man mødes, plukke frugter og få en snak med sine medborgere. Midt i det grønne område står skulpturen, Fugletræet, der er udarbejdet af den lokale kunstner Bodil Dam. Skulpturens navn refererer til sine omgivelser i frugtlunden såvel som til sin form, der ligner et stiliseret træ med

OMRÅDE
Vrensted, Hjørring Kommune

VISION

Det overordnede formål har været at skabe fysiske forbedringer og forskønnelser i 4 udvalgte landsbyer – heriblandt Vrensted – som styrkede et tidsvarende landsbymiljø således, at byerne fortsat er attraktive at bo i for såvel yngre som ældre indbyggere. Indsatsen har styrket det lokale engagement og sammenhold, inspireret til private initiativer samt inspireret øvrige landsbyer til at sætte fokus på identitet og kvaliteter i lokalmiljøet

ORGANISATION

En styregruppe (bestående af repræsentanter for kommunens Teknik- og Miljøudvalg og administrationen) er overordnet ansvarlig for områdefornyelsen, mens en projektgruppe (bestående af medarbejdere fra Plan & Udvikling og Park & Vej) sikrer fremdriften, inddrager lokale interessenter samt leder gennemførelsen af de enkelte projekter i områdefornyelsen. Herudover findes en Dialoggruppe i hver landsby (lokale borgere og interessenter), der inddrages i projektudviklingen

PROJEKTPERIODE

Områdefornyelsen i fire landsbyer gennemføres i perioden 2009 – 2012

ILDSJÆLE PYNTER PÅ BYEN

Lidt nede ad vejen fra Vrensteds ombyggede kryds ligger den lokale købmand. I købmandsbutikken har byens ildsjæle fået lov at ophænge sedler, der gør opmærksom på de nye projekter i bymiljøet. Indehaver Karina Jensen synes, at ildsjælene og områdefornyelsen har pyntet på byen. Hun fortæller: "Det er dejligt, at der sker noget. Der er jo ikke så meget fokus på de små samfund, så de lokale har selv givet deres bidrag. Jeg synes ildsjælene har gjort det godt." Forskellen betyder ifølge Karina Jensen både noget for turisternes oplevelse af Vrensted og for de lokales kendskab til hinanden: "Det gør en forskel for turister, der kører igennem byen på vej til Løkken, at det ikke ligner en spøgelsesby," forklarer hun og fortsætter: "Og bænken er et godt tiltag. Om sommeren har man et sted at sætte sig, man møder flere mennesker på den måde, og så har byens ældre beboere fået et sted at tage et lille hvil."

små påsatte fugle af bronze. Kunstneren havde ét krav til Dialoggruppen, der selv ville samle penge ind til skulpturen. Kravet var, at der skulle være råd til et minimum af påsatte fugle. Ellers ville hun ikke være med.

Ildsjælene gik fra dør til dør for at få bidrag fra byens borgere, og efter blot to måneder var der penge nok. Ingrid Andresen siger om indsamlingen: "Vi samlede selv penge ind til skulpturen, og det gik så hurtigt, at der kom

FORNYELSER KORT FORTALT

Et problematisk fembenet vejkryds er omdannet til et overskueligt og mere regulært kryds. I forbindelse med etablering af det nye kryds, er der skabt fællesarealer på begge sider af krydset, hvor en specialdesignet bæk og en frugtlund nu markerer indgangen til Vrensted.

flere fugle på, end vi havde troet, der kunne blive råd til. Fugletræet er et symbol på borgernes velvilje til nye tiltag her i byen.”

Indsamlingen til Fugletræet har resulteret i oprettelsen af gadeformænd, der hver især var ansvarlige for indsamling på deres egen gade i byen. Organiseringen lever videre og de enkelte gadeformænd er nu ansvarlige for at rapportere forandringer ud til deres naboer og svare på spørgsmål - og så distribuerer de det lokale blad. ”Det er smart, at folk kan deltage i en begrænset opgave. Det aflaster Tordenskjolds soldater og er med til at forankre projekterne,” mener Svend Aage Andersen. ■

Fællesskabet kommer ikke af sig selv. Hvis vi ikke selv gør noget i et lille samfund som dette, dør det ud.

JØRGEN SCHIERUP, ILDSJÆL

EN ILDSJÆL BRÆNDER FOR EN SAG

Malene Stentoft Sørensen er gift ind i Vrensteds lokalsamfund og mor til to af landsbyens nyeste generation. Med sin uddannelse som byplanlægger er Malene Stentoft Sørensen en stærk faglig ressource for områdefornyelsen, men hendes personlige engagement er ikke kun professionelt: ”Jeg ville sørge for at skabe et omdrejningspunkt for mine børn, sådan som jeg havde det, da jeg selv var lille. Dengang var det skolen. Den er her ikke mere, men hvad er det så? Det vil jeg gerne være med til at definere og skabe.” Hendes mand er også aktiv og træner gymnastik på byens tidligere skole, hvor en række nye aktiviteter fylder de tidligere klasse- og idrætslokaler, og hvor endnu flere aktiviteter kommer til at rykke ind med skabelsen af Byens Hus.

Efter eget udsagn kan Malene Stentoft Sørensen ikke lade være med at deltage i byens udvikling: ”Jeg kan ikke bare sidde derhjemme.” Til gengæld er det vigtigt, at samarbejdet med kommunen fungerer, understreger hun: ”Hvis ildsjæle skulle gøre det hele selv, skulle de jo tage orlov fra deres job. Som ildsjæl kan man ikke gøre noget, hvis ikke man får en håndsrekning oppefra,” siger Malene Stentoft Sørensen: ”Vi skal bare komme med de gode idéer og bidrage med os selv. Herude er det er alfa omega, at kommunen er med til at løfte opgaven. Ellers er jeg bange for at ilden dør ud.”

I frugtlunden blandt kirsebærtræer, pæretræer og æbletræer står skulpturen Fugletræet, der er udarbejdet af den lokale kunstner Bodil Dam.

ILDSJÆLEN SOM KREATIV KRAFT

”

De lokale behov er så nuancerede, at selv den bedste kommune ikke selv kan komme så langt ud i hjørnerne.

LAUST KRISTENSEN, CENTER FOR FRIVILLIGT SOCIALT ARBEJDE

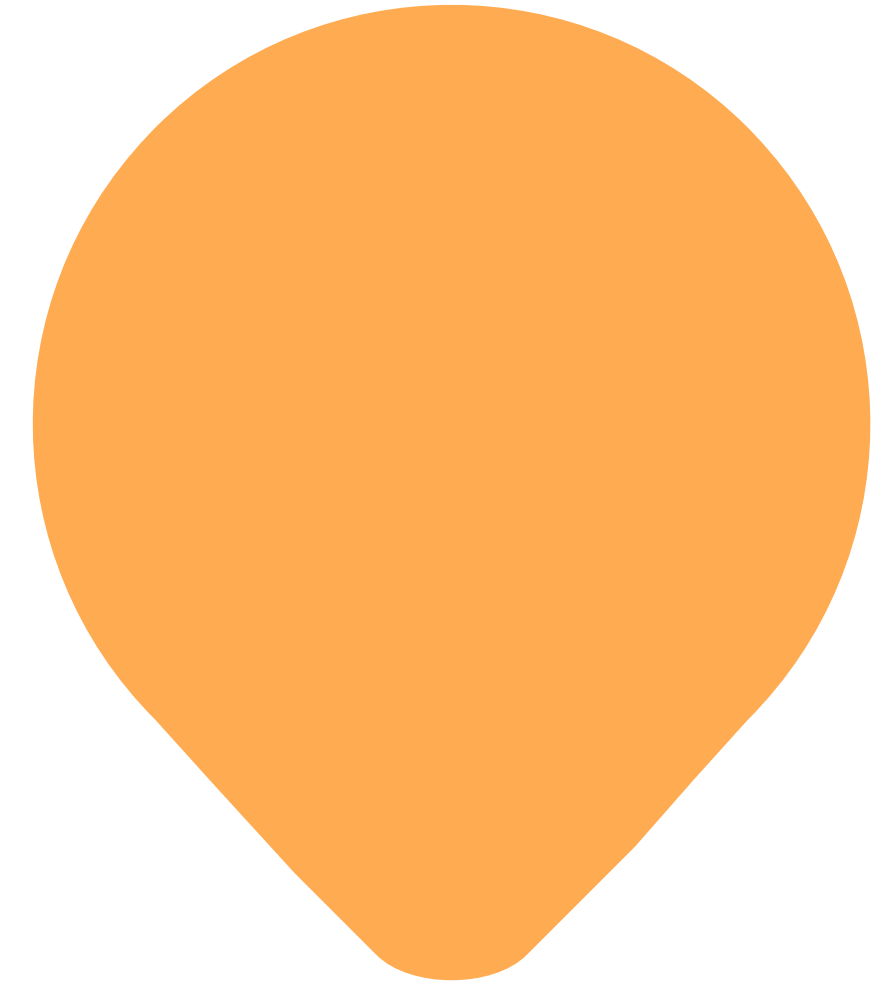
Lokale ildsjæle kan fungere som garanter for, at de rette behov bliver adresseret i et områdes udvikling og at kreative løsninger erstatter vanetænkning. Tør man sætte ildsjælene fri og som kommune slippe tøjlernes, kan resultatet blive en dynamisk udvikling og projekter, som en kommune ellers ikke ville kunne rumme. ”Man skal turde give mere slip. Et tungt bureaukrati matcher ikke ildsjæles måde at arbejde på. I virkeligheden har ildsjæle det bedst uden for systemet, hvilket er lidt modsigende. Derfor er organiseringen omkring en indsats afgørende” siger stadsarkitekt i København, Tina Saaby.

Dermed ikke ment, at der ikke er behov for en overordnet rammestyring fra kommunens side, men der kan være store potentialer i at skabe et fleksibelt råderum for ildsjælene at handle i. I Gedser har den kommunale tovholder for områdefornyelsen, Marianne Reinhardt, lagt ansvar ud til de lokale ildsjæle. Hun har oprettet en fleksibel pulje – Små Hurtige Successer – som gør det muligt for ildsjæle hurtigt at omsætte idé til virkelighed og giver dem medbestemmelse i processen. At lægge opgaven ud til ildsjælene i denne grad er en anerkendelse af ildsjæles ekspertise i deres lokalmiljø og bidrager til at styrke lysten til at engagere sig. Initiativet har betydet, at Gedsers ildsjæle i høj grad har bragt sig selv på banen i områdefornyelsen og selvstændigt stået for at gennemføre projekter. ■

OPBYG LOKALE KOMPETENCER OG KAPACITET

Ifølge Laust Kristensen skal den kommunale aktør optræde som organisatorisk facilitator, der servicerer ildsjæle med konkrete værktøjer frem for stive krav – med viden om metoder til at organisere sig lokalt frem for krav til en bestemt idealmode: ”Ved at opbygge organisatorisk kapacitet lokalt sikrer man, at tingene sker - at ansvaret og energien kanaliseres ud, så forandringer bliver forankrede og til gavn for alle.” Samtidig forhindrer fordelingen af ansvar og opgaver, at enkeltpersoner brænder ud, og at der tænkes på tværs af lokale skel og kommune og lokalmiljø.

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

RYSLINGE

FORSKØNNELSE BRAGTE STOLTHEDEN TILBAGE

Midt på Fyn, mellem Ringe og Nyborg, ligger byen Ryslinge. Den lille by med sine 2300 indbyggere er især kendt for Ryslinge Højskole, som har eksisteret siden 1851.

Med lukningen af en fabrik, som var byens største arbejdsplads, begyndte byen at gå i forfald og få et dårligt ry. Forfaldet var tydeligst langs den gennemkørende landevej, hvor huse stod tomme, og bilerne ikke sagtnede farten. Gennem områdefornyelsen og et aktivt lokalråd, gav Ryslinges ildsjæle deres besyv med til den fysiske forskønnelse af byen. Forbedringen af ansigtet udadtil, langs landevejen, gav stolthed indadtil, og byens image fik et løft.

ILDSJÆLE TOG FAT FRA START

De faldefærdige huse langs landevejen var gennem mange år en torn i øjet på Ryslinges beboere – ikke mindst lokalrådsformand Gunnar Landtved. Flere huse var blevet forladt uden at blive tømt eller stod mere eller mindre nedbrændte. Alle husene havde navne efter tidligere ejere eller andre kendetegn, fx Færgeskroen, som engang var et musikalsk samlingspunkt på hele Midtfyn, og hvor Midtfyns Festivalen er opstået, og Tidselhuset,

Jeg ville aldrig arbejde med områdefornyelse, hvis ikke det var for ildsjælene. I Ryslinge er borgerne ressourcestærke og gode til at søge penge og få ting til at ske.

TRINE HEDEGAARD, OMRÅDEFORNYELSESKOORDINATOR

Ildsjælene i Ryslinge tog fat fra start og hjalp til på flere plante- og arbejdsdage.

en gammel bygning fra 1600-tallet, der var så nedslidt, at der voksede tidsler så høje inde i huset, at man kunne se dem gennem vinduerne fra gaden. Et tredje hus havde fungeret som hælercentral.

I kraft af områdefornyelsen blev det endelig muligt at gøre noget ved forfaldet. Lokalrådet havde tidligere forsøgt at komme problemet med de tomme huse til livs, men havde ikke kapacitet til at få fat i ejerne. Det havde kommunen til gengæld gennem områdefornyelse koordinator Trine Hedegaard, som fik lavet de fornødne aftaler, der betød, at seks huse langs landevejen kunne rives ned. Lokalrådet sørgede for, at ildsjælene kunne bidrage til forskønnelsen ved en oprydningsdag. 25-30 frivillige hjalp med at tømme husene og gøre dem klar til nedrivning. I en nedlagt købmandsforretning bar de frivillige en hel containerfuld fjernsyn ud. "Jeg har aldrig været med

til noget lignende," siger Annie Rasmussen, som deltog i oprydningsarbejdet. Lokalrådet og Trine Hedegaard sørgede for at gøre dagen til et hyggeligt arrangement, bestående af trillebørene, arbejdshandsker og røde pølser i præstens konfirmandstue. "Det var en hyggelig dag," siger Gunnar Landtved.

FORSKØNNELSEN BYGGER PÅ LOKALE RESSOURCER

Ligesom der var et grundlag for forskønnelse med smukke huse og forløb, der nu blev synlige, var der også et grundlag for det frivillige arbejde i byen. Her spillede de lokale ildsjæle en afgørende rolle. "Jeg ville aldrig arbejde med områdefornyelse, hvis ikke det var for ildsjælene," siger Trine Hedegaard. "I Ryslinge er borgerne ressourcestærke og gode til at søge penge og få ting til at ske." Én af de centrale ildsjæle, der har været med i hele processen, er Gunnar Landtved.

FORNYELSE KORT FORTALT

Fire indsatsområder var i fokus i Ryslinge: Bygnings- og boligforhold, trafikale forhold, by- og gaderum samt opholdsarealer. Bygninger blev revet ned, og tomme grunde blev ryddet op og forgrønnet. 'Byportene' og vejbumper er med til at ændre de trafikale forhold langs landevejen, by- og gaderum er blevet opgraderet fx ved ny belægning og beplantning ved bageren, mens omlægning af indkørslen til højskolen har skabt et stort rekreativt område ved branddammen og mindehøjen.

Forskønnelsen handler for ham ikke kun om fysiske forbedringer, men også om nye muligheder for byen: "Oprydningen har allerede hjulpet på naboerne, der nu gør mere ud af deres huse ud til vejen. Men vi håber da, at folk vil bygge nyt på de tomme grunde," siger Gunnar Landtved, der var borgmester i det tidligere Ryslinge Kommune fra 1997 til kommunesammenlægningen i 2007.

Forskønnelsen har dog ikke kun bestået i nedrivning af huse, men også indeholdt tiltag, der skulle fremhæve den bymæssige karakter langs landevejen. Der er lavet et lille torv nær bageren, og i hver ende af byen er opsat beplantning, lamper mv. der som en slags moderne byporte skal signalere, at man nu kører ind i en by. Som et tegn, der både viser byens historie og peger frem mod en ny identitet har borgerne gennem områdefornyelsen

Ryslinge Højskole er en stor del af byens identitet og har nydt godt af forskønnelsen.

Byen vil gerne bryste sig af højskolen. Området er byens ansigt, fordi det er her, folk kører forbi. Anlægget har gjort skolen meget mere synlig, og det er blevet ligesom en ny bymidte.

GUNNAR LANDTVED, ILDSJÆLEN

valgt egebladet som symbol. Nye egetræer er blevet plantet ved både torv og byporte, og egebladet som symbol er præget i ristene omkring dem.

BYENS ANSIGT KOM TIL SYNE

Successen med at gøre en arbejdsdag til en begivenhed blev gentaget, da det blev klart, at en grund lige overfor

højskolen kunne være med til at understøtte den åbning af området, som områdefornyelsen bekostede. Grunden, hvor Færgeskroen tidligere lå, havde udviklet sig til en losseplads, hvor folk dumpede affald. "Grunden var blevet symbolet på, at der ikke skete noget i byen, og var derfor en torn i øjet på beboerne i mange år," siger Trine Hedegaard.

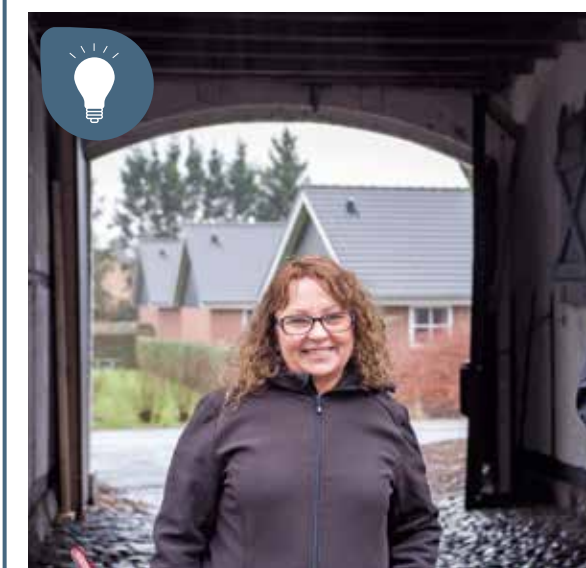
Lokalrådet besluttede derfor at plante frugttræer og stedsegrønt for at omdanne grunden til en lille bylund. Pengene søgte de selv. Ildsjælenes arbejde blev gjort til en planteday, hvor de satte 5000 blomsterløg i den nye rekreative plæne, som også indeholder en 150 år gammel mindehøj samt en branddam. "Byen vil gerne bryste sig af højskolen. Området er byens ansigt, fordi det er her, folk kører forbi. Anlægget har gjort skolen meget mere synlig, og det er blevet ligesom en ny bymidte," siger Gunnar Landtved. Ildsjælenes forskønnelsesarbejde i både bylund og på plænen spiller flot op til højskolens smukke gamle hvidkalkede bygninger.

ILDSJÆLEN, DER IKKE KAN LADE VÆRE

Efter kommunesammenlægningen var det naturligt for **Gunnar Landtved**, som er tidligere borgmester i Ryslinge Kommune, at gå ind i lokalrådsarbejdet. Den 65-årige lastbilschauffør og deltidsløstemand ville gerne være med til at sikre byens fortsatte beståen. Allerede før han blev borgmester, sørgede han for at omdanne et stykke brakmark på egen grund til en skulpturpark, fordi området alligevel kun blev brugt af hundeluftere. Stedet er nu tilgængeligt for alle, og her er både kunst og sjældne plantearter. Med flere projekter i søen, kan ikke alle dog være lige succesfulde: "Jeg har fået nogle hug nogle gange, der har gjort, at jeg lige måtte hjem og trække vejret. Men jeg kommer altid i gang igen," siger han. Og når alt kommer til alt, så er det stadig tilfredsstillende arbejde: "Nogle gange sidder vi derhjemme og diskuterer, hvor velhavende vi kunne have været, hvis vi var blevet hjemme og havde passet vores bedrift i stedet for at gå ind i politik," siger han og griner højt. "Men jeg fortryder det ikke. Jeg har mødt så mange spændende mennesker. Det er en glæde i sig selv at kunne glæde andre."

Som højskoleforstander Torben Vind Rasmussen formulerer det, var det tidligere billede af Ryslinge meget lig Tidselhuset: "Byen var som et hus, der længe har stået tomt, og hvor tidsler groede højt inde i selve huset. Med områdefornyelsens forskønnelse og lokalrådets arbejde, er dette billede nu væk.". Gunnar Landtved kan også se forandringen hos andre beboere i byen: "Den bedste oplevelse, jeg har haft, var en borger, der sagde til mig, at nu var han stolt af at bo i Ryslinge." ■

TAG HÅND OM UDFORDRINGERNE

En af de vigtigste fysiske forbedringer i Ryslinge er de fartdæmpende foranstaltninger, der er lagt ned i landevejen. Først blev de lavet med brosten for at matche andre fysiske forbedringer. Det blev dog hurtigt klart, at belægningen ikke fungerede, idet flere naboer ikke kunne sove om natten, når lastbiler kørte forbi. Der var ikke umiddelbart midler til ændringer af dette i områdefornyelsen. Trine Hedegaard indkaldte derfor til et møde for at finde en løsning. "Det var et rigtig godt møde, hvor alle var indstillet på at belægningen skulle laves om. Følgegruppen var meget bevidste om at gøre det, der er bedst for hele byen." **Annie Sørensen**, der er nabo til et bump fortæller om forløbet: "Der var Trine suveræn. Hun understregede, at overkørslerne ikke skulle ende med skabe negativ stemning om hele projektet." Fra områdefornyelsens side sørgede Trine Hedegaard for at finde midler til en omlægning. "Det kan ikke nytte, at man har brugt penge på det, hvis det ikke fungerer," siger Trine Hedegaard med henvisning til, at unødige konflikter omkring denne del af områdefornyelsen kunne sætte borgernes spirende stolthed over byen på spil. Brostenene blev taget op og erstattet af en asfaltoverflade, der betyder at naboerne kan sove om natten. Selvom det var dyrt for kommunen, er den nye løsning bedre for alle parter. "Det vigtigste er at søge det resultat, som flest muligt synes om," erklærer Trine Hedegaard.

OMRÅDE

Det centrale Ryslinge, Faaborg-Midtfyn Kommune

VISION

At gå fra afvikling til udvikling ved at flytte fokus fra dårlige historier til byens positive ressourcer og potentialer og ved at forbedre bymiljøet ved at opgradere det mest centrale offentlige byrum – Ryslinges ansigt mod omverdenen. Udviklingen kommer af en styrkelse af byens omdømme og renommé samt en styrkelse af det lokale fællesskab og sammenhold på tværs af de mange foreninger og interesser.

ORGANISATION

Projekterne i områdefornyelsen var lokalt organiseret i en bredt sammensat følgegruppe, der sammen med kommunens områdefornyelseskoordinator dels deltog i udarbejdelsen af programmet og dels deltog i forskellige lokale events mv. Følgegruppen bestod af lokale interesser som borgere, foreningsrepræsentanter, lokale erhvervsdrivende og repræsentanter fra højskolen. Udover kommunens planafdeling blev øvrige relevante forvaltninger inddraget efter behov.

PROJEKTPERIODE

2010 – 2015

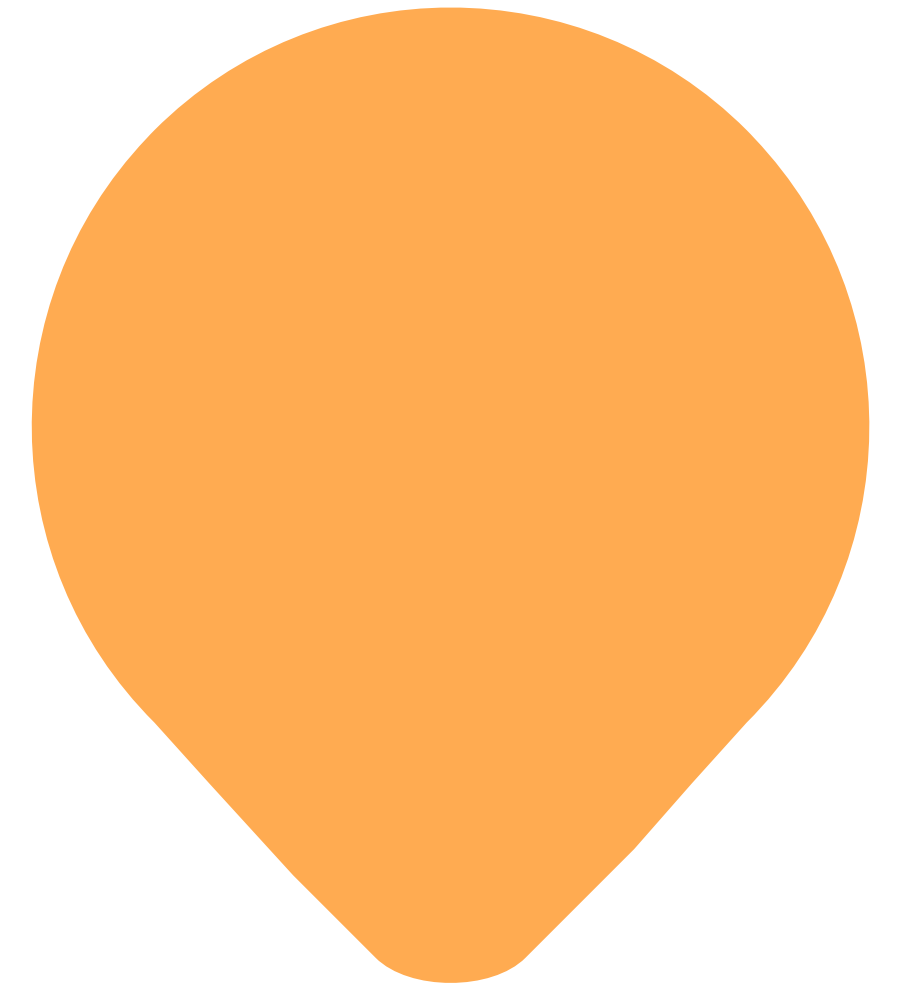

OPRYDNING SMITTER

Annie Sørensen, der både har været med til oprøddningsdagen og været involveret i processen om at etablere vejbumper, bor på en firlænget gård i udkanten af byen sammen med sin mand, Kenneth Sørensen. Hovedbygningen på den store landejendom er fra 1854. De tre andre længer er alle af bindingsværk, men var meget medtagne efter mange års forsømmelse. "Jeg er sådan en, der skal have noget at rive i, så gården her har været vores projekt de sidste ti år," siger Kenneth Sørensen, der sammen med Annie Sørensen selv har forestået langt størstedelen af den omfattende renovering. Da områdefornyelsen startede op, havde ægteparret allerede renoveret hovedbygningen, men havde ikke tænkt så meget over ejendommens sammenhæng med omgivelserne. Med placeringen i udkanten af byen ved landevejen er huset noget af det første, man lægger mærke til, når man kører ind til Ryslinge. "I områdefornyelsen var der sat penge af til bygningsfornyelse, og da vi kunne få del i tilskuddet, slog vi til!" siger Annie Sørensen. Og parret har fået stor ros for det færdige resultat: "Det er dejligt med positiv respons fra byen, især fordi vi er tilflyttere," konstaterer hun. Ordningen med tilskud til renoveringer er også kommet flere andre husejere til gode og har bidraget til den generelle forskønnelse af Ryslinge.

I kraft af forskønnelsen i Ryslinge har flere lokale ejere istandsat deres ejendomme.

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN

SELDE

KUNST, LANDSBYUDVIKLING OG ILDSJÆLE HÅND OG HÅND

Da Selde i sommeren 2013 holdt indvielsesfest for landsbyens nye kunstværk, Skivevej 13 – Sokkel for fremtiden, mødte over 150 af byens godt 350 indbyggere op for at deltage i festlighederne. Det gjorde journalister fra flere landsdækkende dagblade også. Selde, en landsby i udkanten, kom på danmarkskortet med en positiv fortælling om, hvordan kunst som den røde tråd har skabt nyt liv, håb og sammenhold.

Seldes landsdækkende debut i medierne startede ellers ikke så positivt, fortæller Gunhild Juhr, pensioneret skolelærer og frivillig i områdefornyelsen i Selde. I januar 2012 havde DR's Magasinet Penge et tema om de døende landsbyer i yderområderne, hvor bl.a. Seldes byskilt blev vist flere gange, end Gunhild Juhr mente var retfærdigt. For i hendes øjne var Selde bestemt ikke en terminal patient. "Vi blev træt af det negative billede, de fik vist af Selde, for vi syntes ikke, det passede", husker hun. "Men indslaget fik også sat gang i en positiv reaktion, og i september 2012 arrangerede vi festivalen 'Liv i Grødemarken' – 11 dage med fest og farver – for at vise, at her var der sandelig masser af vækst og liv."

Hele nedrivningen af huset blev gjort til en del af kunstprojektet. Der blev holdt en fest, hvor vi malede og skrev på væggene i huset. Ved indvielsen af soklen holdt vi en kæmpe vejfest med helstegt pattegris og livemusik, hvor hovedgaden blev spærret af.

GUNHILD JUHR, ILDSJÆL

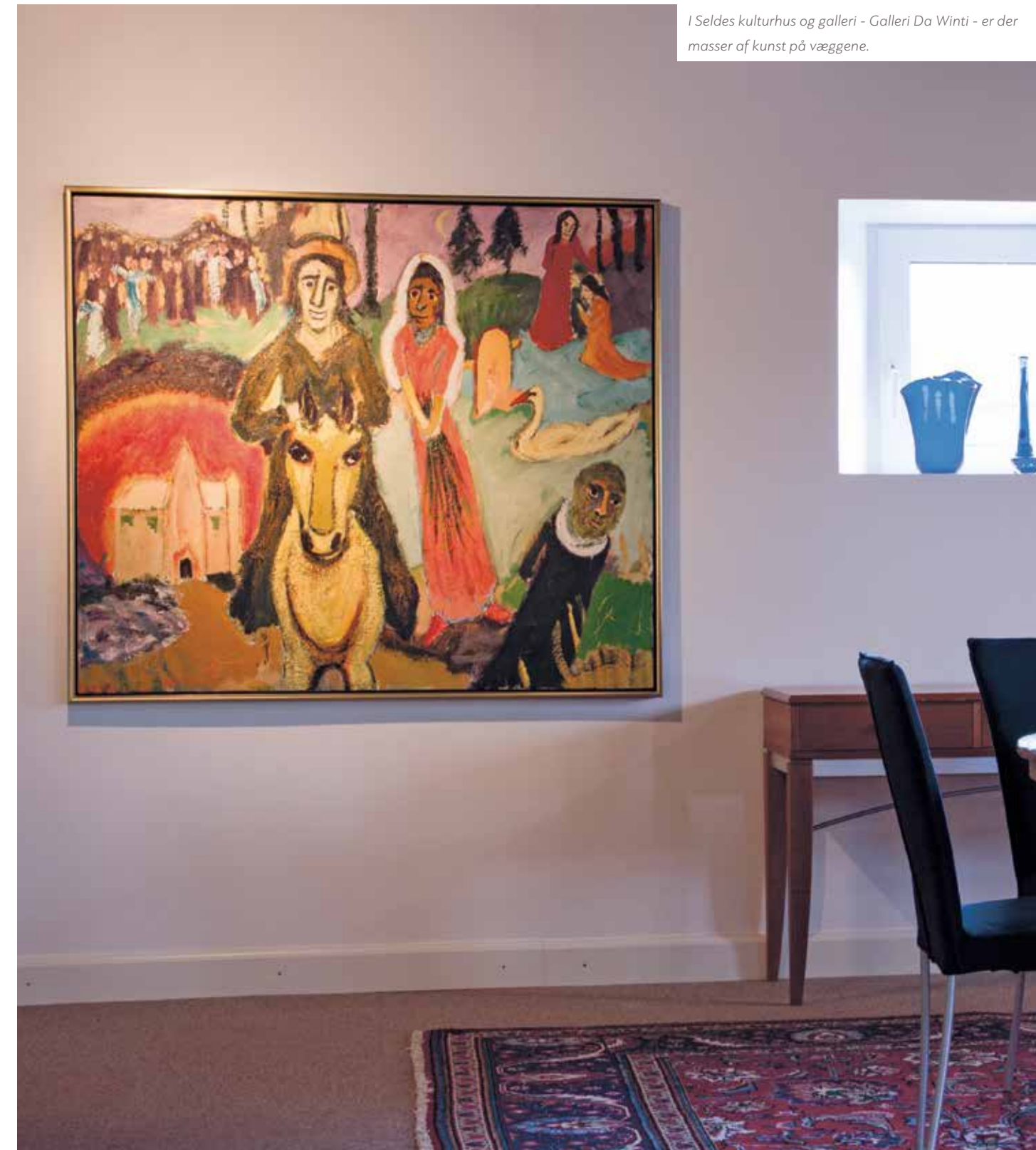

ILDSJÆL DER BRÆNDER FOR UDVIKLING

Anne Berggren flyttede til Selde for syv år siden. "Da jeg lige var flyttet til byen, blev jeg spurgt, om jeg kunne tænke mig at blive frivilligovre i hallen. Men jeg tænke nej, det er sådan noget med at gå og samle håndbolde op, det har jeg ikke lyst til - jeg vil gerne være med til at udvikle og skabe noget." Fire uger senere blev hun heldigvis spurgt igen, om hun ville med til møde i en lokal tænketank. Det ville hun gerne, og hun har været med lige siden.

Anne Berggren brænder for den gode idé og for at få tingene til at ske. Hun har været med til at etablere en forening – Foreningen for Fursundegnen – der har sørget for også at inddrage de små landsbyer omkring Selde i områdefornyelsen. Foreningen er oppe på ca.120 medlemmer, og Anne Berggren fortæller: "Vi har bl.a. afholdt Fursundegnsmesse med 64 udstillere i alt med kunsthåndværk, skolen, områdefornyelsen, de forskellige foreninger, cirkus osv. Og det var meget vellykket, familierne kom og blev hele dagen. Der var kagekonkurrence mellem de fire landsbyer, og både de frivillige og udstillerne var helt oppe at ringe." Anne Berggren mener, at messen var så stor en succes, fordi den ikke handlede om at sælge noget, men om sammen at vise alt det, de kunne på Fursundegnen. "Det skabte en rigtig god stemning og energi om, hvad vi egentlig kan byde på, når vi står sammen. Vi er blevet enige om, at sådan et arrangement holder vi helt sikkert igen."

I Seldes kulturhus og galleri - Galleri Da Winti - er der masser af kunst på væggene.

På kunstværket 'Sokkel for fremtiden' er der skabt en ny fælles platform for lokale aktiviteter med bl.a. musik og leg.

Gunhild Juhr driver sammen med sin mand, Herman Jensen, byens 'private kulturhus' – Galleri Da Winti – i en tidligere foderstofhandel. Herman Jensen har været tømrermester og samlet på kunst i mange år. I 1986 ombyggede han den gamle foderstofhandel til galleri og værksted for kunstneren Richard Winther, som han også var kunsthandler for i nogle år. Gunhild Juhr og Herman Jensen flyttede permanent til Selde fra Hillerød og blev 'fuldtids-ildsjæle', da de begge gik på pension. Herman Jensen: "Siden har vi købt huset ude bagved og gjort det til 'kunstnerbolig'. Og vi købte en gammel butik i hovedgaden, hvor tanken er, at der skal sælges kunsthåndværk, design og antikviteter af høj kvalitet, så alle turisterne til og fra Fur har en grund til også lige at køre ind omkring Selde." Butikken er nu ved at blive gjort klar med hjælp fra gode venner af parret.

KUNST SOM OMRÅDEFORNYELSENS RØDE TRÅD

Kunst er blevet et gennemgående tema for områdefornyelsen i Selde, og det er på mange måder takket være Herman Jensens og Gunhild Juhrs galleri, som er

en kendt institution i byen. Gunhild Juhr forklarer, at der på det første borgermøde om områdefornyelsen blev dannet fire arbejdsgrupper, og ud af dem ville tre gerne arbejde med kunst – fordi de kendte Galleri Da Winti. Der var derfor hurtigt enighed om, at kunst var den røde tråd i mange af områdefornyelsens projekter. Gunhild fortæller om den første idé til et kunstprojekt i Områdefornyelsen: "På Madeira havde vi set, hvordan over 100 kunstnere var blevet inviteret til hver at vælge en dør i et af de mange forfaldne huse i den ældste gade i byen Funchal og lave den om til et kunstværk med farver og mange andre materialer. Gaden er et tilløbsstykke i dag! Den idé ville jeg gerne overføre til Selde, så jeg ringede til Kunstakademiet i Aarhus."

Og Kunstakademiet ville gerne være med. De sendte en ledende kunstner, en projektleder og et hold masterclassstuderende i Kunst i det offentlige rum til Selde. "Og de ville jo selvfølgelig overhovedet ikke dekorere døre lige som på Madeira, men havde alle mulige andre idéer til, hvad man kunne lave af udendørskunst i Selde," siger

OMRÅDE
Selde, Skive Kommune

VISION

At styrke Seldes værdi som oplevelsesrigt og attraktivt landsbysamfund med særlig fokus på de landskabelige værdier, bygningskvaliteter og et sundt og aktivt fritidsliv. Initiativerne skulle være til gavn for de nuværende borgere i og omkring Selde, men også være et led i at fremme tilflytningen til Selde de kommende år.

ORGANISATION

En styregruppe bestående af formand og næstformand i Skive Byråds Teknik- og Miljøudvalg, samt et sekretariat bestående af Teknisk Forvaltning og udvalgte rådgivere. Herudover har fire lokale arbejdsgrupper sikrer den nødvendige kontinuitet og handlekraft.

PROJEKTPERIODE
2010-2016.

Gunhild Juhr, der er glad for, at de kunststuderende tog sagen i egen hånd og udviklede projektet i deres egen retning med udgangspunkt i Madeira-idéen.

SOKKEL FOR FREMTIDEN SATTE SELDE PÅ DANMARKSKORTET

Samarbejdet mellem Områdefornyelsen og Aarhus Kunstakademi har givet Selde et helt særligt kunstværk. Det kan ikke tages med ud i verden, men har til gengæld sat Selde på danmarkskortet. Konceptkunstner og bil-

FORNYELSE KORT FORTALT

Områdefornyelsen i Selde, under programtitlen "Selde - Landsbyen med profil - fra afvikling til udvikling!", har tre indsatsområder: 1) torveplads / opholdsarealer, 2) kulturelle foranstaltninger og 3) særlige trafikale foranstaltninger. Kunst er den røde tråd for alle tre indsatsområder. Der er blandt andet gennemført kunstprojekter og -events i byens offentlige rum samt anlagt en plads – Dagli'stuen - foran Galleri Da Winti. Der er blevet plantet en skoleskov ved den lokale skole, hvor der også er lavet udendørs undervisningsrum i "Tømmerladen". Endelig har områdefornyelsen bidraget til Liv i Grødemarken og Fursundmessen. Multibanen, pladsen mellem skole og kirke og etablering af en by-sti er klar til iværksættelse.

ledhugger Birgitte Kristensen hørte historien om den negative TV-udsendelse, der blandt andet havde bragt billeder af Skivevej 13, et tomt og nedrivningsmodent hus i Selde. Det inspirerede hende til kunstværket "Skivevej 13 – en sokkel for fremtiden," en tro kopi af det oprindelige hus' fundament i hvid beton, som ligger dér, hvor det nu nedrevne hus stod.

Gunhild Juhr: "Hele nedrivningen af huset blev gjort til en del af kunstprojektet. Der blev holdt en fest, hvor vi malede og skrev på væggene i huset. Ved indvielsen af soklen holdt vi en kæmpe vejfest med helstegt pattegris og lokal livemusik, hvor hovedgaden blev spærret af. Halvdelen af landsbyen var med til den fest."

Ildsjæle har arrangeret en by-aktion, hvor lokale borgere planter vintergrønt i jorden rundt om kunstværket 'Sokkel for fremtiden'.

Bjarne Christensen, som er uddannet murer og tidligere kommuneingeniør, var som frivillig med til at støbe soklen: "Jeg sagde ja til at hjælpe med det praktiske, da Birgitte spurgte. Så jeg skulle ud og finde murere til opgaven, og jeg fandt ikke mindre end fire, som hjalp til med at støbe fundamentet. Selvom det var hårdt, så var det også sjovt – jeg er glad for, at jeg sagde ja."

MELLEM KUNSTNERE OG ILDSJÆLE

Herman Jensen siger om Sokkel for fremtiden: "Det er jo konceptkunst. Det er meget akademisk og nok mest for journalisterne. Jeg er selv mest tilfreds med den nye plads – 'Dagli'stuen' – foran Da Winti og med skoleskoven, som er blevet plantet oppe ved skolen." Pladsen er tegnet af arkitekt Palle Andersen og er indrettet med standerlampe, stole og bord og bliver derfor kaldt Dagli'stuen. "Det er jo logisk nok," forklarer Herman Jensen.

Herman Jensen ser også en lys fremtid for Selde i kraft af Da Wintis værksted og kunstnerboligen, som han har etableret i bygningerne bag galleriet. "Nu kan kunstnere bo her samtidig med, at de arbejder i byen. Hvis vi er heldige, kan det ende med en permanent tilflytning. De faciliteter, vi har her, er helt vilde for kunstnerne – og gratis. Og interessen fra beboerne er også stor. Der er mange, som er gået med til at give de kunststuderende lov til at bruge deres grund til et nye værker. Og det giver et særligt liv i byen, når kunstnerne rykker ind. Ligesom førhen. Det vil vi gerne have til at genopstå." Planerne for Skulpturlandsby Selde er allerede i støbeskeen og fondsansøgningerne afsendt.

Bjarne Christensen kan også godt huske de 'gamle dage', hvor Hermans ven, kunstneren Richard Winther, havde sit værksted i Selde: "Hver dag, når jeg kom hjem på cykel, skulle jeg da lige ind og se, hvad de nu havde lavet," forklarer han. "Det var spændende at følge med i, selvom nogle måske også syntes, det var lidt underligt, det de gik og lavede. Men det skabte da et liv, som mange Selde-boere stadig kan huske, og det ville da være skønt, hvis vi kunne få det igen med Hermans kunstnerbolig. Måske kunne vi endda få nogle kunstnere til at flytte permanent hertil."

Gunhild Juhr fortæller, at områdefornyelsens og kunstprojektets succes helt klart handler om, at beboere og kunstnere har været gode til at udvise en gensidig nysgerrighed og åbenhed: "En del af de master class-stude-

DER ER MANGE MÅDER AT VÆRE ILDSJÆL PÅ
Hvis **Anne Berggren** skulle give et godt råd videre til andre, der har lyst til at gå forrest i det frivillige arbejde i en områdefornyelse, så er det, at huske, at man kan være frivillig på mange måder. Nogle vil gerne få og udvikle de store idéer, andre vil hellere løse praktiske opgaver og nogle igen kalder hun for 'de tilbageholdende', som ikke hopper på til at begynde med, men pludselig vågner op til dåd, når der bliver brug for dem til en konkret opgave. Anne Berggren siger: "Man skal gå spørgende til folk, man gerne vil have med, så de ikke føler sig pressede. Og man skal huske den sindige, jyske natur og lade 'de tilbageholdende' være – de kommer med, når de er klar."

rendes opgave har netop været at få skabt en god kommunikation og inddragelse af beboerne. Og vi har også været ude og sige til folk i byen, at det ikke nødvendigvis handler om, at de skal grave huller eller give penge. De skal bare vise velvilje og interesse og give en kop kaffe og måske stille en grund til rådighed for et kunstværk. Og det har de gjort. Det handler om at få folk til at opdage, at de gerne vil være med." ■

”

Det giver et særligt liv i byen, når kunstnerne rykker ind i byen. Ligesom førhen. Det vil vi gerne have til at genopstå.

HERMAN JENSEN, ILDSJÆL

FORANDRING SKER GENNEM FORANKRING

Ildsjæle skaber social sammenhængskraft i et lokalsamfund. De engagerer sig i lokale aktiviteter, og der opstår nye møder mellem mennesker.

GUNNAR LIND HAASE SVENDSEN, PROFESSOR MSO VED SDU, CENTER FOR LANDDISTRIKTSFORSKNING, ESBJERG

Områdefornyelsesindsatser skaber dialog på tværs af lokale grupperinger, organisationer og foreninger. I løbet af en områdefornyelsesproces er der rigtig mange, der møder nye mennesker fra deres lokalområde – mennesker, som de ikke kendte før, men nu er deres nærmeste sparingspartnere i nye initiativer. Også inden for det kommunale system betyder områdefornyelsens projekter, der ikke tager hensyn til afgrænsede kommunale forvaltninger, at der skal tænkes på tværs af kontorer og budgetter. I Nørre Snede har arbejdet med områdefornyelsen skabt et venskab mellem to ildsjæle: Finn Ipsen og Henning Berg. De to ildsjæle kommer fra forskellige dele af byen – både geografisk og mentalt – men har gennem realisering af lokale projekter i byen opdaget, hvor godt de supplerer hinanden og er i dag et makkerpar, der leverer gennemarbejdede og nytænkende projekter til kommunen.

Som en effekt af de personlige relationer og nye netværk, der opstår igennem en områdefornyelsesindsats, bliver der i eksemplerne oprettet nye, lokale organisationer i form af eksempelvis et bylaug, et lokalråd, en paraplyforening eller en dialoggruppe. Organiseringen bidrager til, at det etablerede samarbejde fortsætter efter områdefornyelse ophører. Og det er her, i de lokale fora, at den igangsatte forandring, som områdefornyelsen har bevirket, fastholdes og bæres videre.

Ildsjæle opbygger i områdefornyelsesprocessen en omsorg for stedet. De værner om de positive forandringer på stedet, som de selv har været med til at skabe og tager derfor vare på stedet på en ny måde. Det nye blik på stedet gør, at man aktivt går ind i at finde løsninger på lokale udfordringer i dialog med andre ildsjæle såvel som med kommunen. ■

OPBYG LOKALE KOMPETENCER OG KAPACITET
Mange ildsjæle brænder for at udvikle deres lokalområde, og har et for områdefornyelsen uundværligt kendskab til og omsorg for deres landsby eller bykvarter. Og det er denne stedsspecifikke viden, der gør ildsjæle til eksperter i at udpege lokale styrkeområder såvel som udfordringer, der kan bygges videre på eller arbejdes med. Stadsarkitekt i København Tina Saaby ser ildsjæle som en kilde til at dyrke det stedsspecifikke: "Det stedsspecifikke er det, der gør områder forskellige og interessante hver især. Det er vigtigt at holde fast i den mangfoldighed, og der er lokalt forankrede ildsjæle en vigtig ressource."

Områdefornyelsesprojekter er med til yderligere at styrke ildsjæles forhold til deres by eller kvarter. Som var byen deres eget udvidede hjem, arbejder de med at indrette, rydde op og være sammen i byens rammer. I Gedser har områdefornyelseskoordinator Marianne Reinhardt set, hvordan de lokales hjem bliver udvidet gennem arbejdet med og på stedet: "Hjemmet for ildsjælene i Gedser er ikke længere kun inden for dagligstuenes fire vægge, men er udvidet til også at være hele byen."

Fotokreditering

Jan Hesselvig Krogh / janslyn.dk

På nær:

Forside: GRALA v/Morten Pedersen

Side 12, 14-15 (i midten) og 16: Patrick Kirkby

Side 34-35 og 39 (til venstre): Tavs Roworth

Side 43, 44 og 45: Syddjurs Kommune

Side 58 og 62: GRALA v/Morten Pedersen

Side 76, 81 og 83: Jette Erbs

Side: 86, 88-89 (i midten), 92 (til højre) og 103: Faaborg-Midtfyn Kommune

Side: 98 og 100: Herman Jensen

ILDSJÆLE I OMRÅDEFORNYELSEN
© Dansk Bygningsarv A/S

Udgivet 2014

Forfattere
Karen Broberg Mortensen, Mads Christian Bundgaard Nielsen,
Louise Work Havelund og Kirstine Cool

Design og layout
Hvid Hverdag

Tryk
Rosendahls - Schultz Grafisk

Oplag
1.000

Udgivet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

ISBN-NR 978-87-7134-086-0

BYGNINGS
ARV

Hver dag skaber ildsjæles arbejde og engagement en stor værdi i områdefornyelser. Gennem ihærdighed og passion bidrager ildsjæle til at løfte områdefornyelsesindsatser, så de i højere grad bliver til gavn i de lokalsamfund, de er en del af.

Denne publikation er en hyldest til de ildsjæle, der bidrager med deres tid, engagement og sociale netværk og skaber vellykkede områdefornyelser i hele landet. Både i byer og på landet er engagerede ildsjæle afgørende for områdefornyelsens gennemførelse og efterfølgende forankring.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter håber, at publikationen vil inspirere ildsjælene til at fortsætte deres gode arbejde og kommunale medarbejdere, der er involveret i områdefornyelser, til at anerkende og inddrage lokale ildsjæle i et samarbejde, til gavn for begge parter og for lokalsamfundet.

MINISTERIET FOR BY, BOLIG OG LANDDISTRIKTER

Gammel Mønt 4, 1117 København K

Telefon: 33 92 29 00

www.mbbi.dk